

AİLE DEĞERLERİNİN VE MİZAÇ-KARAKTER
ÖZELLİKLERİNİN ALKOL KULLANIMINA ETKİSİ

MELİS AYSUCAN ARDA

IŞIK ÜNİVERSİTESİ
2018

AİLE DEĞERLERİNİN VE MİZAÇ-KARAKTER ÖZELLİKLERİNİN ALKOL
KULLANIMINA ETKİSİ

MELİS AYSUCAN ARDA

Işık Üniversitesi, Fen Edebiyat Fakültesi, Psikoloji Bölümü, 2016

Işık Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Klinik Psikoloji Yüksek Lisans Programı, 2018

Bu tez, Işık Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü' ne Yüksek Lisans (MA)
derecesi ile sunulmuştur.

IŞIK ÜNİVERSİTESİ

2018

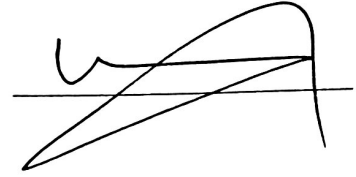
IŞIK ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
KLİNİK PSİKOLOJİ YÜKSEK LİSANS PROGRAMI

AİLE DEĞERLERİNİN VE MİZAÇ-KARAKTER ÖZELLİKLERİNİN ALKOL
KULLANIMINA ETKİSİ

MELİS AYSUCAN ARDA

ONAYLAYANLAR:

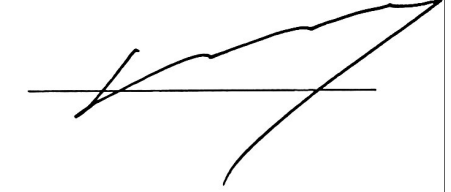
Dr. Öğr.Üyesi S.Vicdan Yücel Işık Üniversitesi
(Tez Danışmanı)

Dr. Öğr. Üyesi Nazlı Balkır Işık Üniversitesi
Neftçi

Doç. Dr. Emrem Beştepe Erenköy Ruh ve Sinir
Hast. Hastanesi

ONAY TARİHİ: 05.06.2018

THE EFFECT OF THE FAMILY VALUE, TEMPERAMENT AND CHARACTER ON ALCOHOL USAGE

Abstract

Objective: The purpose of this research was to analyze the relationship of the alcohol use, family value and temperament and character in 18-65 years males.

Method: In this study the method of convenience sampling is used. The 150 samples used in the study are between 18-65 years old, they are alcohol-consuming men in their daily life and selected randomly from the voluntary basis in coffee houses and fruit shops in Lüleburgaz and İstanbul. In this study, Sociodemographic Information and Data Form were used to learn the sociodemographic information of the participants, Alcohol Use Disorder Recognition Test (AKBTT) to measure alcohol use problem, Temperament and Character Inventory (MKE) to measure temperament and character characteristics and Family Value Scale (ADO) was used. In the study, frequency analysis, descriptive statistics, chi square test, correlation analysis and multiple regression analyzes were applied.

Results: The average age of 150 adult males was found to be 39, 38. Significant correlations were found between sociodemographic variables and dangerous, hazardous alcohol use and dependence statements. In our study, the sub-dimensions of the temperament-character inventory and the subscales of the Family Values scale were found to be significantly related to the hazardous, dangerous alcohol use and addiction statements.

Conclusion: Men's drink consumption can be explained by the combination of various factors, considering the point of view towards the family and the multi-factorial nature of the temperament-character. We think that this study has certain temperament and character traits and family value judgments of alcohol users and that these traits can be very helpful to the expert in diagnosis and treatment.

Key words: alcohol, family values, temperament, character, violence

AİLE DEĞERLERİNİN VE MIZAÇ-KARAKTER ÖZELLİKLERİNİN ALKOL KULLANIMINA ETKİSİ

Özet

Amaç: Bu çalışmada 18-65 yaş arası alkol kullanan bir grup erkeğin aile değerlerinin, mizaç- karakter özelliklerinin alkol kullanımı ile ilişkisi incelenmiştir.

Yöntem: Yapılan çalışmada uygun/elverişli örnekleme (convenience sampling) yöntemi kullanılmıştır. Araştırmada kullanılan 150 örneklemin yaş aralığı 18-65'tir, gündelik hayatlarında alkol kullanan erkeklerdir ve örneklem Lüleburgaz ve İstanbul'dan kahvehaneler ve meyhaneler tek tek gezilerek gönüllülük esasına göre rastgele seçilmiştir. Bu araştırmada, katılımcıların sosyodemografik bilgilerini öğrenebilmek için Sosyodemografik Bilgi ve Veri Formu, alkol kullanım problemini ölçmek için Alkol Kullanım Bozukluğu Tanıma Testi (AKBTT), mizaç ve karakter özelliklerini ölçmek için Mizaç ve Karakter Envanteri (MKE) ve aile değerlerini ölçmek için ise Aile Değerleri Ölçeği(ADÖ) kullanılmıştır. Araştırmada, frekans analizi, tanımlayıcı istatistikler, ki kare testi, korelasyon analizi ve çoklu regresyon analizleri uygulanmıştır.

Bulgular: 150 yetişkin erkeğin yaş ortalaması 39,38 olarak bulunmuştur. Zararlı, tehlikeli alkol kullanımı ve bağımlılık belirtileri ile sosyodemografik değişkenler arasında anlamlı ilişkiler saptanmıştır. Araştırmamızda Mizaç-karakter envanterinin alt boyutları ve Aile değerleri ölçeğinin alt boyutları ile zararlı, tehlikeli alkol kullanımı ve bağımlılık belirtileri arasında anlamlı ilişkiler bulunmuştur.

Sonuç: Erkeklerin içki tüketmeleri aileye bakış açısının ve mizaç-karakterin çok faktörlülüğü esasında düşünülerek, çeşitli etkenlerin bir araya gelmesi ile açıklanabilir. Bu çalışmanın alkol kullanan kişilere ait belirli mizaç ve karakter özellikleri ve aile değer yargıları olduğunu ve tanı alma, tedavi konusunda bu özelliklerin alanda çalışan uzmanlara oldukça yardımcı olabileceğini vurguladığımızı düşünüyoruz.

Anahtar kelimeler: alkol, aile, değerler, mizaç, karakter, şiddet

Teşekkür

Uzmanlık eğitimim boyunca deneyim ve bilgilerinden yararlanma fırsatı bulduğum değerli hocam Dr. Öğretim Üyesi Saime Vicdan YÜCEL' e teşekkürlerimi sunarım. Kendisi ile çalışma imkânı bulmuş olmak, deneyim ve bilgilerinden yararlanmak, ileriye dönük ve mesleki bakış açımın şekillenmesinde önemli bir rol oynamış ve oynayacaktır. Yüksek Lisans eğitim sürecimde değerli görüş ve bilgilerini benimle paylaşan, mesleki gelişimime katkı sağlayan hocam Prof. Dr. İbrahim Ömer Saatçioğlu'na ve Araştırma Görevlisi Merve ERBAY'a teşekkürü borç bilirim.

Bu süreç boyunca bana eşlik eden ve beni cesaretlendiren değerli meslektaş arkadaşlarım Psikolog Zeynep ŞAHİN ve Psikolog Seren SALAR'a sonsuz teşekkürlerimi sunarım.

Son olarak, bana bu imkânı sağlayan, hayatımın her aşamasında yanımda olan, ilgisini ve sevgisini esirgemeyen değerli annem Özlem ARDA, babam Hasan Ali ARDA ve kardeşim Mustafa Ayberk ARDA'ya özellikle teşekkürlerimi sunarım. Gösterdiği saygı ve sevgi için beni değerli kılan, yanımda olan, cesaretlendiren, güç veren nişanlım Erman BAŞYİĞİT'e her şey için çok teşekkür ederim.

İçindekiler

Abstract	i
Özet	ii
Teşekkürler	iii
İçindekiler listesi	iv
Tablolar listesi	vii
Kısaltmalar listesi.....	ix
BÖLÜM 1	
1. GİRİŞ.....	1
1.1. Alkol.....	3
1.1.2. Alkol Kullanım Bozukluklarında Tanım ve Sınıflandırma.....	5
1.1.2.1. Alkol Kötüye Kullanımı.....	5
1.1.2.2. Alkol Bağımlılığı.....	7
1.1.2. Epidemiyoloji.....	8
1.1.3. Etiyoloji.....	9
1.1.3.1. Genetik Yaklaşımlar.....	9
1.1.3.2. Psikolojik Yaklaşımlar.....	11
1.1.3.3. Sosyokültürel Yaklaşımlar.....	14
1.2. Aile Değerleri.....	16
1.2.1. Kadın Rollerini.....	19
1.2.2. Çocuğun Değeri.....	20
1.2.3. Anne Baba Çocuk İlişkisi.....	21
1.2.4. Evliliğe Bakış.....	23
1.2.5. Akraba İlişkileri.....	23
1.2.6. Sosyo-Ekonomik Değer.....	24
1.2.7. Kariyer.....	24
1.2.8. Şiddet.....	24

1.2.9. Karar Alma Süreçleri.....	25
1.2.10. Cinselliğe Bakış.....	26
1.3. Mizaç ve Karakter.....	26
1.3.1. Mizaç.....	26
1.3.1.1. Yenilik Arayışı (Novelty Seeking).....	27
1.3.1.2. Zarardan Kaçınma (Harm Avoidance).....	28
1.3.1.3. Ödül Bağımlılığı (Reward Dependence).....	29
1.3.1.4. Sebat Etme.....	29
1.3.2. Karakter.....	30
1.3.2.1. Kendini Yönetme (Self-Directedness).....	31
1.3.2.2. İş Birliği Yapma (Cooperativeness).....	31
1.3.2.3. Kendini Aşma (Self-Transcendence).....	32
1.4. Amaç.....	33
BÖLÜM 2	
2. ÖRNEKLEM.....	34
2.1. Verilerin Toplanması.....	34
2.1.1. Sosyodemografik Bilgi ve Veri Formu.....	35
2.1.2. Alkol Kullanım Bozukluğu Tanıma Testi (AKBTT).....	35
2.1.3. Mizaç ve Karakter Envanteri (MKE).....	36
2.1.4. Aile Değerleri Ölçeği(ADÖ).....	38
2.2. İstatistiksel Analiz.....	40
BÖLÜM 3	
3.BULGULAR.....	41
3.2. Alkol Kullanımı ile Sosyodemografik Değişkenler Arasındaki İlişki.....	44
3.3. 18-65 Yaş Arası Alkol Kullanan Erkeklerin Ölçek Ortalamaları.....	45
3.4. Değişkenler Arasındaki İlişkilere Yönelik Bulgular.....	48
3.4.1. Bir grup Alkol Kullanan Yetişkin Erkeklerde Alkol Kullanım Bozuklukları Tanıma Testi(AUDIT) ve Aile Değerleri Ölçeği (ADÖ) Arasındaki İlişki.....	48
3.4.2. Bir grup Alkol Kullanan Yetişkin Erkeklerde Alkol Kullanım Bozuklukları Tanıma Testi(AUDIT) ve Mizaç-Karakter Envanteri (MKE) Arasındaki İlişki.....	54
BÖLÜM 4	
4. TARTIŞMA	62
4.1. Tehlikeli Alkol Kullanımı, Bağımlılık Belirtileri, Zararlı Alkol Kullanımı ve Sosyodemografik Değişkenler İlişkisinin Tartışılması.....	62
4.2. Tehlikeli Alkol Kullanımı, Bağımlılık Belirtileri, Zararlı Alkol Kullanımı ve Aile Değerleri İlişkisinin Tartışılması.....	64
4.3. Tehlikeli Alkol Kullanımı, Bağımlılık Belirtileri, Zararlı Alkol Kullanımı ve Mizaç-Karakter İlişkisinin Tartışılması.....	67
4.4. Araştırmanın Sınırlılıkları.....	71

BÖLÜM 5

5. Sonuç ve Öneriler	73
KAYNAKLAR	75
EKLER	90
ÖZGEÇMİŞ.....	105

Tablolar ve Şekiller Listesi

Şekil1. Alkol Davranışının Öğrenilmesi	13
Tablo 1. Katılımcıların Sosyodemografik Özellikleri Tablosu	42
Tablo2. Alkol Kullanım Bozuklukları Tanıma Testi (AUDIT) Ölçek Ortalamaları Tablosu	45
Tablo3. Aile Değerleri Ölçeği (ADÖ) Ölçek Ortalamaları Tablosu	46
Tablo4. Mizaç-Karakter Envanteri (MKE) Ölçek Ortalamaları Tablosu	47
Tablo5. Yetişkin Erkeklerde Alkol Kullanım Bozuklukları Tanıma Testi(AUDIT) ve Aile Değerleri Ölçeği (ADÖ) Arasındaki İlişki Tablosu	48
Tablo6. Alkol Kullanan Bir Grup Erkeklerde Geleneksel Aile Değerlerinin, Çocuğun Değerinin, Cinselliğin, Anne Baba Çocuk ilişkisinin, Karar Verme Süreçlerinin, Kadın Rollerinin, Farklı Yaklaşımların, Akraba İlişkilerinin, Sadakatin, Şiddetin ve Sosyo-Ekonomik Değerin Tehlikeli Alkol Kullanımını Yordaması Tablosu	50
Tablo7. Alkol Kullanan Bir Grup Erkeklerde Geleneksel Aile Değerlerinin, Karar Verme Süreçlerinin, Kadın Rollerinin, Farklı Yaklaşımların, Duygusal Bağın, Şiddetin ve Sosyo-Ekonomik Değerin Bağımlılık Belirtilerini Yordaması Tablosu	51
Tablo8. Alkol Kullanan Bir Grup Erkeklerde Geleneksel Aile Değerlerinin, Karar Verme Süreçlerinin, Kadın Rollerinin, Farklı Yaklaşımların, Şiddetin, Cinselliğin, Anne Baba Çocuk ilişkisinin, Sadakatin, Evliliğe Bakışın, Kariyerin ve Sosyo-Ekonomik Değerin Zararlı Alkol Kullanımını Yordaması Tablosu	53

Tablo9. Alkol Kullanım Bozuklukları Tanıma Testi(AUDIT) ve Mizaç-Karakter Envanteri (MKE)Arasındaki İlişki Tablosu	54
Tablo10. Alkol Kullanımı Bir Grup Erkeklerde Mizaç-Karakter Envanteri Alt Ölçeklerinin Tehlikeli Alkol Kullanımını Yordaması Tablosu	56
Tablo11. Alkol Kullanan Bir Grup Erkeklerde Mizaç-Karakter Envanteri Alt Ölçeklerinin Bağımlılık Belirtilerini Yordaması Tablosu	58
Tablo12. Alkol Kullanımı Bir Grup Erkeklerde Mizaç-Karakter Envanteri Alt Ölçeklerinin Zararlı Alkol Kullanımını Yordaması Tablosu	60

Kısaltmalar

AKBTT: Alkolo Kullanım Bozuklukları Tanıma Testi

ADÖ: Aile Değerleri Ölçeği

MKE: Mizaç Karakter Envanteri

BÖLÜM 1

1. GİRİŞ

Dünya Sağlık Örgütü'nün verilerine göre dünyada yaklaşık olarak 77 milyon insanda alkol kullanım bozukluğu bulunmakta ve iki milyar insan alkollü içecek tüketmektedir. Epidemiyolojik çalışmalar göstermektedir ki alkol bağımlılığı oranı bölgelere ve cinsiyete göre değişiklik göstermektedir. Kuzey Amerika'da yapılan epidemiyolojik çalışmalardan biri olan National Comorbidity Survey çalışmasında yaşam boyu alkol bağımlılığı prevalansı erkeklerde %20,1, kadınlarda %8,7 olarak bulunmuştur. Avrupa Birliği verilerine göre alkol bağımlılığı prevalansı, erkeklerde %5, kadınlarda %1'dir. Ancak ülkemizde bu şekilde yapılmış epidemiyolojik bir çalışma bulunmamaktadır. Ülkemizde alkol kullanım bozuklukları oranı pek çok batı ülkesine kıyasla düşük olsa da kişi başına alkol tüketimi 1960'lı yıllardan bu yana giderek artmaktadır.

Dünya genelinde alkollü içkilerin üretiminde, alkol kullanımında ve buna bağlı sorunlar da geçtiğimiz son 25-30 yıl içinde özellikle gelişmekte olan ülkelerde büyük artış olmuştur. Örneğin Amerika'da toplumun %87'si alkol kullanırken, bağımlılık oranı %38 olarak saptanmıştır. Bu konuda yapılan çalışmalar ülkemizde de alkol kullanımının giderek artmakta olduğunu göstermektedir. 1981 yılında 400 milyon litre olan içki tüketimi 1992 yılında 600 milyon litreye ulaşmıştır.

Alkol, dünyada küresel hastalık yükünü oluşturan risk faktörleri içinde üçüncü sırada yer almaktadır ve tüm ölümlerin %4'ünü (2,5 milyon) alkol kullanımına bağlı ölümler oluşturmaktadır (DSÖ, 2011). Türkiye'de alkol kullanımını 2010 yılında kişi başı yaklaşık 2 litre olarak belirtilmiştir. DSÖ'nün

2014 raporunda dünya genelinde alkol kullanımı kişi başı yaklaşık 6,2 litre olarak belirlenmiştir ve dünya nüfusunun %38,3 'ü alkol kullanmaktadır. Türkiye'de içilen alkol dağılımı %63 bira, %9 şarap, %28 diğer yüksek alkollü içkiler şeklindedir (WHO, 2014).

Türkiye Halk Sağlığı Kurumu'nun (THSK) 2013 yılında yayımladığı Türkiye Kronik Hastalıklar ve Risk Faktörleri Sıklığı Çalışması'nda en yüksek alkol kullanımı %20 ile batı Marmara bölgesinde, en düşük ise Güneydoğu Anadolu bölgesinde belirlenmiştir.

Akfert ve arkadaşları (2009) üniversite öğrencileri ile yaptıkları bir çalışmada sigara ve alkol deneyen gençler ile denemeyen gençler arasında ailelerini değerlendirmeleri açısından istatistiksel olarak ortaya çıkan anlamlı farklar hep olumsuz yönde bulunmuştur. Sigara ve alkol kullanan öğrenciler ailelerinde iletişimin daha kötü olduğunu belirtmektedirler. Aynı zamanda bu gençler ailedeki 'birlik', 'yetkinlik' ve 'duygusal bağlamı' daha düşük tanımlamışlardır. Coombs ve Landsverg (1998) 443 anne-baba ve çocukları üzerinde yaptığı benzer bir çalışmada ise aile ile ergen ilişkisinin alkol ve madde kullanımında etkili olduğunu bulmuştur. Bu gençlerin aileleri ile iletişiminin açık olmadığı, duygusal olarak kendilerini ifade edemedikleri, ailede televizyon, ev ödevleri, alkol-madde kullanımı ile ilgili katı kuralların olduğu ve bu gençlerin anne-babalarına güvenmeyi, onlarla iyi iletişimlerini olmasını istediklerini saptamıştır. Ancak alkol ve madde kullanmayan gençlerin anne-babalarının ise çocuklarının kendilerine güvenmeleri için onları daha çok ödüllendirdikleri ve onların kişisel sorunlarını çözmede yardımcı oldukları bulunmuştur.

Ünal (1991) yaptığı çalışmada ise alkoliklerin ve bağımlı kişilerin süt çocukluğu (oral) döneminde daha belirgin olmakla birlikte; ruhsal-cinsel-toplumsal gelişmelerinin ve olgunlaşmalarının sağlıklı olmadığını bulmuştur.

Birçok psikiyatrik bozuklukta kişilik özellikleri tedaviye yanıtın önemli bir belirleyicisi olarak görülmektedir. Özellikle mizaç ve karakter boyutlarının alkol bağımlılığı ile ilişkisi araştırılmıştır. Çeşitli psikiyatrik bozukluklarda altta yatan kişilik örüntüsünü belirlemek amacıyla Cloninger'in önerdiği Mizaç ve Karakter Envanteri (MKE) kullanılmaktadır. Kişilik oldukça karmaşık, tartışmalı bir yapıdır ve Cloninger, kişiliği araştırmak üzere boyutsal bir yaklaşım

önermiştir. Birçok araştırmacı kişiliğin mizaç, karakter ve zekâdan oluştuğu konusunda hemfikirdir. Mizaç, biyolojik faktörlerin kişiliğe katkılarını, karakter ise sosyal ve kültürel etkilerini belirtmektedir. Araştırmacılar kişiliğin, her bireyin kendine özgü tutum, duruş ve davranış kalıbını yansıttığını belirtmektedir.

Alkol kullanım bozukluğu ve alkol bağımlısı olan bireylerde bu kişilere özgü bir kişilik yapısı olmamakla birlikte, ortak kişilik özelliklerinden söz edilmektedir. Çalışmalar, mizaç ve kişilik özelliklerinin, psikiyatrik bozuklukların birer belirleyicisi olup, kalıtsal olarak aktarıldıklarını göstermektedir. Literatürde alkol olgusu ve mizaç-karakter özelliklerini ele alan birçok çalışma mevcuttur.

Alkol olgusu sadece kullananları değil sosyal çevresini de etkilemektedir. Bu çevrenin başında özellikle evlilik kurumu ve aile gelmektedir. Bağımlılık olarak değerlendirilemeyecek alkol kullanımlarının da aile yapısı üzerinde etkili olduğu ve aile içinde çeşitli sorunlara zemin hazırladığı düşünülmektedir.

Alkole başlama yaşı TÜİK'in 2010 verilerine göre 15'lere kadar düşmüştür. Ayrıca dünyada olduğu gibi ülkemizde de alkollü içki kullanımı erkeklerde kadınlardan çok daha fazladır. Türkiye'de alkol ve madde kullanım oranı birçok Avrupa ve Amerika ülkesine oranla az olmasına rağmen gün geçtikçe artmakta olduğu gözlenmiştir. Türkiye'de alkol kullanımı ile ilgili bir takım çalışmalar yapılmıştır fakat bu çalışmalar sayıca yetersizdir. Alkol kullanımı sıklığını belirlemeye yönelik daha fazla araştırma yapılmasına ihtiyaç duyulmaktadır (Ögel ve ark., 1998).

Tüm bu bilgiler değerlendirildiğinde ve hızla artan oranlar dikkate alındığında, alkol olgusunun incelenmesi ve bilinmeyen yönlerinin anlaşılmasına çalışılması önemlidir.

1.1. Alkol

Alkol sözcüğü köken olarak incelendiğinde, sözcüğün Arapça'da herhangi bir şeyin özü, aslı anlamında kullanılan "el küul (al kihl, el kuhl)" sözcüğünden türediği görülmektedir (Büyük Larousse Sözlük ve Ansiklopedisi, 1986). Latince kökenli olan 'ispirto' sözcüğü Türkçede geçmişten bu yana alkol

sözcüğünün karşılığı olarak kullanılmıştır. İspirto sözcüğü ruh, soluk, yaşamın özü, güçlü, yürekli anlamlarına gelen ‘spiritus’ sözcüğünden gelmektedir.

Psikiyatride madde, kötüye kullanım ve bağımlılığa yol açabilecek, algılama, duygulanım, biliş ve diğer beyin işlevlerinde bir etki yaratan her türlü kimyasal madde olarak tanımlanmaktadır. Alkol ve alkol dışı maddeleri kullanma alışkanlığı eski çağlara kadar uzanmakta ve etil alkol, meyve tahıllarındaki karbonhidratların mayalanması sonucu kolayca elde edilebilmektedir. Alkol çok eski çağlardan bu yana keyif verici, uyuşturucu madde ve ilaç olarak kullanılmıştır. Bundan dolayı, hemen her toplumda alkollü içecekler bilinmekte ve kullanılmaktadır.

Damıtma teknolojisinin gelişmesiyle 18.yy Avrupa’da alkol kullanımı giderek yayılmıştır ve 19.yy’ da Amerika’da zirveye ulaşmıştır. Eski çağlardan günümüze kadar bireylerin ve toplumların alkole karşı tutumu çeşitlilik göstermiştir. Alkol zaman zaman yasaklanmış hatta kullananlara ağır cezalar verilmiştir. Örneğin 1700’lerde Dr. Benjamin Rush aşırı alkol kullanımını bir hastalık olarak tanımlamış, tedavisini de alkolden tamamen uzak durmak olarak belirlemiştir. Bayar ve Yavuz (2008) ortaçağda simyacıların alkölü hayat iksiri olarak gördüklerini ve hastalıklara çare olarak kullandıklarını belirtmişlerdir. 1849’da ise İsveçli doktor Magnuss Huss ilk kez ‘alkolizm’ terimini kullanmıştır. Eski Yunan, Mısır ve Roma tarihçilerinin alkollü içkilerden söz ettikleri de kayıtlarda bulunmaktadır. Aynı zamanda tarihsel kayıtlarda Anadolu, Mezopotamya, Mısır ve diğer Akdeniz bölgelerinde yaşamış olan toplumların alkol kullandıkları yer almaktadır.

Öncü, Ögel ve Çakmak (2001) geleneksel en eski Türk içkisi olan kımızın eski çağlarda Türklerin tanrılara sundukları içki olarak bilindiği görülmektedir. Kımız o dönemlerde birçok hastalığın, yaşlılığın ve dermansızlığın yegâne ilacı olarak nitelendirilmiştir.

1700’lerde Dr. Benjamin Rush sürekli tekrar eden sarhoşluğun, bir sorun belirttiğini ve hastalık niteliğinde kabul görmesinin gerekli olduğunu söylemiştir (Brown, 2008). Alkolizm tıbbi bir terim ve hastalık niteliğinde kabul edilip 1956 yılında Amerikan Tıp Birliği tarafından sınıflandırılmaya alınmıştır (Brown, 2008; Kalyoncu ve Mırsal, 2000). Bugün alkolizm; öğrenme mekanizmaları,

psikoanalitik dinamikler, psikososyal etkenler, kişilik özellikleri, aile sistemlerine yönelik ele alınmasının yanı sıra, alkolün psikofarmakolojisi, biyolojik yatkınlık, genetik yapı, tıbbi ve psikiyatrik gibi birçok yönden de ele alınmaktadır.

Jellinek (1952) alkol tüketimini üç biçimde incelemektedir; sosyal içicilik, alkolün kötüye kullanılması ve bağımlılık. Jellinek (1952) bireyin, sosyal bir yerde eğlenebilmek için az bir oranda içki tüketmesi sosyal içicilik olarak tanımlamaktadır. Diğer bir taraftan bireyin aile ile iş hayatını negatif yönde etkileyecek seviyede içki tüketmesi, fakat içkiye bağımlı olmaması alkolü kötüye kullanmak olarak ele alınmaktadır. Bireyin uzun vadeli riskli alkol tüketiminin olması, aile ile iş hayatının negatif etkilenmesinin yanında, bireyin içme hareketini kontrol etmekte zorlanması ise bağımlılık olarak açıklanmaktadır (aktaran Piazza ve Wise, 1988).

1.1.2. Alkol Kullanım Bozukluklarında Tanım ve Sınıflandırma

Alkol bağımlılığı bir problem olarak kabul görülsün bile alkol tüketimi özellikle Batı'da kabul görülen bir eylem olarak düşünülmektedir (İnce, Doğruer ve Türkçapar, 2002).

DSM-IV-TR'de (The Diagnostic and Statistical Manual of Mental Disorders) alkol kullanımı sonucu meydana gelen bozukluklar; alkol kullanım bozuklukları ve alkolün yol açtığı bozukluklar olarak iki alt başlık altında yer almaktadır. Alkol kullanım bozuklukları da alkol kötüye kullanımı ve alkol bağımlılığı olmak üzere ikiye ayrılmıştır (Amerikan Psikiyatri Birliği, 2000).

1.1.2.1. Alkol Kötüye Kullanımı

Alkol kötüye kullanımı, sağlığa, iş, sosyal hayata ve aile hayatına zararları olmasına rağmen kişinin sıklıkla ya da sürekli olarak alkol alması ancak bağımlılık ölçütlerini karşılamıyor olması halidir (Öztürk ve Uluşahin, 2008). Alkol kötüye kullanımı olan kişinin klinik olarak belirgin bir şekilde alkol kullanımı ya da sıkıntıya sebep olacak biçimde alkol kullanımı olmasına rağmen henüz tolerans ya da alkol kesilmesinde ortaya çıkan yoksunluk belirtileri gelişmemiştir (Tarhan ve Nurmedov, 2011).

DSM-V'te (2015) madde kullanım problemlerine ilişkin sınıflandırmada birtakım değişiklikler mevcuttur. DSM-V'te alkol ve madde kullanımı ile ilgili bozukluklar ile ilgili en öne çıkan farklılık 'bağımlılık bozuklukları' olarak yeni oluşturulan kategoridir. DSM-IV-TR'de madde ile ilişkili bozukluklar başlığı altında birleştirilen bozukluklar DSM-V'te madde ile ilişkili ve bağımlılık bozuklukları adı altında belirtilmiştir. Madde kötüye kullanımı ve madde bağımlılığı "madde kullanım bozuklukları" başlığı altında birleştirilmiştir. DSM-V'te kötüye kullanım kavramı artık hafif şiddette madde kullanım bozukluğu olarak belirlenmiştir. (Hasin ve ark., 2013).

DSM-IV-TR tüm maddeler için madde bağımlılığı ve kötüye kullanım için aynı kıstasları kullanmaktadır. Madde kötüye kullanımı DSM IV'e göre ölçütleri aşağıda maddeler halinde verilmiştir:

A- Aşağıdakilerden biri (ya da daha fazlası) ile kendini belli edecek şekilde, son 12 aylık bir periyod içinde ortaya çıkan, klinik olarak anlamlı bir bozulmaya ya da sıkıntıya yol açan uyumsuz madde kullanım örüntüsü:

1- Kişinin işinde, okulunda ya da evinde yükümlü bulunduğu önemli rollerini yerine getirmesinde yetersizliğe yol açan tekrarlayıcı biçimde madde kullanması (mesela, madde kullanımı ile ilgili olarak tekrarlayan biçimde işe gitmeme ya da işteki performansın zayıflaması; madde kullanımı ile ilişkili olarak okula gitmeme, okulu asma veya okuldan atılmalar; çocukları veya ev halkını ihmal etme)

2- Tekrarlayan biçimde fizik olarak tehlikeli durumlarda madde kullanımı (mesela, madde kullanımının ortaya çıkardığı etkiler olduğu halde otomobil sürme veya bir makineyi çalıştırma)

3- Madde ile ilişkili olarak tekrarlayan yasal problemler (mesela, maddeyle ilişkili davranış bozuklukları yüzünden tutuklanmalar)

4- Maddenin etkileriyle ortaya çıkmış veya alevlenmiş, sürekli ya da tekrarlayan sosyal ya da kişiler arası problemlere rağmen madde kullanımına devam edilmesi (mesela, eşiyile entoksikasyonun sonuçları hakkında sürüp giden tartışmalar, fiziki kavgalar)

B- Bu semptomlar, bu grup madde için Madde Bağımlılığı kriterlerini hiçbir zaman doldurmamıştır (Amerikan Psikiyatri Birliği, 2000).

1.1.2.2. Alkol Bağımlılığı

Dünya Sağlık Örgütü, alkol bağımlısı kişiyi “uzun süre ve alışılmışın dışında alkol alan, alkole bağlı olarak ruhsal, bedensel, toplumsal sağlığı bozulan, buna karşın durumunu değerlendiremeyen; değerlendirse bile alkol alma isteğini durduramayan, sağaltıma gereksinimi olan bir hasta” şeklinde tanımlamaktadır (1992). DSM-IV-TR’e göre bağımlılık tanısı konulabilmesi için gereken kriterler şu şekilde belirlenmiştir:

Aşağıdakilerden üçü (ya da daha fazlası) ile kendini belli edecek şekilde, 12 aylık bir periyod içinde herhangi bir zaman ortaya çıkan, klinik olarak anlamlı bir bozulmaya ya da sıkıntıya yol açan uyumsuz madde kullanım örüntüsü:

A. Aşağıdakilerden biri ile belirlenen toleransın varlığı:

- a. Entoksikasyonun veya arzu edilen etkinin sağlanabilmesi için aşıkâr bir şekilde, daha fazla madde miktarlarına ihtiyaç duyulması
- b. Maddenin aynı miktarları kullanılmaya devam edildiği halde, elde edilen etkinin aşıkâr bir şekilde daha az olması

B. Aşağıdakilerden biri ile belirlenen yoksunlukun varlığı:

- a. Söz konusu madde için karakteristik olan yoksunluk sendromu (Spesifik maddelerin yoksunluk kriterlerinin A ve B kriterlerine bakınız)
- b. Yoksunluk semptomlarından kurtulmak ya da kaçınmak için aynı (veya çok yakın ilişkili) maddenin alınması
 1. Madde genellikle niyetlenildiğinden daha yüksek miktarlarda ve daha uzun sürelerde kullanılır.
 2. Madde kullanımını bırakmak ya da kontrol altına almak için sürekli bir arzu ya da başarısız çabalar vardır.
 3. Maddeyi elde etmek için (mesela, çok sayıda doktora baş vurma, uzun mesafelere arabayla gitmek), maddeyi kullanmak için (mesela, zincirleme sigara

içmek) veya etkilerinden kurtulmak, ayılmak için gerekli olan aktivitelerde çok fazla zaman harcanması.

4. Çok önemli sosyal, mesleki veya eğlence ile ilgili aktivitelerin, madde kullanımını yüzünden terk edilmesi veya azaltılması.

5. Maddenin sebep olmuş veya alevlendirmiş olabileceği mümkün olabilen, sürekli olarak mevcut olan veya tekrarlayan bir şekilde ortaya çıkan fizik ya da psikolojik bir rahatsızlığın varlığının bilinmesine rağmen madde kullanımına devam edilmesi (mesela, kokainin sebep olduğu bir depresyonun var olduğu bilinmesine rağmen kokain kullanımına devam edilmesi veya alkol alınması ile kötüleşen bir ülserin varlığının bilinmesine rağmen içmeye devam edilmesi) (Amerikan Psikiyatri Birliği, 2000).

1.1.2. Epidemiyoloji

Çakmak ve Ayvaşık (2007) alkolün özellikle 12-25 yaşları arasındaki gençlerde tüm dünyada en sık kullanılan psikoaktif maddeler arasında yer almakta olduğunu bildirmiştir. Dünya Sağlık Örgütü'nün raporuna göre 2012 yılında dünyada 3,3 milyon insanın alkole bağlı hastalıklar sebebiyle hayatını kaybettiği belirlenmiştir. Dünya Sağlık Örgütü'nün (DSÖ) verilerine göre tüm dünya üzerinde 2 milyar insan alkol kullanmaktadır ayrıca 76,3 milyon kişiye alkol kullanım bozukluğu tanısı konulmuştur. Dünya Sağlık Örgütü'nün 2003 yılında çeşitli ülkelerde yürüttüğü araştırmaların sonucuna göre 18 yaş üstü nüfusun yaşam boyu alkol kullanım oranı % 18,9 olarak belirlenmiştir. Aynı araştırmanın sonucuna göre ise Türkiye 'de alkol kullanım bozukluğu için oran % 1,1 olarak saptanmıştır. Dünya Sağlık Örgütü 'nün 2014 verilerine göre ise, 2010 yılında Türkiye'de yetişkin nüfus içerisinde kişi başına düşen alkol tüketimi ortalama 2 litredir (DSÖ, 2014). Ögel'in (2005) araştırmasından alınan bilgilere göre erkeklerde alkol bağımlılığı yaygınlığı % 1,7, kadınlarda ise %0,1 olarak bulunmuştur.

Türkiye İstatistik Kurumu'nun 2012 yılındaki Sağlık Araştırması'nda alkole ilişkin veriler incelendiğinde, "Bireylerin alkol kullanma durumunun cinsiyet, yaş, yerleşim yerine göre dağılımı" adlı tablosunda, Türkiye'de toplam alkol kullananların oranı % 10,4 olarak görülmektedir. Araştırmadaki cinsiyet

değişkenine bakıldığında erkekler için alkol kullanım oranı % 17,2, kadınlar için ise bu oran % 3,8 bulunmuştur. Yaş değişkenine göre dağılım incelendiğinde, 15-24 yaş aralığında alkol kullanım oranının % 7,4, 25-34 yaş aralığında bu oran % 14,0, 35-44 yaş aralığında % 13,1, 45-54 yaş aralığında % 11,9, 55-64 yaş aralığında % 8,4, 65-74 yaş aralığında % 4 ve 75 yaş üzerinde % 1,3 olarak belirlenmiştir. Alkol kullanım oranının en fazla olduğu yaş aralığının 25-34 yaş olduğu görülmektedir. Yerleşim yerlerine göre dağılıma bakıldığında kentte alkol kullanım oranı % 11,8 bulunurken, kırsal da bu oran % 7,3 bulunmuştur. Aynı zamanda tablo içerisinde alkol kullanmayan kişilerin oranı % 15,3 erkek, % 4,2 kadın olmak üzere toplamda % 9,7 ve hiç alkol kullanmamış kişilerin oranı % 67,4 erkek, % 92 kadın olmak üzere toplamda % 79,9 olarak gösterilmiştir. Araştırmanın “Halen alkol kullananların ilk kez alkol kullanma yaşlarının cinsiyete göre dağılımı” adlı tablosu incelendiğinde, ilk kez alkol kullanma yaşı 10’un altında olan katılımcıların % 0,9, 10-14 yaş aralığında olanların % 7,1, 15-19 yaş aralığında olanların % 52,8, 20-24 yaş aralığında olanların % 28,2, 25-29 yaş aralığında olanların % 7,4, 30-34 yaş aralığında olanların % 2,2 ve 35 yaş üstü olanların % 1,4 olduğu gösterilmektedir. Bu verilere göre Türkiye’de ilk kez alkol kullanma yaşının en fazla 15-19 yaş aralığında yer aldığı anlaşılmaktadır. Bu yaş aralığında ilk kez alkol kullanan erkeklerin oranı % 55,5 iken kadınların oranı ise % 40,9’dur (TÜİK, 2012).

1.1.3. Etiyoloji

1.1.3.1. Genetik Yaklaşımlar

Alkolizm oluşumunda genetik ve diğer biyolojik faktörlerin çeşitli etkileri vardır. Alkol bağımlılığında genetik yatkınlığın olduğu hayvanlar üzerinde yapılan ilk deneylere dayanmaktadır. 1972 senesinde ise insanlar üzerinde yapılan çalışmalar ile ilk genetik veriler elde edilmiştir.

Kalyoncu 2010 yılında yaptığı bir çalışmada genetik faktörlerin alkolizm riskini ve tolerans gelişimini arttırdığını ortaya koymuştur. Alkolizmde genetik faktörleri belirlemeye yönelik olarak en sık yapılmış çalışmalar aileler hakkındaki çalışmalar, ikiz çalışmaları ve evlat edinme üzerine yapılan çalışmalardır (Coşkunol ve Altıntoprak, 1999).

Yapılan ikiz çalışmaları sonucunda, tek yumurta ikizlerinde alkol kullanım bozukluklarının beraber görülme olasılığı çift yumurta ikizlerine göre daha fazladır (Quickfall ve el-Guelbay, 2006). Ayrıca başka bir çalışmada hem tek yumurta hem de çift yumurta ikizlerinden beraber vakit geçiren ikizlerde, diğer arkadaşlarıyla zaman geçiren ikizlere göre alkol kullanım bozukluklarının daha sık görüldüğü saptanmıştır (Rose, 1998).

Biyolojik ebeveynlerin alkol bağımlısı oldukları bilinen evlat edinilen çocuklarda, alkol kullanımına yatkınlığın olduğu bulunmuştur (Abay ve Ateş, 2001). 2001 yılında Enoch ve Goldman'ın gerçekleştirdiği bir çalışmada, biyolojik anne-babalarında alkol kullanım bozukluğu öyküsü olan ve başka aileler tarafından evlat edinilmiş çocuklarda alkol kullanım bozukluğu görülme sıklığının biyolojik anne-babalarında alkol kullanım bozukluğu öyküsü olmayan ve evlat edinilmiş çocuklara kıyasla 4-5 kat daha fazla olduğu bulunmuştur. Cloninger, Bohman ve Sigvardsson'ın 1981 yılında yürüttüğü benzer bir çalışmadan da elde edilen veriler söz konusu ilişkiyi destekler niteliktedir.

Cotton'un 1979 yılında ailede alkol öyküsüne ilişkin yürüttüğü bir çalışmada, birinci derece akrabalarında alkol bağımlılığı olan şahıslarda alkol bağımlılığı oluşma riskinin normal popülasyona göre 4-7 kat daha fazla olduğu bulunmuştur. Schuckit (2000) birinci derece akrabalarında alkol bağımlısı olan kişilerin, olmayanlara nazaran 3-4 kat çok risk altında olduklarını söylemiştir. Schuckit ve arkadaşlarının 1987 yılında yaptığı bir çalışmaya göre birinci derece akrabalarında alkol bağımlısı kişiler bulunan bireyler, alkole daha fazla yüksek direnç gösterirler ve sarhoşluğa dair belirtiler daha az biçimde gözlenmektedir (aktaran Öztürk ve Uluşahin, 2008). Ayrıca, annesi veya her iki ebeveyni de alkol bağımlısı olan bireylerin, sadece babası alkol bağımlısı olan bireylere kıyasla daha fazla alkol kullandıkları saptanmıştır (Braitman ve ark., 2009).

Alkol bağımlılığı konusunda diğer biyolojik faktörler incelendiğinde, bağımlılığın ventral tegmental alan, hipotalamus ve nukleus akumbensten geçen dopaminerjik, GABAerjik noradrenerjik ve serotonerjik yolların aracılığıyla geliştiği savunulmaktadır. Dopaminin ödüllendirme sistemlerine etkileri olduğu ve pozitif yönlü pekiştireç sağladıkları bulunmuştur. Bu nedenle Şengül ve Herken (2009) bağımlılıkla alakalı yapılmış olan genetik araştırmalarda, bu

nörotransmitterlerin genetiğiyle alakalı çalışmaların çoğunlukta olduğunu belirtmektedir.

1.1.3.2. Psikolojik Yaklaşımlar

Her psikolojik yaklaşım alkol kullanım bozukluklarını farklı şekillerde açıklamaktadır. Ancak pek çok kuram, alkol tüketimini, gerginliği düşürme, bireyin kendini güçlü görmesini sağlama ile psikolojik sorunları azaltma gibi nedenlere bağlamaktadır. Ayrıca alkolle ilgili sorun yaşayan kişiler alkolün siniri düşürdüğünü ve yaşamın günlük stresi ile rahatça baş etmelerini sağladığını belirtmektedirler. 2000 senesinde Schuckit'in alkolik olmayan bireyler üzerinde gerçekleştirdiği çalışma sonuçlarına göre yoğun ve zor bir günün sonrasında düşük dozda tüketilen içki, sakin ve iyi hissettirirken, miktar yükseldikçe kas ve sinir sisteminde gerginliklere neden olduğu gözlenmiştir.

Alkol kullanım bozukluklarını psikanalitik kuram ışığında açıklayan kuramlar gelişim evrelerinde oral dönemdeki fiksasyon üzerine yoğunlaşmıştır. Bu bakış açısına göre aşırı baskıcı ve katı bir süper egosu olan bireyler bilinçdışı gerginliklerini azaltmak için alkol tüketirler ve bilinçdışı bunalımlarını içki tüketerek düşürüp, oral doyumu sağlamaktadırlar (Schuckit, 2000). İçkinin sıkıntı, stresi azaltan etkileri, bilinçdışı kaygıyı aza indiren, rahatsız edici hatıraları yok eden ve güçlülük hissini arttıran etkileri mevcuttur (Kalyoncu, 2010; Schuckit, 2000). Bayar ve Yavuz (2008)alkol kullanan kişilerin genel olarak utangaç, bağımlı, yalnızlığa eğilimli, engellenmeye dayanma gücü zayıf, bunaltısı yoğun, aşırı duyarlı, gergin, ürkek ve cinsel dürtülerini bastırmış bireyler olduğunu belirtmektedir. Aynı zamanda psikanalitik kurama göre alkol kullanan bireyler alkol kullanımı ile bilinçdışı gerginliği azalttıkları gibi aynı zamanda oral doyum da yaşamaktadırlar. Gürol (2004), bağımlılığın yanlış nesne ilişkilerinin bir sonucu olarak oluştuğunu öne sürmektedir çünkü Gürol (2004) bağımlılığı sevgi olgusunun kazanılması ile kaybedilmesi süreci olarak incelemektedir.

Zimberg alkol kullanımının etiolojisine dayanan açıklayıcı bir model geliştirmiştir. Zimberg'e göre bağımlılığın gelişmesinin sebepleri çocuğun ebeveynleri tarafından reddedilmesi veya aşırı korumacı tutuma maruz kalması, ebeveyni alkolik ise çocuğa erken yaşta sorumluluk yüklenmesi olabilir. Bu çatışmanın sonucu olarak alkol bağımlısı bireylerde yetersizlik duygusu,

değersizlik ve zayıf benlik saygısı gözlenmektedir. Ancak bu duyguları yaşayan bireyler değersizlik vb. duygularını bastırırlar ve kabul görülme, özen gösterilme bilinçdışı bir ihtiyaç haline gelmektedir. Ancak gerçek hayatta bu kişiler bilinçdışı ihtiyaçlarını asla tam anlamıyla karşılayamayacaklardır ve sürekli güç, başarı, kontrol, güçlü benlik saygısı için diğer telafi edici nitelikte ihtiyaçlar ortaya çıkacaktır. Alkol kullanan bireyler için alkol bir yandan kaygıyı azaltırken bir yandan da güç ve incinmezlik duygularını oluşturmaktadır. Bu nedenle, alkolik bireyler içme düzenlerinden uzaklaştıkları zaman hiçbir şeyin değişmediğini görürler, bu da onlarda üzüntü, suçluluk ve değersizlik duyguları oluşturmaktadır. Bu durum söz konusu çatışmanın kısır döngü haline gelerek ve ağırlaşarak devam etmesine sebep olmaktadır (aktaran Göka ve Başterzi, 2001).

Bilişsel-Davranışçı kuramın bakış açısına göre bağımlılığı çözümleyebilmek ve müdahalede bulunabilmek için içme davranışını başlatan ve sürdüren kişisel ve çevresel etkenleri anlamak ve içme davranışını analiz etmek gerekmektedir. Bu analiz için ise sosyal, duygusal, fizyolojik ve durumsal etkenlerin gözden geçirilmesi gerekmektedir. Stresi azaltma, sosyal ödül sağlama, cinsel tatmin veya performansı artırma, ait olma hissini güçlendirme ve zevk alma gibi istekler alkol kullanımına neden olmaktadır.

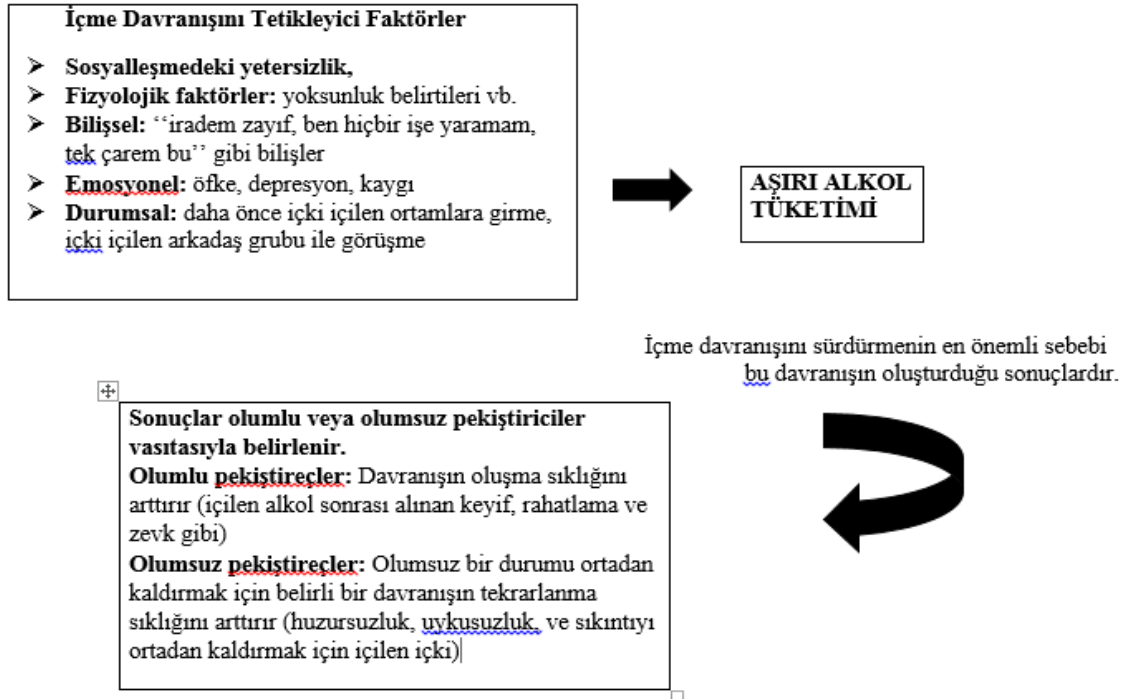
Davranışçı kuram gözlemlenen ve ölçülebilen açık eylemler üzerine odaklanmaktadır. Bu kuruma göre olumlu veya olumsuz birçok davranış öğrenme yoluyla edinilir (Atkinson, Atkinson ve Hilgard, 1995). Davranışçı kuram alkol bağımlılığını klasik ve edimsel koşullanma kavramları ile açıklar.

Alkol bağımlılığını klasik koşullanma belirli bir uyarıcının madde ile sık sık eşleşmesi ve bir süre sonra söz konusu maddeye karşı aşırı bir istek şeklinde açıklamıştır. Nurmedov 2008'de yaptığı çalışmada alkol ve klasik koşullanma ilişkisini şöyle açıklamıştır: *“Klasik koşullanma alkol bağımlılığı açısından ele alındığında, kaygıya neden olan herhangi bir durum, ortam veya nesne ile karşılaşıldığında kullanılan alkolün kaygıyı azalttığı fark edildiğinde benzer durumlarda alkol kullanımı devam ettirilir. Zamanla, daha önce kaygı uyardığı için alkol kullanımını başlatan durumlar koşullanma nedeniyle kaygı uyardıktan da alkol kullanımını başlatır hale gelmektedir. İlerleyen dönemlerde, bireyde*

alkol bağımlılığı geliştirmekte ve birey artık kaygıyı azaltmak için değil alkolün yoksunluk belirtilerini ortadan kaldırmak için alkol kullanımını devam ettirir.”

Davranışçı kuramın en önemli isimlerinden biri olan Skinner’a (2005) göre bir davranışın şekillendirilmesi o davranışın ilişkili olduğu düşünülen sonuca bağlıdır. Edimsel koşullanma ilkelerine göre içme davranışını sürdürmede etkili olan en önemli neden davranışın meydana getirdiği sonuçlar ve bu sonuçların olumlu ve olumsuz pekiştireçler ile belirlenmesidir. Olumlu pekiştireçler, belirli bir davranışın gerçekleşme sıklığını arttıran ödüller, olumsuz pekiştireçler ise oluşacak olumsuz bir sonucu engelleyerek belirli bir davranışın gerçekleşme sıklığını arttıran pekiştireçlerdir. Alkol kullanımının keyif vermesi, sosyal olma gibi ödüllendirici faktörler alkol tüketimi kararına olumlu yönde etki etmektedir.

Şekil1. Alkol Davranışının Öğrenilmesi

Bilişsel davranışçı kuramın teorilerinden ‘sosyal öğrenme teorisi’ ve ‘beklenti teorisi’ madde tüketimini açıklayan modellerdir. Sosyal öğrenme kuramına göre alkol alışkanlığı sosyal ortamda öğrenme yolu ile oluşmaktadır. Beklenti teorisine göre ise birey çocukluk çağında aile ve arkadaşlarının söylemlerinden ve davranışlarından, okulda ve televizyonda gördüklerinden alkol ile ilgili pek çok şey öğrenmektedir. Bu bilgiler ışığında alkol ile ilgili çeşitli

inançlar geliştirir. Örneğin, alkol kullanımının nasıl sonuçlanacağına karşı sosyalleşme ve rahatlama gibi olumlu beklentiler geliştirerek alkol alımına devam edebilir veya otokontrolünü kaybetme ve sarhoş olma gibi olumsuz beklentiler oluşturarak alkol almaktan uzak durabilir (Jones, Corbin ve Fromme, 2001). Khantzian (1985) ortaya attığı “kendini tedavi hipotezi” ışığında ise alkolün kötüye kullanılması, sıkıntı veren duyguları azaltmak amacı ile yapılan girişimlerle başlamaktadır. Bu hipoteze göre kişi alkolü keyif almak için değil yaşadığı soruna karşın güçlü bir yardım kaynağı olarak gördüğü için tüketmektedir (Khantzian, 1997).

Varoluşçu kurama göre alkol bağımlısı kişiler toplum tarafından kabul görmemiş ve kendi kimliğini bulamamış kişilerdir. Bu kişiler kendilerini tanımlamak yerine tercih ettikleri riskleri toplum ve kendileri tarafından onaylanmasa bile göze alarak var olmanın getirdiği problemleri kendi seçimleri doğrultusunda halletmek isterler ve en azından anlayış göreceği hissiyle hareket ederler. Böylece özgür iradeleriyle yaptıkları seçimleri bir yana koyarak kendilerini hem toplumdan hem de kendi doğrularından izole ederler.

Şema odaklı yaklaşım ise alkol kötüye kullanımını ve bağımlılığı bireyin gelişiminin erken döneminde başlayan, hayatı boyunca tekrarlanan Erken Dönem Uyumsuz şemalar ile açıklamaktadırlar. Şema odaklı yaklaşıma göre günlük hayatta karşılaşılan durumlar, sorunlar bu şemaları tetikleyebilir. Bu tetiklenen şemalar bireyde duygulanımın yükselmesine sebep olarak psikolojik sorunlara zemin hazırlayabilir. Örneğin, “Ayrılma ve reddedilme” şema alanında bulunan “terk edilme/istikrarsızlık” şemasına sahip olan kişiler, en yakın arkadaşıyla yaşadığı bir tartışmada karşılaştığı yalnız kalma, terk edilme tehdidi sonrasında yalnız kaldığında durumla baş etme yolu olarak kaçınmayı seçerek aşırı alkol tüketimine yönelebilir. Yaşadığı her benzer olay sonrasında aynı baş etme tepkisini tekrarlayan kişi zamanla muhtemelen alkol kullanım bozukluğu geliştirecektir (Young, Klosko ve Weishaar, 2009).

1.1.3.3. Sosyokültürel Yaklaşımlar

Alkol kullanım bozukluklarında toplumsal ve kültürel özelliklerin de önemli bir etkisi vardır. Bireylerin alkol kullanımları dini ve etnik farklılıklara göre değişmektedir. Dini inanışları alkol kullanımını onaylamayan topluluklar da

alkol bağımlılığı daha az görülmektedir (Öztürk ve Uluşahin, 2008). Örneğin; Amerika Birleşik Devletleri'nde Asyalılar ve muhafazakâr protestanlar alkol kullanımı fazla olan kişileri hoş karşılamadıklarından dolayı liberal protestanlar ve katoliklere göre alkol kullanımları daha düşüktür. Toplumların alkol kullanımlarına bakışları, o toplum içerisinde alkol kullanım bozukluğu ve bağımlılığı oranlarını etkilemektedir (Saraçlı, 2007). Alkol kullanım bozuklukları tüm sosyoekonomik sınıflarda görülmesine karşın sosyoekonomik düzey arttıkça alkol bağımlılığının ve alkol kötüye kullanımının görülme sıklığı da artar (Öztürk ve Uluşahin, 2008). Ayrıca alkolün kolay ulaşılabilir ve ucuz olduğu toplumlarda da alkol kullanımı fazladır. Avrupa'da alkol kültürü iki şekilde değerlendirilmektedir. Özellikle Akdeniz ülkelerinde alkol kullanımı günlük yaşamın ve faaliyetlerin bir parçasıdır ve alkol tüketmeyen kişi sayısı azdır, genel içki tercihi ise şaraptır. Kuzey ülkelerinde ise alkol kullanmayan sayısı ve sarhoşlukla sonuçlanacak şekilde alkol kullanma Akdeniz ülkelerine kıyasla daha fazladır. Yakın zamanda yapılan çalışmalarda, Kuzey ve Akdeniz ülkeleri arasındaki alkol kullanımı farkı giderek azalmakta ve son yıllarda yapılan çalışmalar daha homojen bir yapının ortaya çıktığını göstermektedir (Bloomfield, Stockwell, Gmel ve Rehn, 2003).

Evren, Saatçioğlu ve ark. (2003) toplumlar içerisinde erkeklerin alkol kullanmaları sosyal olarak kabul görürken kadınların alkol kullanmaları yadırganmış ve damgalanmıştır der. Aynı çalışmada alkol kullanım bozukluğu olan kadınların eğitim seviyesi alkol kullanım bozukluğu olan erkeklere kıyasla daha yüksek bulunmuştur. Elde edilen bu veriler sonucunda, alkol kullanım bozukluğu olan kadınların eğitim seviyesinin yüksek olması kadınların sosyal ortamlarda daha fazla bulunma ve alkol kullanma ihtimallerini arttırmış olabileceği düşünülmektedir. Aynı zamanda bu kadınların cinsiyete ilişkin ortaya çıkan sosyalleşme sorunları ile baş etmek için alkol kullanıyor olabilecekleri düşünülmektedir. Özellikle Türk toplumu içinde erkeklerin alkol kullanımı büyüme ve erkeklik sembolü olarak görülmektedir (Arıkan ve Coşar, 1996). Yoğun alkol kullanımı olan kadınlar için bağımlılık gelişimi erkeklerinkine benzer olsa bile alkol kötüye kullanımı ve bağımlılığının erkeklerde daha sık görülmesi alkol kullanan kadınların toplumlar tarafından hoş karşılanmaması olduğu düşünülmektedir (Saraçlı, 2007). Young ve arkadaşlarının 2005 yılında

yaptıkları çalışmaya göre son yıllarda kadın üniversite öğrencilerinde alkol kullananların sayısı ve kullanılan alkol miktarı artmaktadır. Alkol kullanan kadınlar farklı sebeplerden dolayı içmektedirler. Örneğin; dikkatleri üzerine çekmek, erkeklerin beğenisini kazanmak, eşitlik ve güç elde etmek gibi nedenlerle “erkek gibi” içmektedirler (Young, Morales, McCabe, Boyd ve D’Arcy, 2005).

1.2. Aile Değerleri

Aile, toplumsallaşma sürecinin ortaya çıkardığı, ilişkilerin belirli kurallara bağlandığı, biyolojik ilişkiler sonucu insan türünün devamını sağlayan biyolojik, psikolojik, ekonomik, toplumsal ve hukuksal yönleri bulunan toplumsal bir kurumdur. Kısaca aile üreme ve çoğalma işlevlerini yerine getiren toplumun en küçük birimidir. Ayrıca aile kale, liman, güven, duygusal ve gerektiğinde maddi destek, yol arkadaşlığı, maskesiz bulunulan yer, sığınılacak kovuk gibi yakınlık, sıcaklık ifade eden olumlu sözcüklerle de tanımlanmıştır. Günümüzde aile kavramının çok çeşitli kombinasyonları bulunmaktadır (tek ebeveynli, çocuksuz, çekirdek, geniş, hiç evlenmemiş vs.). Aile sözcüğü ne kadar sık kullanılırsa kullanılsın aile kavramının tanımı konusunda ne akademik veya mesleki ilgilenenler ne de sokaktaki insanlar görüş birliğine varamamışlardır (Sayın, 1990)

Genellikle dört ayrı tanım üzerinde durulmaktadır. Psikiyatrik ortamda aile üyelerinden birinin fikrine dayanarak onun fantezileri ve duyguları aracılığıyla aile tanımlanmaktadır. İkinci tanım ise aileyi kültürel olarak nükleer ve geniş yönüyle tanımlamaktadır. Bu tanım özellikle sosyal psikoloji ve sosyoloji tarafından kullanılır. Diğer bir tanıma göre ise aile sosyal bir birimdir. Farklı parçaların oluşturduğu küçük bir grup olarak ele alınan bir sistemdir. Dördüncü tanım ise aileyi toplumun değerleri ile sınırlı bir grup olarak ele almaktadır. Türk Aile Yapısı Özel İhtisas Komisyonu tarafından ortaya atılan tanım bu dört ayrı bakış açısını kapsamaktadır. Bu tanıma göre; kan bağıllığı olan, evlilik ve yasal yollardan, aralarında akrabalık ilişkisi bulunan ve genellikle aynı evde yaşayan bireylerden oluşan; kişilerin cinsel, psikolojik, ekonomik ve sosyal ihtiyaçlarının karşılandığı, topluma uyum ve katılımlarının sağlandığı ve düzenlendiği temel bir birimdir (Bulut, 1990)

TDK sözlüğünde aile şöyle tanımlanmaktadır;

1. Evlilik ve kan bağına dayanan, karı, koca, çocuklar, kardeşler arasındaki ilişkilerin oluşturduğu toplum içindeki en küçük birlik.
2. Karı koca ve çocuklardan oluşan topluluk.
3. Aynı soydan gelen kimseler zinciri.
4. Aralarında kandaşlık ve hısımlık bulunan kimselerin tümü şeklinde tanımlanmıştır.

Bütün toplumların paylaştığı ortak kavramların en başında aile kavramı gelmektedir. Ancak toplumdaki topluma değişik özellikler göstermenin yanında toplumların kendi tarihi gelişim evreleri içinde bile aile kurumu değişimler ve farklılıklar göstermiştir. Aileyi anlamak ve ne olduğu sorusunun cevabını bulabilmek için aile kavramında, aile yapısında, rol ve fonksiyonların da meydana gelen değişimleri yakından incelemek gerekmektedir (Sezal, 1992).

Toplumun temel taşı olarak nitelendiren aile her yaşta birey için vazgeçilmezdir. İnsan yaratılışı gereği sosyal bir varlıktır ve ait olma ihtiyacı ile doğmaktadır. İnsan mutlu ve sağlıklı bir hayat sürdürmek için ihtiyaçlarının doyuma ulaştırılması gerekir ve bu ihtiyaçlarımızı doyuma ulaştırdığımız en doğal ortam ailemizdir. Aile, özellikle güç, samimilik ve anlamlılık ihtiyaçlarını karşılamada önemlidir. Bireylerin ayrıca biricik olmaya ve kendilerini ifade etmeye de ihtiyaçları da vardır. Birçok kişi için samimilik heteroseksüel ilişkiler, güç iş yaşamı ve anlamlılık ise çocuk sahibi olmak anlamındadır (Nazlı,2001).

Toplumun temeli olan aile gücünü ve bütünlüğünü kaybeder ise toplumlarda telafisi mümkün olmayan problemlere yol açmaktadır. Aile değerlerinin zayıflaması ve yapısının bozulması ile birlikte başta çocukların ve gençlerin topluma faydalı bireyler olarak yetişme imkânları zarar görmektedir. Aile kurumunun güçlendirilmesi toplumsal yapının güçlendirilmesinde çok önemli rol oynamaktadır. Toplumsal barışın, huzurun, eğitimin, sağlığın ve ekonomik hayatın alt yapısını aile oluşturmaktadır ve ailedeki bozulmalar, telafisi mümkün olmayan toplumsal bozulmaları da beraberinde getirmektedir. Toplumun en küçük birimi olarak görülen ailenin insan hayatında vazgeçilmez bir önemi vardır (Demirkıran, 2006).

Kişilerin ihtiyaçlarını karşılayabilecekleri doğal yer kendi aileleridir. Kişinin hayatında doyum sağlaması, yaşadığı topluma uygun bir şekilde yetişmesi ve işlevlerini etkili bir şekilde yerine getirmesi öncelikle aile çevresinde sağlanır. Ayrıca bireyin ihtiyaçlarının karşılanmamasından ötürü ortaya çıkan sosyal yıkımlar özellikle madde kullanımı ve suç işleme gibi durumların artmasına sebep olmaktadır. Amerika Birleşik Devletleri ailenin en fazla tehdit altında olduğu toplumların başında gelmekte ve devlet politikalarınca korunmaktadır. Türkiye Cumhuriyeti Anayasası'nda da “ Aile Türk toplumunun temelidir” ifadesi yer almaktadır (Celkan, 1991).

Eski çağlarda geniş ataerkil aileler; orta çağda küçük ataerkil aileler; yeni çağda ve günümüzde ise modern demokratik aileler bulunmaktadır.

Geniş Ataerkil Aile: Eski zamanlarda karakteristik olan bu aile şekli özellikle Çin, Hindistan ve Japonya'da görülmektedir. Bugün ülkemizde özellikle köylerde ve kasabalarda yaşayan birçok insanda babanın; karısı, oğulları, oğullarının eşleri, evlenmemiş kızları ve torunları üzerinde mutlak egemenliği vardır. Bu aile tipinde aile reisi olan baba ailedeki bireylerin hayatlarını isterse mutlu isterse mutsuz kılabilirdi. Örneğin oğluna istediği kızı alır; kızını kendi istediği kişiye verir hatta çocuklarını isterse başka ailelere evlatlık verir, satabilirdi.

Küçük Ataerkil Aile: Orta çağda özellikle büyük şehirlerde geniş ataerkil aile yerine küçüğünün olduğu görülmektedir. Küçük ataerkil aileler karı, koca, evlenmemiş çocuklar ve karı kocadan birinin annesi veya babası, karı kocanın evlenmemiş bir, iki tane kardeşinden oluşmaktadır. Ailede erkeğin egemenliği (baba veya büyük baba) vardır ve ailede evlenmeler annenin ve babanın uygun gördüğü şekilde, ekonomik faktörlere önem verilerek yapılmaktadır.

Modern Demokratik Aile: Endüstriyel devrim ile birlikte ekonomik koşulların değişmesi aile yapısının değişmesine de sebep olmuştur. Büyük şehirlerde fabrikaların ve işyerlerinin kurulmasıyla artan iş imkânları sayesinde gençler ekonomik bağımsızlıklarını kazanmış ve ebeveynler çocuklar üzerindeki otoritelerini zamanla kaybetmeye başlamışlardır. Bunun sonucu olarak gençler kendi kararlarını kendileri almaya başlamışlardır ve evlenir evlenmez ayrı evlerde yaşamaya başlamışlardır (Şahinkaya, 1979).

Tezcan Türk değerlerini; aile, dinsel, ekonomik, eğitsel, siyasal ve boş zamanlar değerleri olmak üzere 6 bölüme ayırır (Arslanoğlu, 2005). Türkiye Cumhuriyeti'nin kurulmasının ardından başlayan devrim hareketleri çeşitli alanlara yöneldiği gibi aile konusunda da kapsamlı değişimler başlamıştır. 1926'da kabul edilen Türk Medeni Kanunu ile Türk ailesi modern aile tipine ulaştırılmak istenmiştir.

Türk Medeni Kanununda; ailede erkek ve kadına eşit haklar verilmiş, mirasın çocuklar arasında eşit paylaşımı öngörölmüş, eşlerin ayrı ayrı mal sahibi olmalarına olanak sağlanmış ve aile üyelerinin haklarını koruyacak maddeler getirilmiştir. Yasalar belirli konulara standart sağlamak üzere çözüm getirmiştir ancak uygulamada çok farklı durumlarla karşılaşmaktadır. Bu yüzden Türkiye'deki aile biçimlerini toplumsal özellikleri açısından ele almak daha gerçekçi bir yaklaşım olacaktır.

1.2.1.Kadın Rollerini

Kadınlar dünya kurulduğundan bu yana ilkel toplumlardan gelişmiş toplumlara kadar ev içinde ve ev dışında ekonomik hayata aktif olarak katılmışlardır. Kadınlar özellikle aileye yiyecek, giyecek hazırlama ve ev dışında da tarımsal faaliyetlerde yer alma gibi görevleri insanlık tarihinin başından beri üstlenmişlerdir. Kadınların belirli bir ücret karşılığında evin dışında çalışma hayatına katılmaları oldukça yenidir.

Bugün ölkelerin gelişmişlik düzeyleri ile ilişkili olarak kadınların iş hayatına katılmaları farklı düzeylerde ve farklı koşullarda gerçekleşmektedir. İçli ve Gönüllü (2001): “ Kadınların gelişimine yatırım yapmak hem ekonomik hem de sosyal açıdan önemlidir. Kadınlar güçlendiklerinde ve insan sermayesi kazandıklarında bundan hem çocukları hem de aileleri kazançlı çıkmaktadır. Ayrıca kadınların ekonomiye olan katkıları resmi istatistiklere yansıdığından çok daha fazladır.” demektedir.

Kadınların ev dışında istihdama katılabilmeleri Endüstri Devrimi ile başlamıştır. Batı'da XIX. yüzyılda kadınlar üretim sürecine ilk kez katkı yapmaya başlamış, ev içi işlere kayıt olmuşlardır. Fakat kadınlar uzun yıllar tekdüze ve

kariyer yapmalarına imkân olmayan işlerde çalışmışlardır çünkü kadınların eğitim ve beceri düzeyleri yeterli görülmemiştir (Budak ve diğerleri, 1991).

Apu ve Opprang annelik, ev kadınlığı, eşlik, topluluk, akrabalık, mesleki ve bireylik rolleri olarak 7 temel rol belirlemiştir. Kadının çocuğunu yetiştirmesi ve topluma hazırlaması annelik rolü ile ilgilidir. Ayrıca toplum tarafından kadının bu rolü en iyi şekilde icra etmesi beklenmektedir. Eşlik rolü ise kadının kocasına karşı oynadığı roldür. Kadın toplumsallaşma süreci içinde evlendiği erkeği mutlu etmesi gerektiğini ve ona sadık kalması gerektiğinin öğrenmiştir ve bu rolü oynamaya hazırdır. Ev kadınlığı rolü ise kadının evde oynadığı rolü ifade etmektedir. Akrabalık rolü de kadının akrabalık pozisyonu içinde oynadığı rolü kapsamaktadır. Aile ve akrabalık ilişkilerinin sık örülü olduğu toplumlarda bu role ilişkin beklentiler oldukça katıdır (İçli ve Gönüllü, 2001).

Tekdüze ve kariyer yapması olanaksız işlerde yoğunlaşmanın başka bir önemli sebebi de geleneksel kadın rolünün kolay kolay değişmemesidir. Gelişmiş ülkelerde çalışan kadınlar bile hala bu rol ayrımının baskısını hissettikleri için genellikle fazla çaba gerektirmeyen veya yarım günlük tek düze işleri tercih etmişlerdir (Budak ve diğerleri, 1991).

Kadının mesleki rolü, aile ve ev ortamı dışında oynadığı bir roldür ve kadının temel rolleri arasına girmesi oldukça yenidir. Bu rol kadının ekonomik hayata katılıp gelir getirmeye başlamasıyla ortaya çıkmıştır. Zaman zaman kadının mesleki rolü ile ev içi rolleri çatışmaktadır. Topluluk rolü ise kadının yaşadığı aile ve meslek rollerinin dışında kalan alanlardaki rolüdür. Örneğin kadının oy vermesi topluluk rollerinden birine örnektir. Bireylik rolü kadının kendisini birey olarak ortaya koyması, kişisel gelişimi ve hayata katılma sürecinde sergilediği davranışlardır.

1.2.2. Çocuğun Değeri

Çocuklar hiç şüphesiz ki içinde bulunduğu kültürün etkilerinin en yoğun görüldüğü gruptur. Her kültürün ve her ebeveynin kendine özgü kurallarını empoze ettiği bu grup sanki edilgen ve ya yerine karar verilen bir topluluktur. Çocuk meselesi yüzyıllardır toplumdaki topluma, bölgeden bölgeye farklılık göstermektedir. Ancak toplumlar içerisinde genellikle çocuk kavramı ailelerin

kendileriyle gurur duyduğu, kendi öz saygılarını yükselttikleri, toplum içerisinde onur kazanma veya utanç vesilesi olabilecek bir araç olarak görmektedirler. Anne- baba ile çocuk arasındaki ilişkiler sistemi annenin ve babanın değer yargılarını da belirlemektedir. Örneğin; çocuğun değeri ile ilgili yapılan bir araştırmada anne ve babalara çocukları büyüdüğünde onların nasıl olmalarını istedikleri sorulmuştur ve “hayırlı evlat olsun” isteği en yaygın olarak bulunmuştur. Bu istek özellikle karşılıklı desteği içeren topluluk değerlerini özendiricidir. Diğer bir taraftan da gelişmiş toplumlarda bunun tam zıttı söz konusudur. Örneğin, aynı çalışmanın yapıldığı ABD ve Almanya’da bireysel bağımsızlığa çok fazla önem verilir ve evladına bağımlı olma fikri tamamen reddedilmektedir (Kağıtçıbaşı, 1984).

Geçmişten günümüze tüm toplumlarda çocuk, değerlerin aktarılmasında bir uygulayıcı ve vasıta görevi görmüştür. Çocuğun gördüğü ilk sosyal kurum beklenildiği üzere ailedir ve çocuğun değer sistemi de ailesinin etkisiyle oluşmaktadır. Özetle, çocuk önce ailesi tarafından kıvama gelinceye kadar yoğurulmuş, şekil verilmiş ve pişmiştir. Daha sonra pişen bu ürün ustadan öğrendiklerini kendi yeteneğiyle yeni hamura şekil vermek üzere kullanmıştır (Şentürk, 2011).

Kendisinin devamını istemeyen ve bu anlamda da çocuğuna önem vermeyen hiçbir toplum yoktur. Bu yüzden anne ve babalar tarafından çocuğa verilen değerler ve çocuktan beklentiler ailenin işlerlik türünü yansıtmaktadır. Eğer bir aile çocuğuna faydacı değerler atfediyorsa çocuğun aileye nesnel katkısı yüksek düzeydedir. Bu değer toplumumuzda sık görülmektedir ve kendisini aile ekonomisine yardım ve anne-babaya yaşlılık güvencesi sağlamak şeklinde kendini göstermektedir. Bu yapı sadece Türkiye’de yaygın değildir, geleneksel yapının süregeldiği birçok toplumda görülmektedir. Birçok ülkenin katıldığı “ Çocuğun Değeri” araştırmasında çocuğun aileye maddi katkısının, ekonomik bir değerinin olduğu ve yaşlılık güvencesi olarak görüldüğü Türkiye’de yaygın bulunmuştur (Kağıtçıbaşı,1984).

1.2.3. Anne Baba Çocuk İlişkisi

Aile çocuğun ilk sosyal ortamıdır. Çocuk aile bireyleri ile etkileşimi sayesinde ilk sosyal davranışını oluşturur. Ayrıca çocuğun aile içindeki yeri aile

bireylerinin çocukla olan etkileşimi sayesinde belirlenir. Aile çocuğa güven duygusunun aşılandığı ve çocuğun sosyal kabul görmesi için gerekli ortamın hazırlandığı çok önemli bir birimdir.

Anne ve babanın çocuğun üzerindeki etkisi daha çocuk doğmadan anne karnında başlar. Çiftin bebeğin dünyaya gelmesine istekli olup olmaması, hazır olup olmamaları, bebekten beklentileri bebeğin gelişiminde büyük rol oynar (Kandır ve Alpan, 2008).

Bu araştırmada sadece erkek katılımcılar kullanıldığı için sadece baba ve çocuk ilişkisinden bahsedilmiştir.

Yapılan birçok araştırmada baba, çocuğun hayatında korkunun olduğu bir otorite sembolü olarak görüldüğünü göstermektedir. Adolf Mende ve birçok araştırmacı ilk ceza kavramını babaya bağlamaktadır. Babanın güç ve otoritesinin derecesi çocuğun ruhsal gelişiminde büyük önemi vardır. (Özsan, 1991).

Çocuğun sosyal ve duygusal gelişimi için en ideal etkileşim anne ve babanın çocuğa güven verici ve hoşgörülü yaklaşmasıdır. Anne ve babanın çocuğun ilgi ve gereksinimlerini dikkate alarak duyarlı davranması ve aynı zamanda çocuklarını denetleyerek bir denge yakalaması gerekmektedir (Kandır ve Alpan, 2008).

Aşırı baskıcı, endişe ve korku yaratan, cezalandırıcı otorite iki farklı yönde gelişme yaratabilir: Ya çocuğun güven, cesaret ve mücadele enerjisini engeller böylelikle zayıf, çekingen ve korkak bir birey yetişmesine sebep olur ya da çocuk babasının ona gösterdiği dehşet ve korku verici tavrı aynen benimser ve kendisi de çevresindeki diğer insanlara karşı yıkıcı ve saldırgan davranır. Bundan dolayı başta Amerika olmak üzere bazı batı ülkeleri çocuk ve genç suçluların sayılarının giderek artmasının sebebi olarak aile yapısındaki anne baba rol değişimleri ve baba otoritesinin azalması sorumlu görülmüştür. Görüldüğü üzere her iki tip yerine sevgi gösteren ve anlayışlı bir baba otoritesi faydalı ve gereklidir.

1.2.4. Evliliğe Bakış

Evlilik, kadın ve erkek ilişkisini meşru temellere dayandıran, bu ilişkiyi toplumun onaylaması sebebiyle toplumsal bir ilişki özelliği taşıyan toplumların en küçük birimi ve en temel sosyal sistemidir (Ekşi,2005).

Evliliklerde eşitlikçi bir yapı değil hiyerarşik bir yapı söz konusudur. Özellikle toplumumuzda erkekler kadınlara göre daha fazla ekonomik güce sahiptirler ve önemli kararları genellikle erkekler almaktadır. Ev işlerinin büyük çoğunluğunu ise kadınlar yapmakta ve çocuğun sorumluluğunu daha fazla üstlenmektedirler.

Ailede var olan hiyerarşik yapı sebebiyle erkek eşini kendine ait ve kendine bağımlı olarak görmektedir. Kadınlar ise bu durumdan büyük rahatsızlık duymaktadırlar (İmamoğlu, 1994).

İmamoğlu, Russel ve Wells'in 2000 yılında kültürlerarası yaptıkları projede, ülkemizdeki ve İngiltere'de ki evlilikler kıyaslandığında ülkemizin daha geleneksel bir yapı sergilediği, daha az sevgi ve daha çok cinsel kıskançlık içerdiği bulunmuştur. Ailenin iki önemli işlevi olan psikolojik doyum ve çocuk yapma geleneksel ve modern aile yapısında da işlevini sürdürmektedir. Ancak geleneksel aileye ait diğer özelliklerin etkisi toplumların gelişmesiyle azalmaya başlamıştır. Aile bireylerinin kişisel tercih ve kabulleri, ailelerin giderek kendi içinde demokratikleşmeye başlamasına sebep olmuştur (Ekşi, 2005).

1.2.5. Akraba İlişkileri

Akrabalık özellikle geleneksel köy topluluklarında örgütlenmenin temel ilkesidir. Özkan (2009) "Akrabalık sınırları hem dikey kuşaklar hem de yatay kuşaklar boyunca uzanan geniş bir alanı kapsar. Bu nedenle topluluğun yapısı ve iletişim biçimi akrabalık sistemi göz önünde bulundurulmadan anlaşılabilir." der.

Toplumsal ve ailesel değişim arasındaki ilişkinin incelenmesi konusunda çok sayıda araştırma yapılmıştır. Bu araştırmacılardan biri olan Talcott Parsons'a göre sanayileşme süreçleri aileyi parçalamaktadır. İlk olarak aileyi akrabalık bağlarından soyutlamakta ve aileyi bir evli çift ve küçük yaştaki çocuklara

indirmektedir. Bu grup üretim, dini ve siyasal işlevlerini kaybetmiş sadece tüketim ve ikamet birimidir (Sayın, 1990).

Bir ailenin yapısı onun akrabalık ilişkilerini de belirlemektedir. Ailenin kollektif, anaerkil, ataerkil, babanın denetiminde, geniş, çekirdek veya demokrat olması akrabalık ilişkilerini kültürel boyutta etkilemektedir. Son elli yılda aile yapılarında görülen değişmelere paralel olarak akrabalık ilişkilerinin de değiştiği gözlenmiştir. Toplumumuzda akrabalık ilişkilerini konu alan çok az sayıda çalışma bulunmakta ve bunların çoğu hukuk veya antropoloji alanlarında yapılmaktadır (Özkan ve diğerleri, 1996).

1.2.6. Sosyo-Ekonomik Değer

Psikolojinin gerek uygulamalı gerekse kuramsal olarak ele aldığı aile, kültürden oldukça fazla etkilenen bir konudur. Kadınlar geçmişten bu güne ilkel toplumlardan gelişmiş toplumlara ev içi ve ev dışında ekonomik hayata aktif olarak katılmaktadırlar ancak kadının ücret karşılığı çalışması oldukça yenidir.

1.2.7. Kariyer

Kariyer genel anlamda bir kişinin çalışma hayatı boyunca sahiplendiği işlerin tamamı olarak tanımlanmaktadır. Kariyer, bir kişinin sadece sahip olduğu ileri değil, işyerindeki rolü, duygu, arzu ve amaçlarını gerçekleştirebilmesi için verilen eğitimi, bilgisi, becerisi ve çalışma isteği, bulunduğu işletmede ilerleyebilmesi anlamlarını da taşımaktadır (Şentürk, 2011).

1.2.8. Şiddet

Şiddet dünyada giderek artan ve insan yaşamının her alanında görülen önemli bir toplum sağlığı sorunudur. WHO (Dünya Sağlık Örgütü) şiddeti, “fiziksel güç veya iktidarın kasıtlı bir tehdit veya gerçeklik biçiminde bir başkasına uygulanması sonucunda maruz kalan kişide yaralanma, ölüm ve psikolojik zararlara yol açması ya da açma olasılığı bulunması” durumu olarak tanımlamaktadır(Arın,1996). Şiddetin en yaygın görülen biçimi erkeğin kadına ve çocuğa karşı uyguladığı aile için görülen şiddettir.

Şiddetin en fazla aile ortamında gerçekleştiği ve kadına yönelik olduğu Dünya Sağlık Örgütü'nün 2002 yılında yayınladığı raporda bildirilmektedir. Kadına yönelik şiddet coğrafya, eğitim düzeyi ve ekonomik gelişmişlik fark etmeksizin tüm toplumlarda ve kültürlerde son derece yaygın görülmektedir. Aynı rapora göre gelişmiş ülkelerde yaşayan kadınların 1/3'ü ile 2/3'ünün eşi tarafından şiddet gördüğü saptanmıştır. Ancak gelişmekte olan ülkelerde bu oran daha yüksek olup %30-50 civarındadır.

Başbakanlık Aile Araştırma Kurumu'nun yaptığı bir çalışmada ailelerin %34'ünde fiziksel şiddet, %53'ün de ise sözel şiddet yaşandığı bulunmuştur. Kişilere güven duygusu veren, kişilerin bakım ve beslenme gereksinimlerini karşılayan, akıl ve beden sağlığını koruyan ve gelişmesine katkı sağlayan bir ortam olması gereken aile, ne yazık ki şiddetin beslendiği ve uygulandığı bir birim olmaktadır. Aile içinde oluşan şiddet gizli kalmaktadır çünkü özel hayat olarak değerlendirilmekte ve çoğu kez de olağan ve yasal olarak karşılanmaktadır. Aile içi şiddet aile bireylerinden biri tarafından aynı ailedeki diğer bireyin yaşamını, fizik veya psikolojik bütünlüğünü, bağımsızlığını tehlikeye sokan ve kişiliğine ciddi ölçülerde zarar veren eylem veya ihmaldir (Ünal, 2004).

Aile içi şiddetin tanımlanması ve algılanması genellikle bireylerin ve toplumun değerleri üzerinde oluşmaktadır. Bundan dolayı, şiddet eğer toplumun benimsediği ve meşru gördüğü bir amaç için uygulanıyorsa o davranışın şiddet olarak algılanıp algılanmaması da sorun teşkil etmektedir. Şiddet birçok toplumda evliliğin sıradan bir özelliği olarak algılanmakta ve kadına şiddet uygulanması kabul görmektedir. Aile içi şiddete yönelik yasal düzenlemelerde eksiklerin ve yetersizliklerin olması, ayrıca şiddet mağduru kadınlar için güvenilir, koruyucu destek sistemlerinin yeterli olmaması şiddetin artmasına neden olmaktadır.

1.2.9. Karar Alma Süreçleri

Aile içerisinde herhangi bir konu hakkında karar alınırken karar alma sürecinin demokratik, katılımcı veya bir aile büyüğünün fikirleri doğrultusunda şekillendiğini belirtmektedir. Türk kültüründe aile uzun yıllardır geniş aile özelliğinde olmakta ve genellikle ailede babanın sözü ve fikirleri doğrultusunda hareket edilmektedir. Ancak son yıllarda aile ilgili yapılan çalışmalar ailelerin

karar alırken daha demokratik ve katılımcı bir tutum izlemeye başladıklarını göstermektedir.

1.2.10. Cinselliğe Bakış

Ülkemizde yıllardır cinsellik ile ilgili birçok konu hakkında konuşulmaktan kaçınılmıştır ancak son yıllarda cinsellik ile ilgili birçok konu hakkında farklı çalışmalar yapılmaktadır. Kişilerin aile içinde cinsel serbestlik ve cinsellik hakkındaki fikirlerini içermektedir.

1.3. Mizaç ve Karakter

Kişilik (personality), mizaç (temperament, huy) ve karakter (character) sıklıkla birbiri ile karıştırılan ancak birbirinden ayrı kavramlar olarak değerlendirilir. Mizaç, kalıtımla geçen ve yaşam boyunca çok fazla değişmeyen emosyon ve dürtünün biyolojik temellerinin sonucudur. Karakter, çevrenin, eğitimin etkisi ve değişimlere uyumun birer sonucudur. Ayrıca bu durum karakterin zamanla değişebilecek özellikler içerdiğini göstermektedir. Genetik olarak aktarılan mizaçla sonradan oluşan karakterin birleşmesi ile de kişilik oluşmaktadır (Akiskal ve Malya, 1987).

Cloninger Eysenck'in modelini temel alarak mizaç ve karakterdeki normal ve anormal değişiklikleri açıklayan psikobiyolojik bir model geliştirmiştir. Özetle kişiliğin genetik olarak aktarılabilen yönünü mizaç, sosyal ve kültürel etkileşimlere açık olan yönünü ise karakter oluşturmaktadır.

1.3.1. Mizaç

Bireyin tehlikelere, gelişmelere ve ödüllere karşı otomatik olarak vereceği cevaplar mizaç özellikleri ile doğuştan gelmektedir. Kişinin ilk yıllarında bu özellikler belirginleşir ve hayat boyu değişmeden kalmaktadır. Mizaç özellikleri öfke ve korku gibi temel emosyonlarla ilişkilidir. Mizaç, emosyon ve öğrenme sisteminde öncül özellikleri oluşturur. Bu durum da otomatik davranışları yani alışkanlıkları oluşturmaktadır. Mizaç, duygusal denge halinin özellikleridir (Baymur, 1994). Başka bir deyişle ise mizaç gelişimsel olarak sabit, duygusal

temelli ve sosyokültürel öğrenmeden etkilenmeyen kişilik bileşenidir (Goldsmith ve ark., 1987).

Bu modelle ilgili oluşturulan ilk ölçek olan Üç Boyutlu Kişilik Ölçeği'nde (Tridimensional Personality Questionnaire; TPQ) üç farklı mizaç özelliği tanımlanmıştır. Bu mizaç özellikleri genetik olarak birbirinden bağımsız ve farklı nörotransmitter sistemleriyle ilişkilidir: “Yenilik arayışı” (novelty seeking), “zarardan kaçınma” (harm avoidance) ve “ödül bağımlılığı” (reward dependence). Cloninger'e göre bu özellikler belirli nöral sistemlerin kontrolü altındadır: Yenilik arayışı dopaminerjik, zarardan kaçınma serotonerjik, ödül bağımlılığı ise noradrenerjik yollar tarafından düzenlenmektedir. Sonrasında ise Cloninger'in kendisi tarafından sebat etme dördüncü bir mizaç özelliği olarak ilk üç özelliğe eklenmiştir. Özetle, mizaç, erken dönemlerde bakım verenlere bağlanma özelliğine göre şekillenen nörobiyolojik yolları kapsar.

Cloninger 4 çeşit mizaç özelliği tanımlamıştır:

1.3.1.1. Yenilik Arayışı (Novelty Seeking)

Davranışsal aktivasyon sistemi ile bağlantılıdır ve yeniliğe yanıt olarak keşfedici bir etkinliğe doğru kalıtsal bir yatkınlığı kapsar. Dürtüsel karar verme, ödül ipuçlarına yaklaşımda aşırıya kaçma, çabucak öfkelenme, ruh halinde hızlı değişimler ve engellenmeden aktif kaçınma gibi özellikleri kapsar.

Yenilik arayışı dört alt ölçekten oluşmuştur:

- Keşfetmekten heyecan duyma - katılık
- Dürtüsellik - düşüncelilik
- Savurganlık - tutumluluk
- Düzensizlik - düzenli olma

Yenilik arayışında yüksek puan alan kişilerin heyecanlı, meraklı, düzensiz, sistemsiz, dürtüsel, çabuk sinirlenen ve kolay sıkılan bireyler oldukları görülmektedir. Kişilerin yeni bir olay karşısında heyecan duyup, coşkuya kapılıp hızlı karar vermeleri ve sorumluluk almaları bu özelliklerinin avantajlı taraflarıdır. İstekleri engellendiğinde aşırı sinirlenmeleri ve aldıkları sorumluluktan kolayca vazgeçmeleri ise dezavantajlı bir durum yaratmaktadır (Cloninger, 1987; Köse, 2003; Arkar, 2004).

Bu durumun tam zıttı olarak yenilik arayışında düşük puan alan kişiler sistemli, itatkar olma eğilimli, tutumlu, coşkuz, duyarsız, dalgın, monotonluğa toleranslı, öğrenmeye ilgisiz, kolay kolay sinirlenmeyen kişilerdir (Cloninger, 1987; Köse, 2003; Arkar, 2004).

1.3.1.2. Zarardan Kaçınma (Harm Avoidance)

Davranışsal inhibisyon sistemi ile ilişkilidir. Davranışların engellenmesine veya önlenmesine dair kalıtsal bir eylemdir. Kişinin geleceğe ilişkin karamsar ve kaygılı olması, belirsizlik korkusu ve yabancılardan utanma, çabuk yorulma gibi pasif kaçınma davranışları göstermesi, kolay pes etme gibi özellikleri kapsar.

4 alt ölçekten oluşmaktadır:

- Beklentsel endişe - İyimserlik
- Belirsizlik korkusu - Güven
- Utangaçlık - Topluluğu sevmeye
- Kolayca yorulma - Dinçlik

Bir kişinin eğer zarardan kaçınma puanı yüksek ise o kişinin çekingen, şüpheli, tedbirli, dikkatli, sınırlı, bezgin, güvensiz, diğer insanları etkilemeyen ve endişelendirmeyen normal durumlarda karamsar ve kötümser olma eğilimindedirler. Bu kişiler sosyal ortamlarda genellikle ilişki kurmakta zorlanırlar, utangaç ve çekingen davranmaktadırlar, sürekli olarak kronik bir yorgunluk hissetmekte ve çabuk tükenmektedirler. Bu kişiler özellikle eleştiri ve cezaya karşı diğer kişilere göre daha duyarlıdır. Diğer bir taraftan da bu kişilerin olası tehlikeleri seziniyor ve daha tedbirli ve dikkatli davranmaları da bu durumun avantajlı tarafıdır. Ancak tehlike olası değilse ve kişi sadece seziniyorsa kötümserlik ve karamsarlık özellikler gereksiz bir endişeye sebep olmaktadır. Bu dezavantajlı bir durumdur (Cloninger, 1987; Köse, 2003; Arkar, 2004).

Zarardan kaçınma skorlarının düşük olduğu bireyler ise yukarıdaki özelliklerin tam tersine sahiptirler. Bu kişiler genellikle oldukça iyimser, gevşek, kaygısız, sakin, cesur, korkusuz olma eğilimindedirler ve sosyal ortamlarında kendine güvenen, sempatik kişiler olarak tanınmakta ve enerjiler yüksek, dinç ve canlı kişiler olarak sosyal ortamda ilişki kurdukları kişileri etkilemektedirler. Bu kişilerin şüpheli ve tehlikeli durumlar ile karşılaştıklarında kendilerine

güvenmeleri ve iyimser olmaları durumun avantajlı tarafını; tehlike karşısında tepkisiz kalacak kadar rahat olmaları ise dezavantajlı tarafını temsil etmektedir.

1.3.1.3. Ödül Bağımlılığı (Reward Dependence)

Davranışsal sürdürme sistemi ile ilişkilidir ve aşırı duygusallık, sosyal bağımlılık ve diğerlerinin onayına bağımlılık şeklinde görülen kalıtsal bir eğilimdir.

Ödül bağımlılığı 3 alt ölçekten oluşmuştur:

- Duygusallık - Duyarsızlık
- Bağımlılık - Uzak oluş
- Bağımlılık - Bağımsızlık

Buradan yüksek puan alan kişiler diğerlerine kendini adayan, bağımlı, sosyal, samimi, şefkatli ve yufka yürekli olma eğilimindedirler. Doyumlarını erteleyebilirler ve bunun en önemli sebebi ödüllendirme beklentisidir. Diğer kişilerle iletişime açık ve sosyal bireylerdir. Bu durumun avantajı bu kişilerin diğerlerin duygularını anlamaya duyarlı olmaları ve yakın sosyal ilişkiler kurma becerisine sahip olmalarıdır. Dezavantajlı yönü ise bağımlı bireylerin başka kişilerin düşüncelerinden kolaylıkla etkilenmeleri ve bunun sonucu olarak objektifliklerini kaybetmeleridir (Cloninger, 1987; Köse, 2003; Arkar,2004).

Ödül bağımlılığı ölçeğinden düşük puan alan bireyler ise genellikle soğuk, sosyal açıdan ilgisiz, pratik ve inatçı olma eğilimindedirler. Ayrıca diğer insanlarla nadiren iletişim kurarlar, daha çok yalnız olma eğilimindedirler ve diğerleriyle ortak bir nokta bulmakta zorlanırlar. “Çok iyi, aferin” gibi sözel ödüllere tepki vermezlerken para gibi somut ödüllere cevap verirler. Bu durumun en önemli avantajı bu özelliklere sahip kişilerin olaylara pratik ve objektif bakış açılarıyla yaklaşmalarıdır. Ancak sosyal iletişimlerdeki hassasiyet eksikliği ve yakın ilişki kuramama bu durumun dezavantajlı tarafıdır (Cloninger, 1987; Köse, 2003).

1.3.1.4. Sebat Etme

Önceden ödül bağımlılığının bir bileşeni olarak düşünülmüştür fakat sonradan dördüncü bir mizaç boyutu olarak tanımlanmıştır. Engellenme ve yorgunluğa karşı koymaya yönelik kalıtsal eğilimdir. Alt ölçeği yoktur.

Sebat etme puanları yüksek olan kişiler oldukça çalışkan, becerikli, engellenme ve yorgunluğa rağmen sebatkâr, ısrarcı olma eğilimindedirler. Yapılması gereken bir

iş olduğunda hemen gönüllü olurlar ve ellerinden geleni yapmaya çalışırlar. Engellenme ve yorgunluğu genellikle kişisel bir meydan okuma olarak algırlar. Bundan dolayı işleriyle alakalı eleştirildiklerinde veya bir hatayla karşılaştıklarında işlerinden kolayca vazgeçmezler tersine daha fazla emek verirler. Daha fazla başarılı olmak için hırslıdırlar ve bunun için birçok fedakârlık yapabilirler. Bu kişiler çevrelerinde işkolik ve mükemmeliyetçi kişiler olarak tanımlanmaktadır (Cloninger, 1987).

Sebat etme puanları düşük olan kişiler ise tutarsız, güvenilmez, tembel ve hareketsiz olma eğilimindedirler. Bu kişilerin görüşmeci değerlendirmelerinde ve özellikle kendi kendilerini değerlendirdikleri (self-report) ölçeklerde tutarsız oldukları belirlenmiştir. Ödül alma olasılıkları olduğunda dahi o iş üzerinde nadiren çabaladıkları gözlenmiştir. Bu kişiler yeni bir işe başlama konusunda yavaşlırlar ve nadiren bir iş için gönüllü olmaktadır. Eğer yaptıkları iş ile ilgili engellenme veya eleştiriyle karşılaşılırsa yaptıkları işten kolaylıkla vazgeçme eğilimindedirler. Genelde elde ettikleri ile yetinip daha fazlası ve iyisi için uğraşmazlar (Cloninger, 1987; Köse, 2003).

1.3.2. Karakter

Cloninger'in ortaya attığı model ayrıca kendini yönetme, iş birliği yapma ve kendini aşma olmak üzere üç boyutlu bir karakter tanımı içermektedir. Bu özellikler kavramsal öğrenme ve dolayısıyla açık bellek ile ilişkilidir. Karakter çocuğun büyüme döneminde kullandığı savunma mekanizmalarının, çocuğun çevresel etkilere ve tepkilere adaptasyonunun bir sonucu olarak oluşan ve kavramsal öğrenmeye karşılık gelen, bireyin göreceli olarak değişmeyen gözlenebilen davranışları ve öznel olarak bildirilen iç deneyimleri olarak tanımlanmaktadır (Doksat, 2008). Karakter iç görüye dayalı kavramsal öğrenmeye dayanmaktadır.

Mizacın tersine karakter, bireyin değerleri ve kendi oluşturduğu hedefleri arasındaki farklılıkları yansıtmaktadır. Cloninger ve Svrakic 1997 yılında yazdıkları makalede kişinin dünyaya geldiği halini mizaç, kendisini niyetli olarak değiştirdiği halini ise karakter olarak adlandırmışlardır. Ayrıca karakter

özelliklerinin mizaç özelliklerinden farklı olarak daha çok kültürel olarak kalıtıldıklarına inanılmaktadır.

Cloninger üç karakter özeliği tanımlamıştır:

1.3.2.1. Kendini Yönetme (Self-Directedness)

Kişinin kendi tercihleri konusunda sorumluluğunu kabul etmesi, kendisi tarafından seçilen amaç ve değerlere göre davranışlarını kontrol edebilmesi ve kendini kabullenmeden oluşmaktadır. Kısacası kendini yöneten birey otonom bir bireydir, beceriklidir, amaçları vardır, kabul edicidir, sorumludur ve görev duygusu vardır (Cloninger, 1987). Çalışmalar, kendini yönetme ölçeğinin bireyde kişilik bozukluğu olup olmadığını belirleyen ana parametre olduğunu göstermiştir. Kendini yönetme dört alt ölçekten oluşmuştur:

- Sorumluk alma - Suçlama
- Amaca yönelik olma - Hedef yönelim eksikliği
- Beceriklilik - Eylemsizlik
- Kendini kabul - Kendiyle çekişme
- Ahenkli alışkanlıklar - Uygunsuz alışkanlıklar

Kendini yönetme alt ölçeğinden yüksek puan alan bireyler genellikle kendi kendine yeten, güçlü, olgun, güvenilir, sorumluluk sahibi ve yapıcı olarak tanımlanmaktadır. Oldukça iyi örgütlenebilme yetenekleri sayesinde liderlik özellikleri taşırlar, özsaygı ve özgüvenleri oldukça yüksektir. Otorite konumundaki kişinin amaç ve değerlerine meydan okumaları bakımından asi ve sorun çıkaran olarak görülebilirler (Cloninger, Przybeck ve Svrakic, 1993).

Bunun tam tersi durumunda ise kendini yönetme alt ölçeğinden düşük puan alan bireyler güvenilmez, sorumsuz, suçlayıcı, yıkıcı, kırılabilir, güçsüz ve olgunlaşmamış olarak tanımlanmaktadır. Klinisyenler tarafından kişilik bozukluğu olan veya olgunlaşmamış bireyler olarak tanımlanmaktadır (Cloninger, Przybeck ve Svrakic, 1993).

1.3.2.2. İş Birliği Yapma (Cooperativeness)

İş birliği yapma kendi içinde beş alt ölçekten oluşan bir karakter boyutudur:

- Sosyal kabul - Hoşgörüsüzlük

- Empati - Sosyal İlgisizlik
- Yardımseverlik - Yardımsever olmama
- Merhametlilik - Kincilik
- İlkeli olmak - Menfaatçilik

İş birliği yapma alt ölçeğinden yüksek puan alan bireyler genellikle merhametli, toleranslı, empatik, destekleyici, centilmen, başkalarının tercihlerine, ihtiyaçlarına karşı duyarlı ve ilkeli olarak tanımlanmaktadır. Başka kişilerle iş birliği yapmaktan ve başkalarına hizmet etmekten hoşlanırlar.

Buna karşın iş birliği alt ölçeğinden düşük alan bireyler ise bencil, fırsatçı, kinci, eleştirel ve hoşgörüsüz olarak tanımlanmaktadır. Bu kişiler başkalarının duygularına, doğrularına karşı duyarsız olma eğilimindedirler ve öncelikle kendilerini düşünürler. Özellikle empatiden, merhametten ve ahlaki ilkelerden yoksundurlar (Cloninger, Przybeck ve Svrakic, 1993).

1.3.2.3. Kendini Aşma (Self-Transcendence)

Kişilerarası özdeşim, kendilik kaybı ve manevi kabulden oluşmaktadır. Kendini aşan bireyler yaratıcı, inançlı, idealist, bencil olmayan ve manevi duyguları olan bireylerdir (Cloninger, 1987).

Kendini aşma, üç alt ölçeği içermektedir:

- Kendinden geçmek - Bilinçli yaşamak
- Kişisel ötesi özdeşim - Kendini ayırma
- Ruhani kabul - Rasyonel materyalizm

Kendini aşma puanı yüksek olan kişiler hoşgörülü, yaratıcı, özverili, mütevazı ve halinden memnun kişiler olarak tanımlanmaktadır. Bu bireylerin özellikle şüphe ve belirsizliğe karşı toleranslı oldukları gözlenmiştir. Ayrıca kontrolleri dışında gelişen ve sonucunu bilmedikleri eylemlere keyifle yaklaşmaktadırlar. Bu kişiler acı ve ölümlerle karşılaştıklarında tolerans gösterebilme ve uyum avantajına sahiptirler (Cloninger, Przybeck ve Svrakic, 1993).

Kendini aşma puanı düşük olan bireyler ise materyalist, gururlu, yaratıcı olmayan, hoşgörüsüz ve tatminsiz olma eğiliminde olan kişiler olarak tanımlanmaktadır. Belirsizliğe ve sürprizlere karşı toleranslı değildirler. Bundan dolayı her şeyi kontrol etme eğilimindedirler. Bu kişiler diğer kişiler

üzerinde baskı kurmaya çalışırlar ve iddialı, kendini beğenmiş, hiçbir şeyden memnun olmayan kişiler olarak tanımlanmaktadır. Bu bireyler acı ve ölümlerle karşılaştıklarında, uyum sağlamada güçlük yaşarlar (Cloninger, Przybeck ve Svrakic, 1993).

1.4. Amaç

Bu noktadan hareketle, bu çalışmanın amacı, 18-65 yaş arası bir grup erkekte aile değerleri ve mizaç- karakter özelliklerinin alkol kullanımı ile arasındaki ilişkiyi ortaya koymaktır. Bu bağlamda, bu çalışmada temel olarak aşağıdaki hipotezler ve araştırma soruları üzerinde çalışılmıştır.

Hipotezler:

H1) Bir grup yetişkin erkekte cinselliğe bakış, kadın rolleri, farklı yaklaşımlar ve şiddet ile tehlikeli alkol kullanımı, bağımlılık belirtileri, zararlı alkol kullanımı arasında pozitif yönde anlamlı derecede bir ilişki beklenmektedir.

H2) Bir grup yetişkin erkekte akraba ilişkileri, çocuğun değeri, duygusal bağ, evliliğe bakış, geleneksel aile değerleri, karar alma süreçleri, kariyer ve sadakat ile tehlikeli alkol kullanımı, bağımlılık belirtileri, zararlı alkol kullanımı arasında negatif yönde anlamlı derecede bir ilişki beklenmektedir.

H3) Bir grup yetişkin erkekte yenilik arayışı, ödül bağımlılığı ve zarardan kaçınma ile tehlikeli alkol kullanımı, bağımlılık belirtileri, zararlı alkol kullanımı arasında pozitif yönde anlamlı derecede bir ilişki beklenmektedir.

H4) Bir grup yetişkin erkekte kendini yönetme, sebat etme, işbirliğine yatkınlık ve kendi kendini aşma ile tehlikeli alkol kullanımı, bağımlılık belirtileri, zararlı alkol kullanımı arasında negatif yönde anlamlı derecede bir ilişki beklenmektedir.

Araştırma soruları:

AS1: Eğitim durumunun alkol kullanımı, bağımlılık belirtileri ve zararlı alkol kullanımı ile ilişkisi var mı?

AS2: Ailede alkol kullanımının alkol kullanımı, bağımlılık belirtileri ve zararlı alkol kullanımı ile ilişkisi var mı?

BÖLÜM 2

2. ÖRNEKLEM

TÜİK (2013) verilerine göre Türkiye’de düzenli alkollü içki tüketen ve 18-65 yaş aralığında olan toplam 3 milyon 600 bin kişi bulunmaktadır. Örneklem büyüklüğü evrenin büyüklüğünün bilindiği durumlarda kullanılan formül ile $n = \frac{N (t1-a)^2 (p.q)}{(S2 (N-1)+S2 (p.q))}$ hesaplanmış buna göre araştırma gücü %95 probability level 0,01 olarak kabul edilmiş ve 139 bulunmuştur. Çalışmanın niceliksel boyutu yani örnek büyüklüğü için en az gerekli sayı bu değerdir ve bu değeri ne kadar arttırsak tip 1 hata düzeyimiz azalacaktır. Dolayısıyla çalışmanın daha iyi sonuç vermesi açısından en az 200 kişinin araştırmaya katılması planlanmıştır. Araştırmada kullanılan örneklemin 18-65 yaş arası olması, gündelik hayatlarında alkol kullanan erkeklerden oluşması planlanmış ve örneklem Lüleburgaz ve İstanbul’da kahvehaneler ve meyhaneler tek tek gezilerek gönüllülük esasına göre rastgele seçilmiştir. Literatür araştırıldığında popülasyon içerisinde erkeklerin %23’ünün kadınların ise sadece %4 ‘ünün alkol kullandığı tespit edilmiştir. Kadın alkol kullananların oranının az olmasından dolayı kadın olma ve alkol kullanmama dışlama ölçütleri olarak kabul edilmiştir. Yapılan çalışmada uygun/elverişli örnekleme (convenience sampling) yöntemi kullanılmıştır.

2.1. Verilerin Toplanması

Bu araştırmada, katılımcıların sosyo-demografik bilgilerini öğrenebilmek için Demografik Bilgi Formu, alkol kullanım problemini ölçmek için Alkol Kullanım Bozukluğu Tanıma Testi (AKBTT), mizaç ve karakter özelliklerini

ölçmek için Mizaç ve Karakter Envanteri (MKE) ve aile değerlerini ölçmek için ise Aile Değerleri Ölçeği(ADÖ) kullanılmıştır. Araştırma form ve ölçekleri doldurulmadan önce, katılımcılar ile yüz yüze görüşülmüş ve araştırma hakkında sözel bilgi verilmiştir. Çalışmaya katılmak isteyen kişilere onam formu verilerek yazılı onayları alınmıştır. Gönüllü katılım formu imzalandıktan sonra Demografik Bilgi Formu verilmiştir. Sonrasında öncelikle Alkol Kullanım Bozuklukları Tanıma Testi araştırmacı tarafından katılımcılara uygulanmış ardından Mizaç ve Karakter Envanteri (MKE) ve Aile Değerleri Ölçeği(ADÖ) katılımcılara dağıtılmıştır. Bu iki ölçek kendini değerlendirme ölçeğidir. 250 kişiye meyhane, bar ve kahvehaneler gezilerek alkol kullandıkları alanlarda ulaşılmıştır. Katılımcı tarafından uygulanan ölçek uygulaması bittikten sonra diğer iki ölçek katılımcılara verilmiştir. Formlar geri toplandıktan sonra 50 formun geri getirilmedi, 30 formun yarım bırakıldığı 20'sinin ise doğru ve geçerli bilgileri yansıtmadığı tespit edilmiş araştırmada kullanılmamıştır. Dolayısıyla 200 katılımcı sayısı planlanan çalışma 150 katılımcı ile gerçekleşmiştir.

2.1.1. Sosyodemografik Bilgi ve Veri Formu

Bu form konuyla ilgili gerekli literatür taramasının ardından araştırmacı tarafından hazırlanmıştır. Form 13 maddeden oluşmaktadır. Bazı maddeler çoktan seçmeli bazı maddeler ise açık uçlu sorulardan oluşmaktadır. Formda yaş, eğitim durumu, gelir durumu, yaşadığı yer, medeni durum, kimlerle yaşadığı, ailede alkol kullanan birinin olup olmadığı, alkol dışında başka madde kullanıp kullanmadığı, alkol ilk kullanım yaşı, ne kadar süredir alkol kullandığı, alkol alınan ortam, alkol kullandıktan sonra davranışlarında değişiklik olup olmadığı, alkol sorunu ile ilgili yardım alıp almadığı gibi değişkenler sorgulanmıştır. Formun bir örneği Ek 2'de verilmiştir.

2.1.2. Alkol Kullanım Bozukluğu Tanıma Testi (AKBTT)

Bu ölçeğin ilk hali Dünya Sağlık Örgütü tarafından riskli alkol kullanımını belirlemek amacıyla 6 farklı ülkede birinci basamak hizmetlerinde zararlı ve riskli alkol tüketimini saptamak amacıyla gerçekleştirilen bir projenin sonunda Babor, De La Fuente, Saunders ve Grant (1989) tarafından geliştirilmiştir. Ölçeğin son hali ise Babor, Higgins-Biddle, Saunders ve Monterio (2001) tarafından

hazırlanmıştır. AKBTT, içme alışkanlıklarını, alkol tüketim miktarlarını ve alkol kullanımına ilişkin sorunları saptayan 10 maddelik bir ölçektir. Ölçeğin ilk üç sorusu tehlikeli alkol kullanımını, 4., 5. ve 6. sorular bağımlılık semptomlarını, 7., 8., 9., ve 10., sorular ise zararlı alkol kullanımını göstermektedir (Bohn, Babor ve Kranzler, 1995). Ölçekten alınabilecek toplam puan 0 ile 40 arasında değişmekte ve kesme noktası 8 veya 9 olarak önerilmektedir (Saunders ve ark., 1993). Bu kesme noktası, potansiyel tehlikeli alkol kullanımını belirlemekte kullanılmaktadır (Babor ve ark., 2001; Cherpitel, 1995; Conigrave, Hall ve Saunders, 1995).

AKBTT'nin Türkçe uyarlaması Saatçioğlu, Evren ve Çakmak tarafından (2002) gerçekleştirilmiştir. Ölçek soruları çoktan seçmeli soru tarzındadır. Son iki soru 3 seçenekli, diğer sorular ise 5 seçeneklidir. Ölçeğin puanlanmasında, 5 seçenekli sorular için ilk seçenek 0, ikinci seçenek 1, üçüncü seçenek 2, dördüncü seçenek 3 ve beşinci seçenek 4 puan olarak hesaplanırken; 3 seçenekli sorular için ilk seçenek 0, ikinci seçenek 2, üçüncü seçenek 4 puan olarak hesaplanmaktadır. Ölçeğin iç tutarlılığı iki farklı görüşmeci için 0,59 ve 0,65 olarak bulunmuştur. Madde-toplam test korelasyon katsayılarının her bir madde için 0,30 değerini aştığı saptanmıştır (Saatçioğlu, Evren ve Çakmak, 2002). Ölçeğin test-tekrar test güvenilirliği ise 0,90'dır, $p < .001$. Michigan Alkolizm Tarama Testi ile korelasyonu ise 0,32 bulunmuştur, $p < .05$ (Saatçioğlu, Evren, Çakmak, 2002). Ölçeğin örneği Ek 3'te verilmiştir.

2.1.3. Mizaç ve Karakter Envanteri (MKE)

Mizaç ve Karakter Envanteri (TCI) kişiliğin yedi temel boyutunu ölçmeye yarayan, 240 maddeden oluşan "Doğru" ya da "Yanlış" şeklinde yanıtlanan bir kendini değerlendirme ölçeğidir. Orjinali Cloninger tarafından geliştirilen Temperament and Character Inventory (TCI)'dir. Bu ölçek kişinin bazı mizaç ve karakter özelliklerini belirlemek amacıyla kullanılmaktadır. Cloninger kişiliğin iki temel bileşeni olan mizaç ve karakterdeki normal ve anormal varyasyonları açıklayan boyutsal bir psikobiyolojik kişilik modeli geliştirmiştir. Bu modele göre mizaç boyutu; yenilik arayışı (NS), zarardan kaçınma (HA), ödül bağımlılığı (RD) ve sebat etme (P); karakter boyutu ise; kendini yönetme (SD), işbirliği yapma (C) ve kendini aşma (ST) alt ölçeklerinden oluşur.

Bu envanterin 4 mizaç boyutu ve bunların alt birimleri şunlardır:

- Yenilik Arayışı (NS):

1. NS1: Keşfetmekten heyecan duyma-Kayıtsız bir katılık
2. NS2: Dürtüsellik- İyice düşünme
3. NS3: Savurganlık- Tutumluluk
4. NS4: Düzensizlik- Düzenlilik

- Zarardan Kaçınma (HA):

1. HA1: Beklenti endişesi ve karamsarlık-Sınırsız iyimserlik
2. HA2: Belirsizlik korkusu
3. HA3: Yabancılardan çekinme
4. HA4: Çabuk yorulma ve dermansızlık

- Ödül Bağımlılığı (RD):

1. RD1: Duygusallık
2. RD2: Bağlanma
3. RD3: Bağımlılık

- Sebat Etme (P)

MKE'deki 3 karakter boyutu ve bunların alt birimleri ise şöyledir:

- Kendi Kendini Yönetme (S):

1. S1: Sorumluluk alma-Kınama
2. S2: Amaçlılık-Amaçsızlık
3. S3: Beceriklilik
4. S4: Kendini kabullenme-Kendisiyle çekişme
5. S5: Aydınlanmış ikinci mizaç

- İşbirliği Yapma (C):

1. C1: Sosyal kabullenme- Sosyal hoşgörüsüzlük
2. C2: Empati duyma- Sosyal ilgisizlik
3. C3: Yardımseverlik- Yardım sevmezlik
4. C4: Acıma- İntikamcılık
5. C5: Temiz kalplilik/vicdanlılık- Kendine yarar sağlama

- Kendini Aşma (ST):

1. ST1:Kendini kaybetme-Kendilik bilincinde yaşantı
2. ST2: Kişiler arası özdeşim- Kendi kendine ayrışma
3. ST3: Manevi kabullenme- Akılcı maddecilik

Türkçe MKE ölçeklerinin Cronbach alfa değerleri mizaç boyutunda 0,60 ile 0,85, karakter boyutunda 0,82 ile 0,83 arasında bulunmuştur (Köse ve ark.,

2004). En düşük Cronbach alfa katsayıları Ödül Bağımlılığı (0,60) ve Sebat Etme (0,62) olarak bulunmuştur. Türkçe TCI'nın geçerlik ve güvenilirliği, ölçek puanlarının dağılımı, yeterli düzeyde iç tutarlık katsayısı ve yapı geçerliği tarafından desteklenmiştir. Bu sürüm Türkçe TCI olarak Cloninger tarafından onaylanmıştır. Envanterin örneği Ek 4'te verilmiştir.

2.1.4. Aile Değerleri Ölçeği(ADÖ)

Aile Değerleri Ölçeği 5'li likert tipi kesinlikle katılmıyorum(1), katılmıyorum(2), kararsızım(3), katılıyorum(3), Kesinlikle katılıyorum(5) şeklinde cevaplanan 65 maddeden oluşan bir kendini değerlendirme ölçeğidir. Bu ölçek Ekşi ve ark. tarafından 2007 Mayıs-Haziran aylarında, lise ve üzeri eğitime sahip toplam 375 kişi kullanılarak geliştirilmiştir. Yapılan faktör analizleri ve güvenilirlik analizleri sonucunda 65 maddeli ve 14 faktörlü ADÖ ortaya çıkmıştır. Ölçeğin iç tutarlılık analizleri sonucunda toplam alpha katsayısı 0,89 olarak hesaplanmıştır. Toplam alpha katsayısını düşüren herhangi bir madde bulunmamıştır. Maddelerin iki eş değer yarıya bölünmesi ile elde edilecek güvenilirliği(split-half reliability) ayrıca hesaplanmış ve Guttman değeri (Guttman split-half) 0,89; Sperman değeri (Equal-length Spearman-Brown) 0,89 olarak bulunmuştur. Yapılan analizler sonucunda tüm maddelerle toplam puan arasındaki ilişki istatistiksel açıdan anlamlı bulunmuştur, $p < ,001$.

Söz konusu sonuçlar maddelerin ölçtükları nitelik bakımından ayırt edici olduğunu ve her bir maddenin aynı yapı içinde olduğunu ispatlamıştır.

Yapılan çalışmada bu ölçeğin sadece 64 sorudan oluşan 14 alt ölçeği kullanılmıştır. Ölçeğin alt boyutları ve alt ölçeklerin kısa tanımlamaları birer örnek madde ile şu şekildedir:

Akraba İlişkileri: Toplam 5 maddeden oluşan bu ölçekten yüksek puan alınması akraba ilişkilerine verilen önemi ve geniş aile ile ilgili olumlu bakışı ifade etmektedir(2 maddesi ters kodlanmaktadır).

- Çocuklar aile büyüklerinin olduğu ortamda daha iyi yetişirler(27).

Anne Baba-Çocuk İlişkisi: Toplam 5 maddeden oluşan bu ölçekten yüksek puan alınması çocuk bakımı konusunda anneye atfedilen önemi ve anne-çocuk bağlantısının gerekliliğine dair düşünceyi ifade eder(2 maddesi ters kodlanmaktadır).

- Çocuk bakımından birinci derecede anne sorumludur(1).

Cinselliğe Bakış: Toplam 5 maddeden oluşan bu ölçekten yüksek puan alınması cinsellikle alakalı konularda daha fazla serbestlikten yana olma anlamına gelmektedir(1 maddesi ters kodlanmaktadır).

- Evli de olsa erkekler çapkınlık yapabilirler(35).

Çocuğun Değeri: Toplam 5 maddeden oluşan bu ölçekten yüksek puan alınması ailenin çocuk yetiştirme rolüne daha fazla önem vermesi şeklinde yorumlanmaktadır(2 maddesi ters kodlanmaktadır).

- Ailenin en önemli görevi çocuk yetiştirmektir(19).

Duygusal Bağ: Toplam 4 maddeden oluşan bu ölçekten yüksek puan alınması aileye olan duygusal bağlılığın artması şeklinde yorumlanmaktadır(2 maddesi ters kodlanmaktadır).

- Zor zamanlarımda başvurulacak kişi öncelikle eşim olmalıdır(4).

Evliliğe Bakış: Toplam 5 maddeden oluşan bu ölçekten yüksek puan alınması evlilik ve evlilik kurumuna verilen önemi ifade etmektedir(1 maddesi ters kodlanmaktadır).

- Ne olursa olsun evlilikler ömür boyu sürmelidir(64).

Geleneksel Aile Değerleri: Toplam 5 maddeden oluşan bu ölçekten yüksek puan alınması ailenin geleneksel olarak değerlendirildiğini göstermektedir.

- Modern koşullar ne olursa olsun aile geleneksel yapısını sürdürmelidir(22).

Kadın Roller: Toplam 5 maddeden oluşan bu ölçekten yüksek puan alınması kadınların geleneksel bakış açısı ile değerlendirildiği şeklinde yorumlanmaktadır(1 maddesi ters kodlanmaktadır).

- Kadınlar kocalarından önce eve dönmüş olmalıdırlar(40).

Karar Alma Süreçleri: Toplam 5 maddeden oluşan bu ölçekten yüksek puan alınması ailede karar alma sürecinin demokratik/katılımcı olması gerektiğine verilen önemi göstermektedir(2 maddesi ters kodlanmaktadır).

- Aile ile ilgili kararlar tüm aile üyelerince ortak alınmalıdır(41).

Kariyer: Toplam 5 maddeden oluşan bu ölçekten yüksek puan alınması kariyer merkezli yaşantıların tercih edildiği anlamına gelmektedir.

- Kariyer için mantık evliliği yapılabilir(56).

Farklı Yaklaşımlar: Toplam 5 maddeden oluşan bu ölçekten yüksek puan alınması geleneksel olmayan değerlerin daha fazla benimsendiği şeklinde yorumlanmaktadır(1 maddesi ters kodlanmaktadır).

- Bir kadın, evlenmeden önce çocuk sahibi olabilmelidir(60).

Sadakat: Tamamı ters puanlanan toplam 3 maddeden oluşan bu ölçekten yüksek puan alınması eşler arası sadakate verilen önemin artması şeklinde yorumlanmaktadır.

- Erkeklerin ufak tefek kaçamakları hoş görülebilir(46).

Şiddet: 2 maddeden oluşan bu ölçekten yüksek puan alınması aile saadeti için şiddeti meşru görme olarak yorumlanmaktadır.

- Kadın dediğin kocasının tokadını sineye çekmelidir(15).

Ölçeğin bir kopyası Ek 5'te verilmiştir.

2.2. İstatistiksel Analiz

Bu araştırma nicel bir araştırmadır. Araştırma deseni Korelasyonel (İlişkisel) olmakla birlikte araştırmanın modeli ise kesitseldir.

Veriler Sosyal Bilimler için İstatistik Paket Programı (Statistical Program for Social Sciences-SPSS for Windows, 22.0) paket programı aracılığı ile analiz edilmiştir. Araştırmada frekans analizi, tanımlayıcı istatistikler, ki kare testi, korelasyon analizi ve çoklu regresyon analizleri uygulanmıştır. Araştırma sorularının ve hipotezlerin test edilmesinden önce, veri dağılımlarının standart normal dağılıma uygun olup olmadığı test edilmiştir. Kolmogorov-Smirnov Uyum İyiliği Testi yapılarak verilerin normal dağıldığı saptanmıştır ve bundan dolayı parametrik analiz yöntemleri kullanılmıştır. Bu analizler %95 güven düzeyinde değerlendirilmiştir ($p<0.05$). Değişkenlerin dağılımları normal dağılıma uygun olduğundan dolayı araştırmada katılımcıların ölçek maddelerine verdikleri yanıtların toplam puanları alınarak analiz yapılmıştır.

BÖLÜM 3

3. BULGULAR

Bu bölümde, katılımcıların demografik bilgilerine ve değişkenlere göre yapılan uygun istatistiksel analiz sonucunda tespit edilen bulgular bulunmaktadır. Alt ölçek sayısının fazla olması sebebiyle tablolarda, yalnızca anlamlı çıkan sonuçlara yer verilmiştir.

3.1. Örneklemin Özellikleri

Bu bölümde, çalışmaya katılan örneklem grubunun dağılımına ilişkin frekans ve yüzdeler hesaplanmıştır. Veriler Tablo 1' de sunulmuştur.

Tablo 1. Katılımcıların Sosyodemografik Özellikleri Tablosu (n=150)

<i>Değişkenler</i>		<i>Dağılım (n)</i>	<i>Yüzde (%)</i>
Eğitim Durumu	Okur-Yazar	0	0
	İlkokul Mezunu	26	17,3
	Ortaokul Mezunu	33	22
	Lise Mezunu	44	29,3
	Üniversite ve üzeri	47	31,3
Gelir Durumu	0-1300 TL	19	12,6
	1301-3000 TL	75	50
	3001-4500 TL	40	26,7
	4501 ve üzeri TL	16	10,7
Yaşanan Yer	Şehir-Merkez	69	46
	Kırsal-Köy	81	54
Medeni Durum	Evli	99	66
	Bekar	51	34
Alkol Dışında Madde Kullanımı	Var	92	61,3
	Yok	58	38,7
Alkol Alınan Ortam	Ev	26	17,3
	Restaurant	16	10,7
	Bar	28	18,7
	Diğer	4	2,7
	Duruma Göre Hepsini	76	50,7
Eş veya Çocukların Alkol Kullanımına Eşlik Etmesi	Evet	49	32,7
	Hayır	101	67,3
Ailede Alkol Kullanımı	Kullanan yok	35	23,3
	Annem ve Babam Alkol Kullanıyor	54	36
	Kardeşlerim Alkol Kullanıyor	17	11,3
	Eşim Alkol Kullanıyor	11	7,3
	Yakın akrabalarım Alkol Kullanıyor	25	16,7
	Diğer	8	5,3
Alkol Kullanımından Sonra Davranışlarda Değişiklik	Var	20	13,3
	Yok	130	86,7
Daha Önce Alkol Sorunu İçin Yardım Alma	Evet	0	0
	Hayır	150	100

Çalışmaya katılımcı olarak dahil edilen 18-65 yaş aralığında 150 erkeğin yaş ortalaması $39,38 \pm 14,50$ olarak belirlenmiştir.

Eğitim durumuna göre dağılıma bakıldığında; 26 kişi (%17,3) ilkokul mezunu, 33 kişi (%22) ortaokul mezunu, 44 kişi (%29,3) lise mezunu, 47 kişi (31,3) üniversite veya yüksek lisans mezunudur.

Gelir durumuna bakıldığında; katılımcıların 19'u (%12,6) 0-1300 arası, 75'i (%50) 1301-3000 arası, 40'ı (%26,7) 3001-4500 arası, 16'sı (%10,7) 4501 ve üzeri gelire sahip oldukları saptanmıştır.

Katılımcılardan 69 kişinin (%46) şehir veya merkezde yaşadığı, 81 kişinin ise (%54) kırsal veya köyde yaşadığı belirlenmiştir.

Medeni duruma bakıldığında; 99 kişinin (%66) evli, 51 kişinin (%34) bekar olduğu belirlenmiştir.

Katılımcıların 92'sinin (%61,3) alkol dışında başka bir madde kullanımı olduğu (sigara, esrar(1 kişi)) 58'inin ise (%38,7) başka bir madde kullanmadıkları belirlenmiştir. Alkol alınan ortama bakıldığında; 26'sının (%17,3) evde, 16'sının (%10,7) restaurantta, 28'inin (%18,7) barda, 4'ünün (%2,7) diğer bir ortamda ve 76'sının (%50,7) duruma göre her ortamda alkol kullandıkları belirlenmiştir.

Katılımcıların 49'unun (%32,7) eşleri veya çocukları alkol alınırken onlara eşlik etmekte; 101'inin ise (%67,3) eşlik etmemekte olduğu belirlenmiştir.

Ailede alkol kullanımına bakıldığında 35 kişinin (%23,3) ailesinin alkol kullanmadığı, 4 kişinin (%2,7) annesinin alkol kullandığı, 50 kişinin (%33,3) babasının alkol kullandığı, 17 kişinin (%11,3) kardeşinin alkol kullandığı, 11 kişinin (%7,3) eşinin alkol kullandığı, 25 kişinin (%16,7) yakın akrabalarının alkol kullandığı, 8 kişinin (%5,3) ise diğer cevabını verdiği saptanmıştır.

Alkol kullanımından sonra davranışlarda değişiklik olup olmadığına bakıldığında; 20 kişinin (%13,3) evet değişiklik var dediği 130 kişiyi (%86,7) ise hayır değişiklik yok dediği belirlenmiştir.

Katılımcılara alkol sorunu hakkında daha önce yardım alıp almadığı sorulduğunda 150 kişinin(%100) hayır almadım cevabı verdiği belirlenmiştir.

Ayrıca katılımcıların ilk alkol kullanım yaşının ortalaması $16,1 \pm 3,38$ olduğu ve ortalama olarak $23,1 \pm 14,6$ yıldır alkol kullandıkları belirlenmiştir.

3.2. Alkol Kullanımı ile Sosyodemografik Değişkenler Arasındaki İlişki

Eğitim durumu ile tehlikeli alkol kullanımı arasında zayıf ve negatif yönde bir ilişki ($r_s(150) = -0,188$; $p < 0,05$) bulunmuştur. Ayrıca eğitim durumu ile zararlı alkol kullanımı arasında da zayıf ve negatif yönde bir ilişki ($r_s(150) = -0,193$; $p < 0,05$) bulunmuştur.

Eğitim durumu ile tehlikeli alkol kullanımı ve zararlı alkol kullanımı arasında anlamlı korelasyonun tespit edilmesi sonucunda değişkenler arasındaki ilişkinin yordayıcılık düzeyinin belirlenmesi amacıyla regresyon analizi uygulanmıştır. Tehlikeli alkol kullanımı için yapılan analizin anlamlı olduğu saptanmıştır ($p < 0,05$). Yapılan regresyon analizinde, eğitim düzeyinin %2,3 oranında tehlikeli alkol kullanımını açıkladığı saptanmıştır. Erkeklerin eğitim düzeyi ($\beta = -0,188$; $p < 0,05$) tehlikeli alkol kullanımını negatif yönde yordamaktadır. Zararlı alkol kullanımı için yapılan analizin de anlamlı olduğu saptanmıştır ($p < 0,05$). Yapılan regresyon analizinde, eğitim düzeyinin %3,7 oranında zararlı alkol kullanımını açıkladığı saptanmıştır. Erkeklerin eğitim düzeyi ($\beta = -0,193$; $p < 0,05$) zararlı alkol kullanımını negatif yönde yordamaktadır.

Eğitim durumu ile bağımlılık belirtileri arasında anlamlı bir ilişki bulunmamıştır ($p > 0,05$).

Gelir durumu ile tehlikeli alkol kullanımı arasında zayıf ve pozitif yönde bir ilişki ($r_s(150) = -0,193$; $p < 0,05$) bulunmuştur. Gelir durumu ile tehlikeli alkol kullanımı arasında anlamlı korelasyonun tespit edilmesi sonucunda değişkenler arasındaki ilişkinin yordayıcılık düzeyinin belirlenmesi amacıyla regresyon analizi uygulanmıştır. Yapılan analiz sonucunda gelir durumunun tehlikeli alkol kullanımını yordamadığı sonucuna ulaşılmıştır ($p > 0,05$).

Gelir durumu ile bağımlılık belirtileri ve zararlı alkol kullanımı arasında anlamlı bir ilişki belirlenmemiştir ($p > 0,05$).

Tehlikeli alkol kullanımı ve ailede alkol kullanımı arasındaki ilişkinin incelenmesi amacıyla Ki-Kare Bağımsızlık Testi uygulanmıştır. Sonuçlara göre tehlikeli alkol kullanımı ve ailede alkol kullanımı arasında anlamlı bir ilişki saptanmıştır ($\chi^2(60,150)= 105,23, p<0,05$).

Bağımlılık belirtileri, zararlı alkol kullanımı ile ailede alkol kullanımı arasında anlamlı bir ilişki saptanmamıştır ($p>0,05$).

Tehlikeli alkol kullanımı ile eşin veya çocukların alkol kullanımında eşlik etmesi ilişkinin incelenmesi amacıyla Ki-Kare Bağımsızlık Testi uygulanmıştır. Sonuçlara göre tehlikeli alkol kullanımı ve eşin veya çocukların alkol kullanımına eşlik etmesi arasında anlamlı bir ilişki saptanmıştır ($\chi^2(10,150)= 28,38, p<0,05$).

Bağımlılık belirtileri, zararlı alkol kullanımı ile eşin veya çocukların alkol kullanımında eşlik etmesi arasında anlamlı bir ilişki belirlenmemiştir ($p>0,05$).

Yaş, yaşanılan yer, medeni durum, ilk alkol kullanım yaşı, alkol kullanım süresi, alkol aldığı ortam sosyo-demografik değişkenlerinin zararlı alkol kullanımı, bağımlılık belirtileri ve tehlikeli alkol kullanımı arasında anlamlı ilişkisi saptanmamıştır ($p>0,05$).

3.3. 18-65 Yaş Arası Alkol Kullanan Erkeklerin Ölçek Ortalamaları

Araştırmada yer alan alkol kullanan erkeklere uygulanan Alkol Kullanım Bozuklukları Tanıma Testi (AUDIT)'nin 3 alt ölçeğinden alının en küçük ve en büyük değerler, standart sapma değerleri ve ortalama değerler Tablo2.'de gösterilmiştir.

Tablo 2. Alkol Kullanım Bozuklukları Tanıma Testi (AUDIT) Ölçek Ortalamaları Tablosu (n=150)

	Ort	SS	Min	Max
Tehlikeli Alkol Kullanımı	4,42	2,71	0	11
Bağımlılık Belirtileri	1,11	1,77	0	11
Zararlı Alkol Kullanımı	2,30	3,32	0	12

Araştırmada kullanılan Aile Değerleri leği (AD) ’nin ortalama değerleri, standart sapma değerleri, en küçük ve en byk değerleri Tablo3. ’te yer almaktadır.

Tablo3. Aile Değerleri leği (AD) lek Ortalamaları (n=150)

	Ort	SS	Min	Max
Geleneksel Aile Değerleri	16,46	3,49	7	25
Cinselliğe Bakış	15,55	2,53	8	22
Anne Baba ocuk İlişkisi	15,72	2,94	10	22
Çocuğun Değeri	15,91	3,24	11	25
Karar Verme Süreçleri	15,11	3,03	8	24
Evliliğe Bakış	10,94	3,28	5	21
Kadın Rollerini	15,53	3,61	5	23
Farklı Yaklaşımlar	12,65	3,56	6	24
Sosyo-ekonomik Değer	14,32	2,68	7	21
Kariyer	14,18	2,62	7	21
Akraba İlişkileri	19,09	2,04	12	24
Duygusal Bağ	10,84	2,23	7	18
Sadakat	8,34	2	3	13
şiddet	3,91	1,70	2	10

Veri toplama araçlarından Mizaç-Karakter Envanteri (MKE) ’nin ortalama değerleri, standart sapma değerleri, en küçük ve en byk değerleri Tablo4’te yer almaktadır.

Tablo4. Mizaç-Karakter Envanteri (MKE) Ölçek Ortalamaları(n=150)

	Ort	SS	Min	Max
NS	19,22	8,12	0	36
NS1	5,76	2,91	0	11
NS2	4,79	2,95	0	10
NS3	4,25	2,16	0	9
NS4	4,42	1,92	0	9
HA	16,62	6,68	1	28
HA1	5,23	2,59	0	11
HA2	3,64	1,81	0	7
HA3	3,60	1,69	0	7
HA4	4,13	2,24	0	9
RD	12,14	2,95	5	20
RD1	5,51	1,86	1	10
RD2	3,95	1,45	0	7
RD3	2,68	1,44	0	6
P	4,31	2,10	0	8
S	26,11	6,07	14	42
S1	4,51	1,81	1	8
S2	5,18	1,63	1	8
S3	2,93	1,15	1	5
S4	5,97	2,12	0	11
S5	7,53	2,32	3	12
C	24,95	6,29	13	39
C1	5,12	1,84	0	8
C2	3,85	1,61	0	7
C3	4,36	1,51	1	8
C4	6,23	2,13	0	10
C5	5,50	1,85	1	9
ST	17,74	3,99	8	26
ST1	5,74	1,87	1	10
ST2	4,92	1,74	1	9
ST3	7,08	2,62	2	12

3.4. Değişkenler Arasındaki İlişkilere Yönelik Bulgular

3.4.1. Bir grup Alkol Kullanan Yetişkin Erkeklerde Alkol Kullanım Bozuklukları Tanıma Testi(AUDIT) ve Aile Değerleri Ölçeği (ADÖ) Arasındaki İlişki

Tablo5. Yetişkin Erkeklerde Alkol Kullanım Bozuklukları Tanıma Testi(AUDIT) ve Aile Değerleri Ölçeği (ADÖ) Arasındaki İlişki (n=150)

	TAK	BB	ZAK
GAD	0,473**	-0,177*	-0,277**
C	0,241**	-	0,220**
ABCİ	0,213**	-	0,437*
ÇD	-0,354**	-	-
KVS	-0,487**	-0,179*	-0,399**
EB	-	-	0,223**
KR	0,424*	0,272**	0,374*
FY	-0,405**	-0,175*	-0,448**
SED	0,390**	0,228**	-0,298*
K	-	-	-0,259**
Aİ	-0,241**	-	-
DB	-	0,161*	-
S	0,420**	-	0,248*
Ş	0,591**	0,519**	0,462*

*Korelasyon 0,05 düzeyinde anlamlı

** Korelasyon 0,01 düzeyinde anlamlı

- İstatistiksel olarak anlamlı korelasyon saptanmamıştır

AUDIT: TAK: Tehlikeli Alkol Kullanımı, BB: Bağımlılık Belirtileri, ZAK: Zararlı Alkol Kullanımı

ADÖ: GAD: Geleneksel Aile Değerleri, C: Cinsellik, ABCİ: Anne Baba Çocuk İlişkisi, ÇD: Çocuğun Değeri, KVS: Karar Verme Süreçleri, EB: Evlile Bakış, KR: Kadın Roller, FY: Farklı Yaklaşımlar, SED: Sosyo-ekonomik Değer, K: Kariyer, Aİ: Akriba İlişkileri, DB: Duygusal Bağ, S: Sadakat, Ş: Şiddet

Tablo 5'te görüldüğü üzere tehlikeli alkol kullanımı ile geleneksel aile değerleri($r_s(150) = -0,473$; $p < 0,01$) arasında orta düzeyde, negatif; tehlikeli alkol kullanımı ile çocuğun değeri ($r_s(150) = -0,354$; $p < 0,01$) arasında zayıf, negatif anlamlı bir ilişki belirlenmiştir.

Tehlikeli alkol kullanımı ile karar verme süreçleri arasında ($r_s(150) = -0,487$; $p < 0,01$) orta düzeyde, negatif; tehlikeli alkol kullanımı ile farklı yaklaşımlar ($r_s(150) = -0,405$; $p < 0,01$) arasında orta düzeyde, negatif; tehlikeli alkol kullanımı ile akraba ilişkileri arasında ($r_s(150) = -0,241$; $p < 0,01$) zayıf, negatif anlamlı bir ilişki saptanmıştır.

Tehlikeli alkol kullanımı ile cinsellik ($r_s(150) = 0,241$; $p < 0,01$) arasında zayıf, pozitif; tehlikeli alkol kullanımı ile anne baba çocuk ilişkisi ($r_s(150) = 0,213$; $p < 0,01$) arasında zayıf, pozitif; tehlikeli alkol kullanımı ile kadın rolleri ($r_s(150) = 0,424$; $p < 0,01$) arasında orta düzeyde, pozitif anlamlı bir ilişki saptanmıştır.

Tehlikeli alkol kullanımı ile sadakat ($r_s(150) = 0,420$; $p < 0,01$) arasında orta düzeyde, pozitif; tehlikeli alkol kullanımı ile şiddet ($r_s(150) = 0,591$; $p < 0,01$) arasında orta düzeyde, pozitif; tehlikeli alkol kullanımı ile sosyo-ekonomik değer ($r_s(150) = 0,390$; $p < 0,01$) arasında zayıf, pozitif anlamlı ilişki belirlenmiştir.

Tehlikeli alkol kullanımı ile evliliğe bakış, kariyer, duygusal bağ arasında anlamlı ilişki saptanmamıştır ($p > 0,05$).

Tehlikeli alkol kullanımı ile geleneksel aile değerleri, çocuğun değeri, cinsellik, anne baba çocuk ilişkisi, karar verme süreçleri, kadın rolleri, farklı yaklaşımlar, akraba ilişkileri, sadakat, şiddet ve sosyo-ekonomik değer arasında anlamlı korelasyonun tespit edilmesi sonucunda değişkenler arasındaki ilişkinin yordayıcılık düzeyinin belirlenmesi amacıyla çoklu regresyon analizi uygulanmıştır.

Tablo6. Alkol Kullanan Bir Grup Erkeklerde Geleneksel Aile Değerlerinin, Çocuğun Değerinin, Cinselliğin, Anne Baba Çocuk ilişkisinin, Karar Verme Süreçlerinin, Kadın Rollerinin, Farklı Yaklaşımların, Akraba İlişkilerinin, Sadakatın, Şiddetin ve Sosyo-Ekonomik Değerin Tehlikeli Alkol Kullanımını Yordaması

Değişkenler	B	SH	β	t	p
Geleneksel Aile Değerleri	-0,366	0,073	-0,418	-4,423	0,000
Çocuğun Değeri	-0,071	0,079	-0,085	-0,900	0,370
Cinsellik	0,019	0,075	0,018	0,254	0,800
Anne Baba Çocuk İlişkisi	0,023	0,066	0,024	0,343	0,732
Karar Verme Süreçleri	-0,040	0,080	-0,045	-0,504	0,615
Kadın Rollerini	0,220	0,060	0,294	3,679	0,000
Farklı Yaklaşımlar	-0,056	0,057	-0,074	-0,980	0,329
Akraba İlişkileri	0,060	0,096	0,046	0,633	0,528
Sadakat	-0,033	0,100	-0,024	-0,328	0,744
Şiddet	0,460	0,108	0,289	4,279	0,000
Sosyo-Ekonomik Değer	0,112	0,070	0,110	1,593	0,113

a.Bağımlı Değişken: Tehlikeli Alkol Kullanımı $R^2 = 0,593$
($p < 0,001$)

Modeldeki R^2 değeri denklemin tahmin gücünü belirtmektedir. Bu modelin tahmin gücü %59,3 olarak saptanmıştır.

Tablo 6'da görüldüğü üzere tehlikeli alkol kullanımındaki değişimin %59,3'ü geleneksel aile değerleri, kadın rolleri ve şiddet değişkenleri tarafından belirlenmektedir ($p < 0,05$). Geleneksel aile değerleri tehlikeli alkol kullanımını negatif etkilerken kadın rolleri ve şiddet tehlikeli alkol kullanımını pozitif etkilemektedir. Çocuğun değeri, cinsellik, anne baba çocuk ilişkisi, karar verme süreçleri, farklı yaklaşımlar, akraba ilişkileri, sadakat ve sosyo-ekonomik değer tehlikeli alkol kullanımını yordayıcısı değildir ($p > 0,05$).

Bağımlılık belirtileri ile kadın rolleri ($r_s = 0,272$; $p < 0,01$) arasında zayıf, pozitif; bağımlılık belirtileri ile sosyo-ekonomik değer ($r_s(150) = 0,228$; $p < 0,01$) arasında zayıf, pozitif; bağımlılık belirtileri ile duygusal bağ ($r_s(150) = 0,161$; $p < 0,05$) arasında zayıf, pozitif; bağımlılık belirtileri ile şiddet ($r_s(150) = 0,529$; $p < 0,01$) arasında orta düzeyde pozitif anlamlı ilişki vardır.

Bağımlılık belirtileri ile farklı yaklaşımlar ($r_s(150)=-0,175$; $p<0,05$) arasında zayıf, negatif; bağımlılık belirtileri ile karar verme süreçleri ($r_s(150)=-0,179$; $p<0,05$) arasında zayıf, negatif; bağımlılık belirtileri ile geleneksel aile değerleri arasında ($r_s(150)=-0,177$; $p<0,05$) arasında zayıf, negatif anlamlı bir ilişki bulunmuştur.

Ancak bağımlılık belirtileri ile cinsellik, anne baba çocuk ilişkisi, çocuğun değeri, evliliğe bakış, kariyer, akraba ilişkileri ve sadakat arasında istatistiksel olarak anlamlı ilişki saptanmamıştır ($p>0,05$).

Bağımlılık belirtileri ile kadın rolleri, sosyo-ekonomik değer, duygusal bağ, şiddet, farklı yaklaşımlar, karar verme süreçleri, geleneksel aile değerleri arasında anlamlı korelasyonun tespit edilmesi sonucunda değişkenler arasındaki ilişkinin yordayıcılık düzeyinin belirlenmesi amacıyla çoklu regresyon analizi uygulanmıştır.

Tablo7. Alkol Kullanan Bir Grup Erkeklerde Geleneksel Aile Değerlerinin, Karar Verme Süreçlerinin, Kadın Rollerinin, Farklı Yaklaşımların, Duygusal Bağın, Şiddetin ve Sosyo-Ekonomik Değerin Bağımlılık Belirtilerini Yordaması

Değişkenler	B	SH	β	t	p
Geleneksel Aile Değerleri	-0,040	0,053	-0,078	-0,755	0,452
Karar Verme Süreçleri	0,002	0,062	0,004	0,039	0,969
Kadın Rollerini	0,048	0,050	0,098	0,963	0,337
Farklı Yaklaşımlar	0,012	0,043	0,024	0,271	0,787
Şiddet	0,483	0,089	0,463	5,444	0,000
Sosyo-Ekonomik Değer	0,011	0,056	0,016	0,191	0,849
Duygusal Bağ	0,075	0,062	0,094	1,206	0,230
a.Bağımlı Değişken: Bağımlılık Belirtileri			$R^2 = 0,299$ ($p<0,001$)		

Modeldeki R^2 değeri denklemin tahmin gücünü belirtmektedir. Bu modelin tahmin gücü %29,9 olarak saptanmıştır.

Tablo 7’de belirtildiği üzere bağımlılık belirtilerindeki değişimin %29,9’unu şiddet pozitif anlamda etkilemektedir ($p<0,05$).

Geleneksel aile değerleri, karar verme süreçleri, kadın rolleri, farklı yaklaşımlar, sosyo-ekonomik değer ve duygusal bağ bağımlılık belirtilerini yordamamaktadır ($p>0,05$).

Zararlı alkol kullanımı ile cinsellik ($r_s(150)=0,220$; $p<0,01$) arasında zayıf, pozitif; anne baba çocuk ilişkisi ($r_s(150)=0,437$; $p<0,05$) arasında orta düzeyde, pozitif; kadın rolleri ($r_s(150)=0,374$; $p<0,05$) arasında zayıf, pozitif anlamlı ilişki vardır.

Ayrıca zararlı alkol kullanımı ile sosyo-ekonomik değer ($r_s(150)=-0,298$; $p<0,05$) arasında zayıf, pozitif; sadakat ($r_s(150)=0,248$; $p<0,05$) arasında zayıf, pozitif; şiddet ($r_s(150)=0,462$; $p<0,05$) arasında orta düzeyde, pozitif anlamlı ilişki vardır.

Diğer bir taraftan ise zararlı alkol kullanımı ile geleneksel aile değerleri ($r_s(150)=-0,277$; $p<0,01$) arasında zayıf, negatif; karar verme süreçleri ($r_s(150)=-0,399$; $p<0,01$) arasında zayıf, negatif; evliliğe bakış ($r_s(150)=-0,223$; $p<0,01$) arasında zayıf, negatif; farklı yaklaşımlar ($r_s(150)=-0,448$; $p<0,01$) arasında orta düzeyde, negatif ve kariyer ($r_s(150)=-0,259$; $p<0,01$) arasında zayıf, negatif anlamlı bir ilişki bulunmuştur.

Zararlı alkol kullanımı ile çocuğun değeri, akraba ilişkileri, duygusal bağ ve sadakat arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki saptanmamıştır ($p>0,05$).

Zararlı alkol kullanımı ile cinsellik, anne baba çocuk ilişkisi, kadın rolleri, sosyo-ekonomik değer, sadakat, şiddet, geleneksel aile değerleri, karar verme süreçleri, evliliğe bakış, farklı yaklaşımlar ve kariyer arasında anlamlı korelasyonun tespit edilmesi sonucunda değişkenler arasındaki ilişkinin yordayıcılık düzeyinin belirlenmesi amacıyla çoklu regresyon analizi uygulanmıştır.

Tablo8. Alkol Kullanan Bir Grup Erkeklerde Geleneksel Aile Değerlerinin, Karar Verme Süreçlerinin, Kadın Rollerinin, Farklı Yaklaşımların, Şiddetin, Cinselliğin, Anne Baba Çocuk İlişkisinin, Sadakatin, Evliliğe Bakışın, Kariyerin ve Sosyo-Ekonomik Değerin Zararlı Alkol Kullanımını Yordaması

Değişkenler	B	SH	β	t	p
Geleneksel Aile Değerleri	-0,294	0,092	-0,309	-3,188	0,002
Karar Verme Süreçleri	0,014	0,112	0,013	0,125	0,901
Kadın Roller	0,136	0,082	0,148	1,663	0,099
Farklı Yaklaşımlar	-0,165	0,077	-0,177	-2,140	0,034
Şiddet	0,429	0,160	0,220	2,685	0,008
Sosyo-Ekonomik Değer	0,142	0,097	0,115	1,469	0,144
Cinsellik	-0,009	0,104	-0,006	-0,082	0,935
Anne Baba Çocuk ilişkisi	0,400	0,097	0,354	4,134	0,000
Sadakat	-0,315	0,140	-0,190	-2,259	0,025
Evliliğe Bakış	0,011	0,088	0,011	0,128	0,898
Kariyer	-0,121	0,096	-0,095	-1,262	0,209

a.Bağımlı Değişken: Zararlı Alkol Kullanımı

$R^2 = 0,479$ ($p < 0,001$)

Modeldeki R^2 değeri denklemin tahmin gücünü belirtmektedir. Bu modelin tahmin gücü %47,9 olarak saptanmıştır. Buna göre zararlı alkol kullanımındaki değişimin %47,9'unu geleneksel aile değerleri ve farklı yaklaşımlar negatif; şiddet, anne baba çocuk ilişkisi, sadakat pozitif anlamda etkilemektedir ($p < 0,05$).

Tablo 8'de görüldüğü üzere karar verme süreçleri, kadın rolleri, sosyo-ekonomik değer, cinsellik, evliliğe bakış ve kariyer zararlı alkol kullanımını yordamamaktadır ($p > 0,05$).

3.4.2. Bir grup Alkol Kullanan Yetişkin Erkeklerde Alkol Kullanım Bozuklukları Tanıma Testi(AUDIT) ve Mizaç-Karakter Envanteri (MKE) Arasındaki İlişki

Tablo9. Alkol Kullanım Bozuklukları Tanıma Testi(AUDIT) ve Mizaç-Karakter Envanteri (MKE) Arasındaki İlişki (n=150)

	TAK	BB	ZAK
Keşfetmekten heyecan duyma-Kayıtsız bir katılık(NS1)	0,539**	0,255**	0,396**
Dürtüsellik- İyice düşünme(NS2)	0,593**	0,298**	0,383**
Savurganlık-Tutumluluk(NS3)	0,416**	0,259**	0,213**
Düzensizlik-Düzenlilik(NS4)	0,325**	-	0,174*
Toplam yenilik arayışı(NS)	0,597**	0,293**	0,380**
Karamsarlık-İyimserlik(HA1)	0,490**	0,242**	0,403
Belirsizlik korkusu(HA2)	0,370**	0,344**	0,312**
Yabancılardan çekinme(HA3)	0,203**	-	0,175*
Çabuk yorulma ve dermansızlık(HA4)	0,536**	0,254**	0,415**
Toplam zarardan kaçınma(HA)	0,522**	0,293**	0,425*
Duygusallık(RD1)	0,198*	-	0,162*
Bağlanma(RD2)	0,179*	-	-
Bağımlılık(RD3)	0,294**	-	0,385**
Toplam ödül bağımlılığı(RD)	0,362**	0,224**	0,344**
Sebat etme(P)	-0,547**	-0,370**	-0,357**
Sorumluluk alma-Kınama(S1)	-0,337**	-0,173*	-
Amaçlılık- Amaçsızlık(S2)	-0,476**	-0,224**	-0,275*
Beceriklilik(S3)	-	-	-
Kendini kabullenme-Kendisiyle çekişme(S4)	-	-0,171*	-
Aydınlanmış ikinci mizaç(S5)	-	-	0,269**
Toplam kendini yönetme(S)	-0,245**	-	-
Sosyal kabullenme-Sosyal hoşgörüsüzlük(S)	-	-	-
Empati duyma-Sosyal ilgisizlik(C1)	-0,527**	-0,308**	-0,289**
Yardım severlik-Yardım sevmeyizlik(C2)	-0,462**	-0,239**	-0,235**
Acıma-İntikamcılık(C3)	-0,287**	-0,313**	-0,258**
Temiz kalplilik-Kendine yarar sağlama(C4)	-0,403**	-0,278*	-0,234*
Toplam işbirliği yapma(C)	-0,492**	-0,492**	-0,270**
Kendini kaybetme-Kendilik bilincinde yaşama(ST1)	0,243**	0,188*	-
Kişilerarası özdeşim-Kendi kendine ayrışma(ST2)	-0,375**	-0,177**	-0,410**
Manevi kabullenme-Akılcı maddecilik(ST3)	-0,581**	-0,334**	-0,412**
Toplam kendini aşma(S)	-0,432**	-0,209*	-0,401**

*Korelasyon 0,05 düzeyinde anlamlı

** Korelasyon 0,01 düzeyinde anlamlı

- Anlamlı korelasyon saptanmamıştır

AUDIT: TAK: Tehlikeli Alkol Kullanımı, BB: Bağımlılık Belirtileri, ZAK: Zararlı Alkol Kullanımı

Tablo 9'da görüldüğü üzere bir grup alkol kullanan yetişkin erkekte tehlikeli alkol kullanımı ile yenilik arayışı 1 ($r_s(150)=0,539$; $p<0,01$) arasında orta düzeyde, pozitif; yenilik arayışı 2 ($r_s(150)=0,593$; $p<0,01$) arasında orta düzeyde, pozitif; yenilik arayışı 3 ($r_s(150)=0,416$; $p<0,01$) arasında orta düzeyde, pozitif; yenilik arayışı 4 ($r_s(150)=0,325$; $p<0,01$) arasında zayıf, pozitif ve toplam yenilik arayışı ($r_s(150)=0,597$; $p<0,01$) arasında orta düzeyde, pozitif anlamlı ilişki saptanmıştır.

Tehlikeli alkol kullanımı ile zarardan kaçınma 1 ($r_s(150)=0,490$; $p<0,01$) arasında orta düzeyde, pozitif; zarardan kaçınma2 ($r_s(150)=0,370$; $p<0,01$) arasında zayıf, pozitif; zarardan kaçınma 3 ($r_s(150)=0,203$; $p<0,05$) arasında zayıf, pozitif; zarardan kaçınma 4 ($r_s(150)=0,536$; $p<0,01$) arasında orta düzeyde, pozitif ve toplam zarardan kaçınma ($r_s(150)=0,522$; $p<0,01$) arasında orta düzeyde, pozitif anlamlı ilişki belirlenmiştir.

Tehlikeli alkol kullanımı ile ödül bağımlılığı 1 ($r_s(150)=0,198$; $p<0,05$) arasında zayıf, pozitif; ödül bağımlılığı 2 ($r_s(150)=0,179$; $p<0,05$) arasında zayıf, pozitif; ödül bağımlılığı 3 ($r_s(150)=0,294$; $p<0,01$) arasında zayıf, pozitif ve toplam ödül bağımlılığı ($r_s(150)=0,362$; $p<0,01$) arasında zayıf, pozitif anlamlı ilişki saptanmıştır.

Tehlikeli alkol kullanımı ile sebat etme ($r_s(150)= -0,547$; $p<0,01$) arasında orta düzeyde, negatif anlamlı bir ilişki saptanmıştır.

Tehlikeli alkol kullanımı ile kendi kendini yönetme 3, kendi kendini yönetme 4 ve kendi kendini yönetme 5 arasında anlamlı ilişki saptanmamıştır ($p>0,05$). Tehlikeli alkol kullanımı ile kendi kendini yönetme 1 ($r_s(150)= -0,337$; $p<0,01$) arasında zayıf, negatif; kendi kendini yönetme 2 ($r_s(150)= -0,476$; $p<0,01$) arasında orta düzeyde, negatif ve toplam kendini yönetme ($r_s(150)= -0,245$; $p<0,01$) arasında zayıf, negatif anlamlı ilişki saptanmıştır.

Tehlikeli alkol kullanımı ile iş birliği yapma 1 arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişkiye ulaşılamamıştır ($p>0,05$). Ancak tehlikeli alkol kullanımı ile iş birliği yapma 2 ($r_s(150)= -0,527$; $p<0,01$) arasında zayıf, negatif; iş birliği yapma 3 ($r_s(150)= -0,462$; $p<0,01$) arasında orta düzeyde, negatif; iş birliği yapma 4 ($r_s(150)=-0,287$; $p<0,01$) arasında zayıf, negatif; iş birliği yapma 5 ($r_s(150)= -0,403$; $p<0,01$) arasında orta düzeyde, negatif ve toplam iş birliği yapma ($r_s(150)= -0,492$; $p<0,01$) arasında orta düzeyde, negatif istatistiksel olarak anlamlı ilişki saptanmıştır.

Tehlikeli alkol kullanımı ile kendi kendini aşma 1 ($r_s(150)=0,243$; $p<0,01$) arasında zayıf, pozitif; kendi kendini aşma 2 ($r_s(150)= -0,375$; $p<0,01$) arasında zayıf, negatif kendi kendini aşma 3 ($r_s(150)= -0,581$; $p<0,01$) arasında orta düzeyde, negatif ve toplam kendi kendini aşma ($r_s(150)= -0,432$; $p<0,01$) arasında orta düzeyde, negatif anlamlı ilişki saptanmıştır.

Anlamli korelasyonun tespit edilmesi sonucunda değişkenler arasındaki ilişkinin yordayıcılık düzeyinin belirlenmesi amacıyla çoklu regresyon analizi uygulanmıştır.

Tablo10. Alkol Kullanan Bir Grup Erkeklerde Mizaç-Karakter Envanteri Alt Ölçeklerinin Tehlikeli Alkol Kullanımını Yordaması

Değişkenler	B	SH	β	t	p
NS1	0,123	0,104	0,132	1,179	0,241
NS2	0,114	0,113	0,124	1,012	0,313
NS3	-0,060	0,120	-0,048	-0,502	0,617
NS4	-0,170	0,127	-0,122	-1,342	0,182
NS	0,088	0,037	0,265	2,382	0,019
HA1	-0,122	0,125	-0,116	-0,980	0,329
HA2	0,055	0,148	0,037	0,368	0,713
HA3	-0,180	0,142	-0,111	-1,273	0,206
HA4	0,257	0,121	0,209	2,124	0,036
HA	0,082	0,037	0,202	2,210	0,029
RD1	0,176	0,123	0,119	1,426	0,156
RD2	0,163	0,136	0,087	1,198	0,233
RD3	0,077	0,153	0,041	0,506	0,614
RD	0,012	0,071	0,013	0,174	0,862
P	-0,173	0,132	-0,135	-1,314	0,191
S1	0,067	0,140	0,044	0,481	0,631
S2	-0,226	0,157	-0,136	-1,447	0,151
S5	0,030	0,108	0,025	0,276	0,783
S	-0,021	0,039	-0,046	-0,532	0,596
C2	-0,414	0,223	-0,246	-1,857	0,066
C3	-0,524	0,237	-0,294	-2,212	0,029
C4	-0,322	0,181	-0,246	-1,781	0,077
C5	-0,257	0,192	-0,175	-1,338	0,184
C	0,141	0,141	0,325	0,999	0,320
ST1	0,263	0,151	0,182	1,739	0,084
ST2	0,227	0,175	0,145	1,293	0,198
ST3	-0,600	0,069	-0,581	-8,685	0,489
ST	-0,307	0,092	-0,451	-3,321	0,001

a.Bağımlı Değişken: Tehlikeli Alkol Kullanımı $R^2 = 0,545$ ($p < 0,001$)

Modeldeki R^2 değeri denklemin tahmin gücünü belirtmektedir. Bu modelin tahmin gücü %54,5 olarak saptanmıştır. Tablo 10'da görüldüğü üzere toplam yenilik arayışı pozitif, zarardan kaçınma4 pozitif, toplam zarardan kaçınma pozitif, iş birliği yapma3 negatif ve toplam kendi kendini aşma negatif anlamda tehlikeli alkol kullanımını yordamaktadır ($p < 0,05$). Yukarıda Tablo 10'da yer alan diğer değişkenler tehlikeli alkol kullanımını yordamamaktadır ($p > 0,05$).

Bir grup alkol kullanan yetişkin erkekte bağımlılık belirtileri ile yenilik arayışı 1 ($r_s(150) = 0,255$; $p < 0,01$) arasında zayıf, pozitif; yenilik arayışı 2

($r_s(150)=0,298$; $p<0,01$) arasında zayıf, pozitif; yenilik arayışı 3 ($r_s(150)=0,259$; $p<0,01$) arasında zayıf, pozitif ve toplam yenilik arayışı ($r_s(150)=0,293$; $p<0,01$) arasında zayıf, pozitif anlamlı ilişki saptanmıştır. Bağımlılık belirtileri ile yenilik arayışı 4 arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki bulunamamıştır ($p>0,05$).

Bağımlılık belirtileri ile zarardan kaçınma 1 ($r_s(150)=0,242$; $p<0,01$) arasında zayıf, pozitif; zarardan kaçınma 2 ($r_s(150)=0,344$; $p<0,01$) arasında zayıf, pozitif; zarardan kaçınma 4 ($r_s(150)=0,254$; $p<0,01$) arasında zayıf, pozitif ve toplam zarardan kaçınma ($r_s(150)=0,293$; $p<0,01$) arasında zayıf, pozitif anlamlı ilişki belirlenmiştir. Bağımlılık belirtileri ile zarardan kaçınma 3 arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki bulunamamıştır ($p>0,05$).

Bağımlılık belirtileri ile toplam ödül bağımlılığı ($r_s(150)=0,224$; $p<0,01$) arasında zayıf, pozitif anlamlı ilişki saptanmıştır. Bağımlılık belirtileri ile ödül bağımlılığı 1, ödül bağımlılığı 2 ve ödül bağımlılığı 3 arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki bulunamamıştır ($p>0,05$).

Bağımlılık belirtileri ile sebat etme ($r_s(150)=-0,370$; $p<0,01$) arasında zayıf, negatif yönde anlamlı ilişki bulunmuştur.

Bağımlılık belirtileri ile kendi kendini yönetme 3, kendi kendini yönetme 5 ve toplam kendi kendini yönetme arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki bulunamamıştır ($p>0,05$).

Bağımlılık belirtileri ile kendi kendini yönetme 1 ($r_s(150)=-0,173$; $p<0,05$) arasında zayıf, negatif; kendi kendini yönetme 2 ($r_s(150)=-0,224$; $p<0,01$) arasında zayıf, negatif kendi kendini yönetme 4 ($r_s(150)=-0,171$; $p<0,05$) arasında zayıf, negatif anlamlı ilişki bulunmuştur.

Bağımlılık belirtileri ile iş birliği yapma 1 arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki bulunamamıştır ($p>0,05$). Bağımlılık belirtileri ile iş birliği yapma 2 ($r_s(150)=-0,308$; $p<0,01$) arasında zayıf, negatif; iş birliği yapma 3 ($r_s(150)=-0,239$; $p<0,01$) arasında zayıf, negatif; iş birliği yapma 4 ($r_s(150)=-0,313$; $p<0,01$) arasında zayıf, negatif; iş birliği yapma 5 ($r_s(150)=-0,278$; $p<0,05$) arasında zayıf, negatif ve toplam iş birliği yapma ($r_s(150)=-0,492$; $p<0,01$) arasında orta düzeyde, negatif istatistiksel olarak anlamlı ilişki saptanmıştır.

Bağımlılık belirtileri ile kendi kendini aşma 1 ($r_s(150)=0,188$; $p<0,05$) arasında zayıf, pozitif; kendi kendini aşma 2 ($r_s(150)= -0,177$; $p<0,05$) arasında zayıf, negatif kendi kendini aşma 3 ($r_s(150)= -0,334$; $p<0,01$) arasında zayıf, negatif ve toplam kendi kendini aşma ($r_s(150)= -0,209$; $p<0,05$) arasında zayıf, negatif anlamlı ilişki saptanmıştır.

Anlamlı korelasyonun tespit edilmesi sonucunda değişkenler arasındaki ilişkinin yordayıcılık düzeyinin belirlenmesi amacıyla çoklu regresyon analizi uygulanmıştır.

Tablo11. Alkol Kullanan Bir Grup Erkeklerde Mizaç-Karakter Envanteri Alt Ölçeklerinin Bağımlılık Belirtilerini Yordaması

Değişkenler	B	SH	β	t	p
NS1	-0,025	0,084	-0,041	-0,301	0,764
NS2	-0,013	0,089	-0,022	-0,148	0,883
NS3	-0,045	0,098	-0,055	-0,502	0,645
NS	-0,205	0,100	-0,212	2,382	0,185
HA1	-0,148	0,098	0,386	-0,980	0,133
HA2	0,378	0,117	-0,172	0,368	0,002
HA4	-0,183	0,097	-0,223	2,124	0,866
HA	0,016	0,098	0,000	-0,003	0,998
RD	0,066	0,059	0,107	1,107	0,265
P	-0,194	0,106	-0,230	-1,827	0,070
S1	-0,017	0,142	-0,017	-0,119	0,905
S2	-0,226	0,158	-0,106	-0,732	0,465
S4	-0,138	0,122	-0,167	-1,151	0,252
C2	-0,014	0,120	0,013	0,118	0,906
C3	-0,220	0,126	-0,187	-1,749	0,083
C4	-0,306	0,077	-0,354	-3,591	0,000
C5	0,029	0,107	0,029	0,267	0,790
C	-0,060	0,034	-0,210	-1,789	0,076
ST1	0,186	0,124	0,196	1,501	0,136
ST2	0,151	0,142	0,147	1,059	0,292
ST3	-0,113	0,072	-0,163	-1,571	0,118
ST	-0,132	0,075	-0,259	-1,765	0,080

a.Bağımlı Değişken: Bağımlılık Belirtileri $R^2 = 0,338$ ($p<0,001$)

Modeldeki R^2 değeri denklemin tahmin gücünü belirtmektedir. Bu modelin tahmin gücü %33,8 olarak saptanmıştır. Tablo 11’de belirtildiği gibi zarardan kaçınma2 pozitif anlamda, iş birliği yapma4 ise negatif anlamda bağımlılık belirtilerini yordamaktadır($p<0,05$). Tablo 11’de yer alan diğer değişkenler bağımlılık belirtilerini yordamamaktadır ($p>0,05$).

Bir grup alkol kullanan yetişkin erkekte zararlı alkol kullanımı ile yenilik arayışı 1 ($r_s(150)=0,396$; $p<0,01$) arasında zayıf, pozitif; yenilik arayışı 2 ($r_s(150)=0,383$; $p<0,01$) arasında zayıf, pozitif; yenilik arayışı 3 ($r_s(150)=0,218$; $p<0,01$) arasında zayıf, pozitif; yenilik arayışı 4 ($r_s(150)=0,174$; $p<0,05$) arasında zayıf, pozitif ve toplam yenilik arayışı ($r_s(150)=0,380$; $p<0,01$) arasında zayıf, pozitif anlamlı ilişki saptanmıştır.

Zararlı alkol kullanımı ile zarardan kaçınma 1 ($r_s(150)=0,403$; $p<0,01$) arasında orta düzeyde, pozitif; zarardan kaçınma 2 ($r_s(150)=0,312$; $p<0,01$) arasında zayıf, pozitif; zarardan kaçınma 3 ($r_s(150)=0,175$; $p<0,05$) arasında zayıf, pozitif; zarardan kaçınma 4 ($r_s(150)=0,419$; $p<0,01$) arasında orta düzeyde, pozitif ve toplam zarardan kaçınma ($r_s(150)=0,425$; $p<0,01$) arasında orta düzeyde, pozitif anlamlı ilişki belirlenmiştir.

Zararlı alkol kullanımı ile ödül bağımlılığı 1 ($r_s(150)=0,162$; $p<0,05$) arasında zayıf, pozitif; ödül bağımlılığı 3 ($r_s(150)=0,385$; $p<0,01$) arasında zayıf, pozitif ve toplam ödül bağımlılığı ($r_s(150)=0,344$; $p<0,01$) arasında zayıf, pozitif istatistiksel olarak anlamlı ilişki belirlenmiştir. Zararlı alkol kullanımı ile ödül bağımlılığı 2 arasında istatistiksel açıdan anlamlı bir ilişki bulunmamıştır.

Zararlı alkol kullanımı ile sebat etme ($r_s(150)= -0,357$; $p<0,01$) arasında zayıf, negatif yönde anlamlı bir ilişki bulunmuştur.

Zararlı alkol kullanımı ile kendi kendini yönetme 1, kendi kendini yönetme 3, kendi kendini yönetme 4 ve toplam kendi kendini yönetme arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki bulunmamıştır ($p>0,05$). Zararlı alkol kullanımı ile kendi kendini yönetme 2 ($r_s(150)= -0,275$; $p<0,01$) arasında zayıf, negatif ve kendi kendini yönetme 5 ($r_s(150)=0,269$; $p<0,01$) arasında zayıf, pozitif anlamlı ilişki bulunmuştur.

Zararlı alkol kullanımı ile iş birliği yapma 1 arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki bulunmamıştır ($p>0,05$). Zararlı alkol kullanımı ile iş birliği yapma 2 ($r_s(150)= -0,289$; $p<0,01$) arasında zayıf, negatif; iş birliği yapma 3 ($r_s(150)= -0,235$; $p<0,01$) arasında zayıf, negatif; iş birliği yapma 4 ($r_s(150)= -0,258$; $p<0,01$) arasında zayıf, negatif; iş birliği yapma 5 ($r_s(150)= -0,234$; $p<0,05$) arasında zayıf, negatif ve toplam iş birliği yapma ($r_s(150)= -0,270$; $p<0,01$) arasında zayıf, negatif istatistiksel olarak anlamlı ilişki saptanmıştır.

Zararlı alkol kullanımı ile kendi kendini aşma 1 arasında anlamlı bir ilişki belirlenmemiştir ($p>0,05$). Zararlı alkol kullanımı ile kendi kendini aşma 2 ($r_s(150) = -0,410$; $p<0,01$) arasında orta düzeyde, negatif kendi kendini aşma 3 ($r_s(150) = -0,412$; $p<0,01$) arasında orta düzeyde, negatif ve toplam kendi kendini aşma ($r_s(150) = -0,401$; $p<0,01$) arasında zayıf, orta düzeyde anlamlı ilişki bulunmuştur.

Anlamlı korelasyonun tespit edilmesi sonucunda değişkenler arasındaki ilişkinin yordayıcılık düzeyinin belirlenmesi amacıyla çoklu regresyon analizi uygulanmıştır.

Tablo12. Alkol Kullanımı Bir Grup Mizaç-Karakter Envanteri Alt Ölçeklerinin Zararlı Alkol Kullanımını Yordaması

Değişkenler	B	SH	β	t	p
NS1	-0,076	0,145	-0,066	-0,528	0,602
NS2	0,014	0,154	0,013	0,092	0,926
NS3	-0,247	0,167	-0,160	-1,480	0,141
NS4	-0,159	0,172	-0,092	-0,925	0,357
NS	0,071	0,040	0,174	1,768	0,079
HA1	0,021	0,164	0,021	0,164	0,870
HA2	0,136	0,203	0,074	0,670	0,504
HA3	-0,170	0,191	-0,085	-0,892	0,374
HA4	0,290	0,163	0,191	1,779	0,078
HA	0,155	0,049	0,310	3,145	0,002
RD1	-0,030	0,232	-0,016	-0,128	0,899
RD3	0,392	0,270	0,168	1,452	0,149
RD	0,184	0,080	0,159	1,022	0,309
P	-0,076	0,181	-0,048	-0,419	0,676
S2	0,033	0,212	0,016	0,157	0,875
S5	0,275	0,138	0,189	1,987	0,049
C2	-0,216	0,305	-0,104	-0,707	0,481
C3	-0,651	0,323	-0,296	-2,014	0,046
C4	-0,716	0,242	-0,443	-2,961	0,004
C5	0,453	0,261	-0,249	-1,736	0,085
C	0,347	0,189	0,650	1,834	0,069
ST2	-0,356	0,268	-0,186	-1,332	0,185
ST3	-0,382	0,213	-0,296	-1,796	0,075
ST	0,132	0,167	0,157	0,792	0,430

a.Bağımlı Değişken: Zararlı Alkol Kullanımı $R^2 = 0,444$ ($p<0,001$)

Modeldeki R^2 değeri denklemin tahmin gücünü belirtmektedir. Bu modelin tahmin gücü %44,4 olarak saptanmıştır. Tablo 12'de belirtildiği üzere toplam zarardan kaçınma pozitif; kendi kendini yönetme5 pozitif; iş birliği yapma3 negatif ve iş birliği yapma4 negatif anlamda zararlı alkol kullanımını

yordamaktadır ($p < 0,05$). Tablo 9'da yer alan diğer değişkenlerin zararlı alkol kullanımını yordamadığı bulunmuştur ($p > 0,05$).

BÖLÜM 4

4. TARTIŞMA

Bu araştırmada Lüleburgaz ve İstanbul'da yaşayan 18-65 yaş arası alkol kullanan bir grup erkekte aile değerleri ve mizaç-karakter özelliklerinin alkol kullanımı ile ilişkisi incelenmiştir. Araştırmaya 18-65 yaş arası 150 alkol kullanan erkek katılmış olup yaş ortalamaları $39,38 \pm 14,50$ bulunmuştur. Gönüllülük esası ile araştırmaya katılan katılımcıların tamamını alkol kullanan erkekler oluşturmaktadır.

Çalışmamız literatür bilgisine göre (pubmed, ebscohost) Türkiye'de aile değerleri ve alkol olgusunun ilişkisinin incelenmesine yönelik yapılmış ilk çalışmadır. Çalışmamızda alkol kullananların aile değerleri ve mizaç- karakter özellikleri ile tehlikeli alkol tüketimi, bağımlılık belirtileri ve zararlı alkol kullanımı ilişkisi incelenmiştir. Araştırma istatistiklerine göre değişkenler arasında anlamlı ilişkiler saptanmıştır.

4.1. Tehlikeli Alkol Kullanımı, Bağımlılık Belirtileri, Zararlı Alkol Kullanımı ve Sosyo-demografik Değişkenler İlişkisinin Tartışılması

Yapılan analizler sonucunda eğitim durumu ile tehlikeli alkol kullanımı ve zararlı alkol kullanımı arasında zayıf ve negatif yönde bir ilişki bulunmuştur. Bu durum eğitim durumu arttıkça tehlikeli alkol kullanımının ve zararlı alkol kullanımının azaldığı şeklinde yorumlanmaktadır. Kişilerin eğitim düzeyleri azaldıkça daha fazla alkol kullanımı tercihinde buldukları sonucuna varılmıştır. Anlamlı bulunan ilişki sonrası yapılan regresyon analizi sonuçlarına göre de eğitim durumunun alkol kullanımını negatif anlamda yordadığı bulunmuştur.

Literatüre bakıldığında alkol kullanımı ile eğitim durumu arasında istatistiksel olarak anlamlı ilişki olduğunu gösteren çalışmalar mevcuttur. Beşirli (2006) rastlantısal örneklem kullanarak yaptığı bir çalışmada 280 katılımcı ile benzer sonuçlara ulaşmıştır. Beşirli' ye göre alkol tüketimi ile kişilerin eğitim düzeyleri arasında istatistiksel olarak anlamlı ilişki vardır ve eğitim durumu negatif anlamda alkol tüketimini yordamaktadır. Eğitim ve alkol tüketimi ilişkisine dayanan bulgumuz literatür tarafından da desteklenmektedir.

Gelir durumu ile tehlikeli alkol kullanımı arasında zayıf ve pozitif yönde bir ilişki bulunmuştur. Buna göre kişilerin gelir seviyeleri arttıkça tehlikeli alkol kullanımı oranları da artmaktadır. Beşirli 'nin üniversite öğrencilerini kullanarak yaptığı çalışmada alkol kullanma ile ailelerin gelir düzeyleri ve bireylerin gelir düzeyleri arasında anlamlı ilişkilerin olduğunu belirtmiştir. Araştırmaya göre kişilerin ve ailelerinin gelir düzeyi arttıkça alkol kullanımı da artmaktadır.

Aile kavramının anlamı kültürden kültüre farklılık gösterse bile genel olarak eşlerin anne-baba ya da kardeşlerini de kapsamaktadır. Kendi kültürümüz açısından bakıldığında eşler ve çocuklar ile birlikte eşlerin birinci derecede kan bağı bulunan yakınlarının da aileye dâhil olduğu görülmektedir. Bu aileye katılma şekli bazen birlikte yaşama şeklinde de kendini göstermektedir. Tehlikeli alkol kullanımı ile ailede alkol kullanımı ve eşin veya çocukların alkol kullanımına eşlik etmesi arasındaki ilişkinin incelenmesi amacıyla Ki-Kare Bağımsızlık Testi uygulanmıştır. Sonuçlara göre tehlikeli alkol kullanımı ile ailede alkol kullanımı ve eşin veya çocukların alkol kullanımına eşlik etmesi arasında anlamlı bir ilişki saptanmıştır. Çalışmaya katılan 18-65 yaş arası alkol kullanan erkeğin %33,3'ünün babasının, %16,7'sinin yakın akrabalarının alkol kullandığı ve %11,1'inin kardeşinin/ağabeyinin/ablasının alkol kullandığı saptanmıştır. Literatürde bulunan çalışmalarda benzer sonuçlar saptamıştır. Alkol bağımlılığının etiolojisinde birçok etken etki sahibidir ve bunlardan belki de ne önemlisi aile ve akrabalarındaki alkol kullanımınıdır. Beşirli'nin kontrol grubu ve deney grubu kullanarak yaptığı çalışmada ailedeki alkol kullanımı sırasıyla alkol bağımlılarında %56,5, kontrol grubunda %6,3 şeklindedir. Alkol kullanan kişilerin ailelerindeki alkol kullanım oranları kontrol grubuna göre oldukça yüksek bulunmuştur. Bulduğumuz bu sonuç ayrıca Evren ve Ögel'in çalışma sonuçlarıyla ve Dr. Gülömür Çınar'ın yapmış olduğu tez çalışması ile uyumludur.

Tüm bu sonuçlara bakıldığında alkol kullanımının en önemli etkenlerinden birinin ailenin ve yakın akrabaların alkol kullanması olduğu düşünülmektedir. Anne babanın alkol kullanımı, bireyin alkole kolayca ulaşılabilirliğini etkileyen faktörlerden biridir. Ailede alkol kullanım öyküsünün, alkol bağımlılığı için bir risk etmeni olduğunu gösteren birçok çalışma mevcuttur. İnsan davranışları şüphesiz ki sosyalleşme sürecinin bir unsuru olarak oluşmaktadır. Bizim çalışmamıza benzer bir çalışmada da alkol kullanımı olan bireylerin %69'u ailelerinde alkol kullanan aile bireyleri olduğunu, %31'i ailelerinde alkol kullanılmadığını belirtmişlerdir ve çalışmada katılımcıların alkol kullanımı ile ailelerinin alkol kullanımı arasında ilişki bulunmuştur.

Çalışmamızda ilk alkol kullanım yaşının ortalama olarak 16 olduğu ve katılımcılar arasında en düşük alkole başlama yaşının 11 olduğu belirlenmiştir. Literatürde alkole başlama yaşının 10 yaşına kadar düştüğünü gösteren çalışmalar mevcuttur. Alkole başlama yaşının gelişimsel bir süreç olarak ergenlik dönemi içinde yer aldığı su götürmez bir gerçektir. Alkol kullanımı ile ilk alkol kullanım yaşı arasında istatistiksel açıdan bir ilişki saptanmamıştır. Mirsal ve arkadaşlarının yaptıkları çalışmada da yaş ve alkol tüketimi arasında anlamlı bir ilişki bulunmamıştır.

Alkol tüketimi ile alkol alınan ortam arasında bir ilişki saptanmamıştır. Ancak literatür de bu bulgunun tersini iddia eden çalışmalar vardır. Yetişkinlerle yapılan bir araştırmada kişilerin, %16,1'inin en son alkollü içeceği kendi evinde ya da bir arkadaşının evinde tükettiği tespit edilmiştir ve ev gibi rahat ortamlarda içki tüketmenin alkol kullanımını arttırdığı belirlenmiştir (Mangır ve ark, 1992).

4.2. Tehlikeli Alkol Kullanımı, Bağımlılık Belirtileri, Zararlı Alkol Kullanımı ve Aile Değerleri İlişkisinin Tartışılması

Geleneksel aile değerleri ile tehlikeli alkol kullanımı, bağımlılık belirtileri ve zararlı alkol kullanımı arasında negatif anlamlı ilişki bulunmuştur. Buna göre aileye geleneksel bakış açısı azaldıkça alkol kullanımı ve bağımlılık belirtileri artmaktadır. Geleneksel ailelerde özellikle aile büyükleri ve yaşlılar ana karar mekanizmaları olarak karşımıza çıkmaktadırlar ve hayatları boyunca ailenin gidişatını belirlerler. Yapılan son çalışmalara göre Türk ailesinin yapısı geleneksel geniş aileden modern demokratik aileye geçmeye başlamıştır. Eşler ve çocuklar

dışında kalan aile bireyleri bir emanet veya duygusal destek olarak algılanmakta ancak aile hayatının belirleyici unsurları olarak görülmemektedirler.

Cinselliğe bakış ile tehlikeli ve zararlı alkol kullanımı arasında pozitif anlamlı ilişki tespit edilmiştir. Bu boyuttan yüksek puan alınması cinsellikle ilgili konularda daha fazla serbestlikten yana olma anlamı ifade etmektedir. Buna göre cinsellikle ilgili daha fazla serbestlikten yana olan kişilerin tehlikeli ve zararlı alkol kullanımı boyutundan daha yüksek puanlar aldıkları belirlenmiştir. Bunların yanı sıra “Genç kızların evlilik öncesi cinsel ilişki kurmasında sakınca görmüyorum.” maddesine tüm katılımcıların kesinlikle katılmıyorum cevabını verdikleri belirlenmiştir.

Anne baba çocuk ilişkisi ile tehlikeli ve zararlı alkol kullanımı arasında pozitif anlamlı ilişki tespit edilmiştir. Literatüre bakıldığında ulaşılan çalışmalar arasında alkol kullanımı ile anne baba çocuk ilişkisini ele alan bir araştırmaya rastlanmamıştır. Bu alt boyuttan yüksek puan almak çocuk bakımı konusunda anneye atfedilen önemi ve güçlü anne ile çocuk bağlantısının gerekli olduğuna dair görüşü ifade etmektedir. Çalışmaya katılan alkol kullanan erkeklerin alkol kullanımı ile bu alt boyut arasında pozitif ve anlamlı bir ilişki bulunduğu için çocuğun bakımı konusunda anneye atfedilen sorumluluk arttıkça alkol kullanımının arttığını da söylenebilir. “Çocuk bakımından birinci derecede anne sorumludur.” maddesine tüm katılımcılar kesinlikle katılmıyorum cevabını verdikleri dikkat çekmektedir. Bu durumun nedenlerinden biri alkol kullanımı arttıkça kişilerin sorumluluk almaktan kaçınan bireyler olabileceği düşünülmüştür.

Çocuğun değeri ile tehlikeli alkol kullanımı arasında negatif anlamlı ilişki belirlenmiştir. Buna göre çocuğa verilen değer azaldıkça tehlikeli alkol kullanımı artmaktadır. Bu alt boyuttan düşük puan alınması çocuk yetiştirme rolüne yeterince önem verilmediği anlamına gelmektedir.

Karar verme süreçleri ile tehlikeli alkol kullanımı, bağımlılık belirtileri ve zararlı alkol kullanımı arasında negatif anlamlı ilişki bulunmuştur. Bu ölçekten yüksek puan alınması ailede karar verme sürecinin tüm aile üyelerinin fikrini alarak, demokratik ve katılımcı olması gerektiği anlamına gelmektedir. Ancak ilişki yönünün negatif olmasından dolayı ailede demokratik bir karar alma sürecinin artması alkol kullanımı, bağımlılık belirtileri ve zararlı alkol

kullanımının azalması anlamına gelmektedir. “Aile ile ilgili kararlar tüm aile üyelerince ortak alınmalıdır.” maddesine katılımcıların %65’inin kararsızım dediği belirlenmiştir.

Kadının rolü ile tehlikeli alkol kullanımı, bağımlılık belirtileri ve zararlı alkol kullanımı arasında pozitif anlamlı ilişki bulunmuştur. Bu durum alkol kullanımı ile kadının geleneksel bakış açısı ile değerlendirilmesi arasında pozitif bir ilişki olduğunu göstermiştir. “ Kadın dediğin kocasına itaat etmelidir.” maddesine katılımcıların %84 ü katılıyorum veya kesinlikle katılıyorum cevabını vermiştir.

Farklı yaklaşımlar ile tehlikeli alkol kullanımı, bağımlılık belirtileri ve zararlı alkol kullanımı arasında negatif anlamlı ilişki bulunmuştur. Bu ilişkinin tam tersi beklenmektedir ancak geleneksel olan değerlere verilen önem arttıkça alkol kullanımı, bağımlılığı ve zararlı alkol kullanımının da arttığı bulunmuştur..

Sosyo-ekonomik değer ile tehlikeli alkol kullanımı, bağımlılık belirtileri ve zararlı alkol kullanımı arasında pozitif anlamlı ilişki bulunmuştur. Bu alt boyuttan yüksek puan alınması ailenin genellikle sosyal ve ekonomik bir yapı olarak algılanma eğilimi olarak yorumlanmaktadır.

Kariyer ile zararlı alkol kullanımı arasında ve akraba ilişkileri ile tehlikeli alkol kullanımı arasında negatif ilişki belirlenmiştir. İlişki yönlerine bakıldığında kariyer merkezli yaşantıların tercihi arttıkça zararlı alkol kullanımı skorlarının düştüğü şeklinde yorumlanabilir. Ayrıca yukarıda bahsedilen ilişkiye göre bu durum akraba ilişkilerine verilen önem ve geniş aile ile ilgili olumlu bakış arttıkça tehlikeli alkol kullanımını azalması şeklinde yorumlanabilir.

Şiddet alt ölçeği ile tehlikeli alkol kullanımı, bağımlılık belirtileri ve zararlı alkol kullanımı arasında pozitif anlamlı ilişki saptanmıştır. Bu boyuttan yüksek puan alınması “aile saadeti için” şiddeti gerekli görme olarak yorumlanmaktadır. Aile içi şiddet konusuna değinecek olursak, aile içi şiddet yazınlarda “*bireylerin yaralanmasına, sindirilmesine, öfkelenilmesine veya duygusal baskı altına alınmasına yol açan fiziksel veya herhangi bir şekildeki hareket, davranım veya muamele*” olarak açıklanmaktadır (Sayıl ve diğerleri,

2002). Aile içi şiddetin farklı şekillerde meydana geldiği ve genel itibariyle kötü söz söyleme, aşağılama, ekonomik olarak zor durumda bırakma, dövme, yaralama, sakat bırakma, cinsel saldırı, ensest, tecavüz, öldürme şeklinde ortaya çıktığı görülmüştür. Alkol kullanımı ile şiddet arasındaki ilişkinin incelenmesi üzerine literatürde birçok çalışma mevcuttur. Gürbüz ve Arıkan 2017 yılında yaptıkları çalışma sonucu şiddetin ve alkolün mutlak bir ilişkisi olduğunu söyleyemeseler bile birçok etkenin bir araya gelmesi ile alkol etkisi altında aile içi şiddetin çok sık görüldüğünü ifade etmişlerdir. İçmeli'nin 2012 yılında yaptığı çalışma sonucuna göre alkol kullanan kişilerin davranışlarında sapmaların olduğu ve kişilerin davranışları üzerinde daha az kontrol sahibi oldukları saptanmıştır. Bu durumda şiddetin oluşmasında en önemli belirleyicilerden biri olarak görülmektedir.

Kaptanoğlu ve arkadaşları 1997 senesindeki çalışmalarında alkol kullanan bireylerin aile değerlendirme ölçeğinde önemli seviyede artmış bozulma saptamışlardır ve şöyle belirtmektedirler: 'Aile bireylerinin karşılıklı sorumluluk paylaşımı ilgi ve içtenlik gibi alanlarda yaşadıkları zorlukları ortaya koyan bu sonuç insanlardan uzak duran, sevgisini gösteremeyen, çevresine karşı şüpheli olan alkoliklerin sorunları çözmede zorluk çektiklerini, aile içi sorumluluklardan kaçtıklarını bildiren çeşitli araştırma sonuçlarıyla da uyumludur.'

4.3. Tehlikeli Alkol Kullanımı, Bağımlılık Belirtileri, Zararlı Alkol Kullanımı ve Mizaç-Karakter İlişkisinin Tartışılması

Yapılan çalışmalar da alkol bağımlılarının mizaç ve karakter özellikleri hakkında bilgi sahibi olmak hastalığın başlangıcı, tedavisi ve takibi açısından uzmana yardımcı olduğunu göstermektedir. Mizaç-karakter envanteri, alkol bağımlılarının mizaç ve karakter özelliklerini belirlemek amacıyla pek çok çalışmada kullanılmıştır. Mizaç kişiliğin biyolojik, karakter sosyal ve kültürel öğeleridir.

Cloninger tarafından ört ana mizaç özelliği tanımlanmıştır; yenilik arayışı (novelty seeking), zarardan kaçınma (harm avoidance), ödül bağımlılığı (reward dependence) ve sebat etme (persistence). Bunun yanında üç tane de karakter özelliği belirlenmiştir; kendi kendini yönetme (self- directedness), iş birliği yapma (cooperativeness) ve kendi kendini aşma (self- transcendence).

Bu çalışmamızda yapılan istatistiksel analiz sonucu anlamlı bulgulara ulaşılmıştır. Buna göre tehlikeli alkol kullanımı, bağımlılık belirtileri ve zararlı alkol kullanımı ile yenilik arayışı, zarardan kaçınma, ödül bağımlılığı arasında pozitif anlamda ilişki saptanmıştır. Ayrıca tehlikeli alkol kullanımı, bağımlılık belirtileri ve zararlı alkol kullanımı ile sebat etme, iş birliği yapma ve kendi kendini aşma arasında ise negatif istatistiksel açıdan anlamlı ilişki belirlenmiştir. Kendi kendini yönetme sadece tehlikeli alkol kullanımı arasında negatif, anlamlı ilişkiye ulaşılmıştır.

Yenilik arayışı, yenilik ve ödül ipuçları ile davranışın başlatılmasını belirtir. Yenilik arayışı yüksek olan kişiler meraklı, kolay sıkılan, dürtüsel, çabuk sinirlenen, düzensiz ve müsriftirler. Bunun tam tersi yenilik arayışı düşük olan kişiler ise sorgulamayan, sevinç veya üzüntüye kayıtsız, yavaş mizaçlı, düşünceli, tutumlu, çekingen, tekdüzeliğe katlanabilen ve düzenlidirler. Birçok araştırma yenilik arayışının yüksek olmasını bağımlılık davranışı için bir risk etmeni olarak tanımlamıştır. Bizim çalışmamızda da yenilik arayışı ile alkol kullanımı, bağımlılık belirtileri ve zararlı alkol kullanımı arasında pozitif, anlamlı ilişki bulunmuştur. Kişilerin yenilik arayışı alt ölçeğinden aldıkları puan arttıkça alkol kullanımı, bağımlılık belirtileri ve zararlı alkol kullanımı da artmaktadır. Akvardar ve arkadaşlarının 2005 senesinde yaptıkları “Alkol Kullanım Bozukluklarında Kişilik Özellikleri” isimli çalışma da alkol kullanım bozukluğu tanısı alan hastaların kontrollere göre yenilik arayışı puanlarının daha yüksek olduğu saptanmıştır. Alkol bağımlılığında ve alkol kullanım bozukluğunda yenilik arayışı alt ölçeğinden yüksek puanlar birçok çalışmada gösterilmiştir. Bu çalışmalara göre yüksek düzeyde yenilik arayışının olması bağımlılık davranışı için risk etmeni olarak değerlendirilmektedir. Bunun yanında Cloninger ve arkadaşları tarafından bu kişilik özelliğinin erken başlangıçlı alkolizmle ilişkisi olduğu yaptıkları birçok çalışmada gösterilmiştir. Meszaros ve arkadaşları (1999) tarafından da erkek alkol bağımlılarında nüks konusunda güçlü bir yordayıcı olduğu gösterilmiştir.

Bu çalışmada tanı almayan ancak günlük hayatlarında alkol kullanan 150 erkek kullanılmıştır. Yüksek yenilik arayışının bağımlılık tanısı için hazırlayıcı bir özellik olduğu düşünülmüştür. Araştırmacılar tarafından yüksek yenilik arayışı

boyutunun dürtüsel davranış ile ilişkili olduğu ve özellikle bağımlılık davranışının başlamasında önemli olduğu düşünülmektedir. Yüksek yenilik arayışı, dürtüsellığe ek olarak düzensizlik, taşkınlık, bir keşfe yönelik kolay heyecan duyma ve DSM IV B kümesi kişilik bozuklukları (antisosyal, borderline, narsisistik, histrionik) ile ilişkilidir. Kişilerin yenilik arayışı ile ilgili aldıkları skorların zamanla değişmedikleri gösterilmiştir. Bu nedenle yüksek düzeyde yenilik arayışının muhtemelen alkol kullanım bozuklukları gelişmeden önce de var olan bir özellik olduğu üzerinde durulmaktadır.

Zarardan kaçınma, ceza sinyalleri sonucunda davranışın ketlenmesini belirtmektedir. Zarardan kaçınma skorunun yüksek olması belirsizlikten korkma, yabancılardan utanma, sosyal ketlenme, kolay yorulma ve başkalarını kaygılandırmayacak durumlarda bile endişelenme ile karakterizedir. Avantajlı tarafı ise, tehlike söz konusu olduğu durumlarda tedbirli davranma ve dikkatli planlamadır. Düşük düzeyde zarardan kaçınma gösteren kişiler yüksek düzeyde zarardan kaçınma gösteren kişilere göre kendinden emin, enerjik, sempatik rahat, cesaretli, çoğu kişiyi endişelendiren durumlarda bile iyimser olma eğilimindedirler. Bizim çalışmamızda zarardan kaçınma ile alkol kullanımı, bağımlılık belirtileri ve zararlı alkol kullanımı arasında pozitif, anlamlı ilişki bulunmuştur. Literatürde zarardan kaçınma ile ilgili olan bulgular çelişkilidir. Yapılan bazı çalışmalarda negatif ilişkili olduğu; bazı çalışmalarda ise pozitif ilişkili olduğu öne sürülmüştür. Zarardan kaçınmanın alkol kullanımı ile pozitif ilişkili olmasının sonucunda kişilerin utangaçlık, karamsarlık, endişe gibi olumsuz duygularını alkol kullanımı ile rahatlatmaya ve gidermeye çalıştıkları düşünülmüştür. Bu kişiler genellikle kendine güveni olmayan, çekingen, pasif, , karamsar, kötümser kişilerdirler. Literatüre bakıldığında bu kişilerin zamanla kaygı bozuklukları ve depresif bozukluk özellikleri geliştirdikleri saptanmıştır ve bu durumlarla başa çıkmak için kişilerin alkol kullanımına eğildikleri düşünülmektedir. Zarardan kaçınmanın alt boyutu olan çabuk yorulma ve dermansızlık alt boyutunun özellikle alkol kullanım bozukluklarında iyileşme sürecini etkileyen önemli bir etken olduğu düşünülmektedir. Cloninger'a göre ise "zarardan kaçınma" alkole başlamayı ve içme sıklığını azaltmaktadır ancak alkol kullanımı başladıktan sonra alkole ilgili sorunların gelişme riskini arttırmaktadır.

Çalışmamızda da ödül bağımlılığı ile alkol kullanımı, bağımlılık belirtileri ve zararlı alkol kullanımı arasında pozitif, anlamlı ilişki bulunmuştur. Ancak literatüre bakıldığında bazı çalışmalarda düşük ödül bağımlılığı bulunmuştur. Piero yaptığı çalışmada alkol kullanımı ile ödül bağımlılığı arasında negatif bir ilişki belirlemiş ve düşük ödül bağımlılığının dürtüselliğin bir yordayıcısı olduğunu öne sürmüştür. Ödül bağımlılığı aşırı duygusallık, sosyal bağıllık ve başkalarının onayına bağımlılık ile karakterizedir.

Sebat etme ile alkol kullanımı, bağımlılık belirtileri ve zararlı alkol kullanımı arasında negatif, anlamlı ilişki bulunmuştur. Literatürdeki birçok çalışma bu bulgumuzu destekler niteliktedir.

Düşük sebat etme gösteren bireyler bir engellenme ile karşılaştıkları zaman kolayca vazgeçme eğilimindedirler. Karşılaşılan engellenmeye dayanmanın düşük olması zayıf ego gücünü göstermektedir. Alkol bağımlılığına özgün kişilik özellikleri bulunmamasına rağmen ego zayıflığı ve kendilik değerini sürdürmemek psikanalistler tarafından bir özellik olarak değerlendirilmektedir. Düşük sebat etme seviyesi bundan dolayı bağımlılığa ve alkolizme yatkınlık sağlayan bir özellik olarak görülebilir.

Tedavi döneminde karşılaşılan zorluklar bağımlı kişilerde genellikle nükse neden olmaktadır. Bundan dolayı düşük sebat etme düzeyi aynı zamanda prognozu da belirleyen önemli bir boyut olarak düşünülmektedir. Tedavi sürecinin başarılı olmasında ego gücünü artırmanın önemi belirgindir. Bu yüzden sebat etme skorunun düşük olması ve kolay yorulmada yüksek skorların bir arada var olması tedaviye yanıtı olumsuz etkileyebilecek, dikkatle ele alınması gereken özellikler olarak değerlendirilmiştir.

Bu çalışmamızda sadece kendi kendini yönetme ile tehlikeli alkol kullanımı arasında bir ilişki saptanmıştır ve ilişkinin yönü negatiftir. Bu sonuca göre alkol kullanan kişilerin kendi kendini yönetme boyutundan aldıkları skor düştükçe tehlikeli alkol kullanımları artmaktadır. Kendi kendini yönetme ile bağımlılık belirtileri ve zararlı alkol kullanımı arasında bir ilişki belirlenmemiştir. Ancak Cloninger tarafından kendi kendini yönetme boyutunun düşük olması alkol kullanım bozuklukları için bir risk faktörü olarak değerlendirilmektedir ve kendi

kendini yönetme skorları zamanla değişmektedir. Ayrıca düşük düzeyde kendini yönetme alkol bağımlılığının öncülü ya da sonucu olarak görülebilir. Akvardar ve arkadaşlarının 2005 yılında yaptıkları çalışmada kendi kendini yönetme alkol kullanımı ile ilişki bulunmuştur. Akvardar ve arkadaşlarının (2005) çalışmasına göre alkol kullanım bozukluğu olan grup kontrollere göre daha düşük seviyede sorumlu, becerikli, amaca yönelik, oldukları saptanmıştır. Aynı zamanda Cloninger'in hipotezine göre düşük düzeyde kendini yönetme kişilik varlığına işaret etmektedir.

Zarardan kaçınmanın yüksek olması ve kendini yönetmenin düşük olması bir arada bulunduğu Le Bon ve arkadaşlarına göre alkol kullanım bozukluklarında "zayıf" kişiliğe işaret ediyor olabilir. Düşük seviyede sebat etme, engellenmeye dayanmanın düşük olmasının eklenmesi ile ego zayıflığını desteklediği düşünülmüştür.

Yaptığımız çalışmada iş birliği yapma ile alkol kullanımı, bağımlılık belirtileri ve zararlı alkol kullanımı arasında negatif, anlamlı ilişki bulunmuştur. Buna göre iş birliği yapma düzeyi düştükçe alkol kullanımı artmaktadır. Akvardar'ın 2003 yılında yaptığı benzer bir çalışmada da alkol kullanım bozukluğu olan bireylerin işbirliğine daha az yatkın oldukları bulunmuştur. Alkol kullanan bireylerde iş birliği yapmanın düşük olmasının sık yaşanan ilişki sorunlarını açıkladığı düşünülmektedir.

Yaptığımız çalışmada kendi kendini aşma ile alkol kullanımı, bağımlılık belirtileri ve zararlı alkol kullanımı arasında negatif, anlamlı ilişki bulunmuştur. Ancak bildiğimiz kadarıyla önceki çalışmalarda kendini aşma boyutu ile alkol kullanımı ve alkol kullanım bozuklukları arasında bir ilişki saptanmamıştır. Bizim çalışmamıza göre alkol kullanımı arttıkça kişilerin manevi kabulleri ve kişilerarası özdeşimleri düşmektedir.

4.4. Araştırmanın Sınırlılıkları

Araştırmamızda kullanılan ölçekler, kendini değerlendirme ölçeği olmalarından dolayı katılımcıların subjektif bildirimlerine dayanmaktadır. Alkol kullanımına ilk başlama yaşı gibi geriye dönük verilen bilgiler katılımcıları

hafızalarına ve geriye dönük bilgilerine güvenilerek elde edilmiştir. Ayrıca kontrol grubu olmaması sebebiyle alkol kullananların alkol kullanmayan örneklere göre farkı belirlenememiştir. Alkol kullanan kişilerin psikiyatrik bir tanı almamış olması ve sadece alkol kullanımı esas alınarak seçilmiş olması da araştırmanın sınırlılıklarındandır.

Örneklem hesaplamasından elde edilen sonuca göre gerekli olan örneklem sayısı 139 olarak belirlenmiş ve 200 katılımcı planlanmıştır. Ancak 150 kişinin verilerine ulaşılmıştır. Örneklem küçük olması ve çalışmaya katılan bireylerin alkol kullanımları ile ilgili alkol kullanım bozukluğu veya alkol bağımlılığı gibi bir tanıya sahip olmamaları sadece günlük hayatlarında alkol kullanan bireylerin çalışmaya alınması ve kişi sayısının 150 ile sınırlı olması çalışmanın kısıtlılıklarıdır. Araştırmamızla ilgili toplumsal temsil değeri olan verilere ulaşmak için örneklem sayısı daha fazla olan birçok çalışmaya ihtiyaç vardır.

BÖLÜM 5

5. Sonuç ve Öneriler

Erkeklerin içki tüketmeleri aileye bakış açısının ve mizaç- karakterin çok faktörlülüğü esasında düşünülerek, çeşitli etkenlerin bir araya gelmesi ile açıklanabilir. Sonuç olarak; alkol kullanımı, hem kişinin kendisi için hem de yakınları için önemli bir problemdir. Alkol kullanan kişilerin ve özellikle tanı almış kişilerin aile, evlilik ve diğer sosyal yaşamları bir bütün olarak değerlendirilmelidir. Aile değerleri ile alkol kullanımı ilişkisinin incelenmesi özellikle alkol kullanım bozukluğu ve alkol bağımlılığı tanısı almış bireylerin tedavilerinde uzmanlar ve evlilik ve aile terapistleri tarafından göz önüne alınmalıdır. Bulguların geçerliliği ve güvenilirliği için aile ve alkol olgusunun kullanıldığı daha kapsamlı ve çeşitli çalışmalara ihtiyaç vardır.

Ancak yine de ülkemizde alkol kullanımında kişilik özelliklerini ve aile değerlerini birlikte sorgulayan ilk çalışmadır. Günlük hayatlarında alkol kullanan ancak tanı almayan erkekler kullanılmasına rağmen uygun istatistiksel analiz sonucu bulunan bulguların genel olarak literatür ile benzer sonuçlar gösterdiği belirlenmiştir ve Mizaç-Karakter Envanterinin bu çalışmada kişilik özelliklerini belirlemek amacıyla kullanımının uygun olduğunu gösterdiği düşünülmüştür.

Bulgularımıza 150 katılımcı kullanılarak erişilmiştir. Daha yüksek sayıda bir katılımcı grubu yapılan çalışmanın güvenilirliğini arttırabilir. Bu çalışmanın alkol kullanan kişilere ait belirli mizaç ve karakter özellikleri olduğunu ve tanı alma konusunda bu özelliklerin uzmana oldukça yardımcı olabileceğini vurguladığımızı düşünüyoruz. Kişilik özellikleri birçok psikiyatrik bozuklukta

taniya ve tedaviye yardımcı etmenlerdir. Alkol kullanım bozukluklarında kişilik özelliklerinin belirlenmesi farklı tedavi yaklaşımlarının uygulanması ve tedavi sonuçlarının değerlendirilmesinde alanda çalışan uzmanlara oldukça yararlı olabilir.

KAYNAKLAR

- Abay, E. & Ateş, İ. (2001). Bağımlılığın Genetiği. *Bağımlılık Dergisi*, 2(2):68-70.
- Akfert, SK., Çakıcı, E. & Çakıcı M. (2009). Üniversite Öğrencilerinde Sigara-Alkol Kullanımı Ve Aile Sorunları İle İlişkisi. *Anadolu Psikiyatri Dergisi*, 10:40-47.
- Aksu, M.H. (2017). Alkol Bağımlılığı Ve Opiat(Eroin) Bağımlılığı Tanısı Alan Ayaktan Takip Edilen Erkek Hastalarda Depresyon, Anksiyete, Aleksitimi Ve Bedensel Belirtilerin İncelenmesi. Uzmanlık Tezi, Anlara, Gazi Üniversitesi Tıp Fakültesi Ruh Sağlığı Ve Hastalıkları Anabilim Dalı.
- Akvardar Y., Türkcan A., Yazman Ü., Aytaçlar S., Ergör G. & Çakmak D. (2006). Prevalence Of Alcohol Use İn İstanbul. *Psychol Rep*, 92:1081-8, 2003.
- Akvardar Y. (2003). Alkol Bağımlılığında Kişilik Özellikleri. *Bağımlılık Dergisi*, 1: 26-30.
- Akvardar, Y. (2005). Alkol İle İlişkili Bozuklukların Epidemiyolojisi. *Türkiye Klinikleri Journal of Internal Medical Sciences*, 1(47), 5-9.
- Akvardar, Y., Arkar, H. & Akdede, B. (2005). Alkol Kullanım Bozukluklarında Kişilik Özellikleri. *Bağımlılık Dergisi*, 6: 53-59.
- Akiskal, H. S. & Mallya, G. (1987). Criteria For The Soft Bipolar Spectrum: Treatment İmplications. *Psychopharmacology Bulltein*, 23, 68-73.
- Akiskal H.S., Hirschfeld M.A. & Yerevanian B.I. (1987). The Relationship Of Personality To Affective Disorders. *Arch Gen Psychiatry*, 40: 801-810.
- Alkolün Tarihçesi, (b.t.). 20.12.2011, <http://www.alkol.gen.tr/alkol/content/alkoluntarihcesi>.

- Amerikan Psikiyatri Birliği. Mental Bozuklukların Tanısal ve Sayımsal El Kitabı.(1995). 4. Baskı (DSM IV) (Çeviri editörü: E Köroğlu) *Hekimler Yayın Birliği*, Ankara.
- Anderson P. & Baumberg B. (2006). Alcohol in Europe, A Public Health Perspective. *UK: Institute of Alcohol Studies*.
- Angres, D.H. & Nielsen, A.K. (2007). The Role Of The Tcı-R (Temperament Character İVENTORY) İN Individualized Treatment Plannning İN A Population Of Addicted Professionals. *Journal of Addictive Diseases*, 26(1):51-64.
- Arıkan Z., Coşar B., Işık A., Candansayar S., Işık E. (1996). Yarı Kentsel Bir Bölgede Alkolizm Prevalansı, *Kriz Dergisi*, 4 (2).
- Arkar H. (2004). Cloninger'in Psikobiyolojik Kişilik Kuramının Türk Örnekleminde Sınanması. Doktora Tezi, İzmir, Ege Üniversitesi Psikoloji Bölümü.
- Arkar, H. (2008). Cloninger'in Mizaç Ve Karakter Boyutları İle Kişilik Bozuklukları Arasındaki İlişki. *Klinik Psikiyatri Dergisi*, 11(3), 115-124.
- Arslanoğlu, İ., (2005). "Türk Değerleri Üzerine Bir Değerlendirme", Küreselleşme Karşısında Değerlerimiz Sempozyumu, *Felsefe Dünyası Dergisi*,41, 64–77.
- Atkinson, R. L., Atkinson, R. C., Smith, E. E. , Bem, D. J., ve Noel-Hoeksema, S. (2002). *Hilgard's introduction to psychology 12th edition*. (Psikolojiye giriş). 2. basım. Ankara: Arkadaş.
- Availablefrom:<http://pubs.niaaa.nih.gov/publications/StrategicPlan/NIAAASTRATEGICPLAN.htm>
- Babor T. The classification of alcoholics. *Alcohol Health Research World*, 1996;20(1):6-14.
- Babor T.F., Hofmann M., DelBoca F.K., Hesselbrock V., Meyer R.E., Dolinsky Z.S., et al. (1999). Types Of Alcoholics, I. Evidence For An Empirically Derived Typology Based On İndicators Of Vulnerability And Severity. *Arch Gen Psychiatry*,49(8):599-608.

- Basiaux P., Le Bon O., Dramaix M. et al. (2001). Temperament And Character Inventory (TCI) Personality Profile And Sub-Typing İn Alcoholic Patients: A Controlled Study. *Alcohol Alcohol*, 6: 584-587.
- Basu D., Ball SA., Feinn R., Gelernter J., Kranzler H. (2002). Typologies Of Drug Dependence: Comparative Validity Of Multivariate And Four Univariate Models. *Drug and Alcohol Dependence*, 73:289-300.
- Bayar, R. & Yavuz M. (2008). Türkiye’de Sık Karşılaşılan Psikiyatrik Hastalıklar. *Türkiye’de Psikiyatri*.
- Baymur, F. (1994). Genel Psikoloji. *İstanbul: İnkılap Yayınları*.
- Beşirli, H. (2010). Gençlerin Alkol Tüketim Davranışları Ve Bu Davranışlarını Etkileyen Faktörlerin Sosyolojik Analizi. Doktora Tezi, İzmir, Ege Üniversitesi Psikoloji Bölümü.
- Bozkurt, M., Evren, C., Can, Y., Evren, B., Cetingok, S. & Yilmaz, A. (2014). Relationships Of Personality Dimensions With İmpulsivity İn Alcohol-Dependent İnpatient Men. *Nordic Journal of Psychiatry*, 68(5): 316-322.
- Buydens-Branchey L., Branchey M.H. & Noumair D. (1989). Age Of Alcoholism Onset. I. Relationship To Psychopathology. *Arch Gen Psychiatry*, 46(3):225- 30.
- Cardoso J.M., Barbosa A., Ismail F. & Pombo S. (2006) NETER Alcoholic Typology (NAT). *Alcohol Alcohol*, 41(2):133-9.
- Ceylan E., Türkcan A., (2003). Araştırma Ve Klinik Uygulamada Biyolojik Psikiyatri, *Alkol ve Madde Kullanım Bozuklukları*, 2. Cilt, 1. Kitap, Genişletilmiş 2. Baskı)
- Cloninger C., Sigvardsson S. & Bohman M. (1996). Type I And Type II Alcoholism: An Update. *Alcohol Health Research World*, 20(1):18-23.
- Cloninger C.R., Dragan M.S. & Przybeck T.R. (1993). A Psychobiological Model Of Temperament And Character. *Arch Gen Psychiatry*, 50: 975-990.

- Cloninger C.R., Przybeck T.R. & Svrakic D.M. (1999). The Tridimensional Personality Questionnaire: Us Normative Data. *Psychol Rep*, 69: 1047-1057.
- Cloninger C.R., Sigvardsson S., Gilligan S.B., von Knorring A.L., Reich T. & Bohman M. (1988). Genetic Heterogeneity And The Classification Of Alcoholism. *Adv Alcohol Subst Abuse*. 7(3-4):3-16.
- Cloninger C.R., Svrakic D.M. & Przybeck T.R. (1991). Mood States And Personality Traits. *Mood states and personality traits*, 24(4) :217–226.
- Cloninger C.R. & Svrakic D.M. Personality Disorders. Sadock BJ, Sadock VA (editors). (2000). *Kaplan & Sadock's Comprehensive Textbook of Psychiatry*, 7. baskı, cilt 2, Philadelphia: Lippincott Williams & Wilkins.
- Cloninger, C. R., Bohman, M., & Sigvardsson, S. (1981). Inheritance Of Alcohol Abuse: Crossfostering Analysis Of Adopted Men. *Archives of general psychiatry*, 38(8), 861-868.
- Cloninger, C.R., Sigvardsson, S., Przybeck, T. R. & Svrakic, D. M. (1995) Personality Antecedents Of Alcoholism İn A National Area Probability Sample. *European Archives of Psychiatry and Clinical Neuroscience*, 245, 239–244.
- Conway, K. P., Kane, R. J., Ball, S. A., Poling, J. C., & Rounsaville, B. J. (2003). Personality, Substance Of Choice, And Polysubstance İnvolvement Among Substance Dependent Patients. *Drug and alcohol dependence*, 71(1), 65-75.
- Coombs, R. & Landsverg, J. (1998) Parenting Style And Substance Use Durink Childhood And Adolescence. *J Marriage Fam*, 50: 473-482.
- Coşar B., Arıkan Z., Hiçyılmaz N., Kuruoğlu A., Sertcan Y. & Işık E G.Ü. (1996). Tıp Fakültesi Alkol Tedavi Ünitesinde Yatarak Tedavi Gören 700 Alkol Bağımlısının Demografik, Sosyokültürel, Bireysel Özelliklerinin Ve Hastalığı Algılama Biçimlerinin Değerlendirilmesi. *Kriz Dergisi*, 4(2):105-112.

- Coşkunol, H. (1996). Alkol Bağımlılığı Tanı Ve Tedavisi, Ege Üniversitesi Psikiyatri Sürekli Yayınları, İzmir: Ege Üniversitesi Basımevi.
- Coşkunol, H. & Altıntoprak, E. (1999). Alkol Kullanımının Genetik Yönleri. *Klinik Psikiyatri*, 2(4):222-229.
- Çakmak, S., Ayvaşık, S. & B., H. (2007). Üniversite Öğrencilerinde Alkol Kullanma Nedenleri ile Kaygı Duyarlılığı Arasındaki İlişki. *Türk Psikoloji Dergisi*, 22 (60), 91-10.
- DelBoca FK. & Hesselbrock M. (1996). Gender And Alcoholic Subtypes. *Alcohol Health and Research World*, 20(1):56-62.
- Demir B., Ucar G., Ulug B., Ulusoy S., Sevinc I. & Batur S. (2002). Platelet Monoamine Oxidase Activity İn Alcoholism Subtypes: Relationship To Personality Traits And Executive Functions. *Alcohol Alcohol*, 37(6):597-602.
- Demir, B., Batur, S., Mercan, S. & Uluğ, B. (2002). Erken Ve Geç Başlangıçlı Alkol Bağımlılığı Tiplerinde Yürütücü İşlevler Ve Kişilik Özellikleri. *Türk Psikoloji Dergisi*, 17 (49), 63-74.
- Doksat, M.K. (2008). Kişilik Bozuklukları. *İ.Ü. Cerrahpaşa Tıp Fakültesi Sürekli Tıp Eğitimi Etkinlikleri Sempozyum Dizisi*, 62 (3), 239- 254.
- Donovan, J.M. (1986). An Etiological Model Of Alcoholism, *American Journal of Psychiatry*, 143:1-11.
- Ekşi A.(1990). Çocuk, Genç, Ana Babalar. *Ankara, Bilgi Yayınevi*, 101-126.
- Ekşi, H., ve ark. (2010) Medya Profesyonellerinin Ve Medyanın Aile Algısı. *Tc.Başbakanlık Aile ve Sosyal Araştırmalar Genel Müdürlüğü Yayınları*,134; 1-542.
- Ekuklu, G., Deveci, S., Eskiocak, M., Berberoğlu, U. & Saltık, A. (2004). Alcoholism Prevalence And Some Related Factors İn Edirne Turkey. *Yonsei Medical Journal*, 45(2):207-214.

- Evren C., Dalbudak E, Çakmak D. (2009). Personality Dimensions İn Male Patients With Early- Onset Alcohol Dependence Who Seek Treatment. *Isr J Psychiatry Relat Sci*, 46: 204–206.
- Evren C., Durkaya M., Kose S et al. (2010). Novelty Seeking Among Relapsed And Non- Relapsed Male Alcohol Dependents During 12 Month Follow-Up. *Düşünen Adam Psikiyatri ve Nörolojik Bilimler Dergisi*. 23:249-255.
- Evren C., Ögel K. & Uluğ B. Alkol Madde Bağımlılığı Tanı ve Tedavi El Kitabı. Birinci Basım. TPD Yayınları, 2012.
- Evren E., Evren B., Dalbudak E. & Çakmak D. (2008). Alexithymia And Personality İn Relation To Social Anxiety İn Male Alcohol-Dependent Inpatients. *Archives of Neuropsychiatry*. 45: 72-7.
- Evren, C., Evren B, Saatcioğlu Ö. & Çakmak D. (2004) Erken Ve Geç Başlangıçlı Alkol Bağımlılarında Mizaç Ve Karakter Boyutları. *Türkiye’de Psikiyatri*, 6: 19-24.
- Floyd F.J., Cranford J.A., Daugherty M.K., Fitzgerald H.E. & Zucker R.A. (2006). Marital Interaction İn Alcoholic And Nonalcoholic Couples: Alcoholic Subtype Variations And Wives' Alcoholism Status. *Journal of Abnormal Psychology*, 115:121–130.
- Gelernter J. & Kranzler HR.(2009). Genetics Of Alcohol Dependence. *Hum Genet*, 126(1):91-9.
- Gittins, D. (1985). Aile sorgulanıyor. İstanbul: Pencere Yayınları.
- Goldsmith, H.H., Buss, A.H., Plomin, R., Rothbart, M.K., Thomas, A., Chess, S. Hinde, R.A., ve Mccall, R.B. (1987). What İs Temperament? Four Approaches. *Child Development*, 58, 505-529.
- İmamoğlu, E.O. (1994). Değişim Sürecinde Aile: Evlilik İlişkileri, Bireysel Gelişim Ve Demokratik Değerler. *Aile Kurultayı*.
- Goodwin, D. W. (1985). Alcoholism And Genetics: The Sins Of The Fathers. *Archives Of General Psychiatry*,42(2), 171-174.

- Goodwin, D. W., Schulsinger, F., Hermansen, L., Guze, S. B., & Winokur, G. (1973). Alcohol Problems In Adoptees Raised Apart From Alcoholic Biological Parents. *Archives Of General Psychiatry*, 28(2), 238-243.
- Goodwin, D.W., Schulsinger, F., Knop, J., Mednick, S., & Guze, S.B. (1977). Psychopathology In Adopted And Nonadopted Daughters Of Alcoholics. *Archives Of General Psychiatry*, 34(9), 1005-1009.
- Grant BF., Stinson FS., Dawson DA., Chou SP., Ruan WJ., Pickering RP. (2004). Co-Occurrence Of 12- Month Alcohol And Drug Use Disorders And Personality Disorders In The United States: Results From The National Epidemiologic Survey On Alcohol And Related Conditions. *Arch Gen Psychiatry*, 61(4):361-8.
- Gümüş Ö, Şahin E, Top MŞ. (2002). Alkol Ve Eroin Bağımlılarının Ailelerindeki Psikososyal Ve Ekonomik Zorlukların Araştırılması. *Bağımlılık Dergisi*, 3: 146- 154.
- Gürbüz, M. & Arıkan, Z. (2017). Alkol Bağımlılığı Ve Şiddet. *Türkiye Klinikleri J Psychiatr Nurs-Special Topics*, 3(2):132-5.
- Hartman, C., Hopfer, C., Corley, R., Hewitt, J., & Stallings, M. (2013). Using Cloninger's Temperament Scales To Predict Substance-Related Behaviors In Adolescents: A Prospective Longitudinal Study. *The American Journal on Addictions*, 22(3), 246-251.
- Heath, D. B. (1995). International Handbook On Alcohol And Culture. ABC-CLIO.
- Howard, M. O., Kivlahan, D. and Walker, R. D. (1997) Cloninger's Tridimensional Theory Of Personality And Psychopathology: Applications To Substance Use Disorders. *Journal of Studies on Alcohol*, 58, 48–66.
- İbiş M. (1997): Yatarak Sağaltım Goren Erkek Alkol Bağımlılarının Yetiştirilme Bicimi Ve Kişilik Bozuklukları, Uzm Tezi, Bakırkoy Ruh ve Sinir Hastalıkları Hastanesi, İstanbul.
- İçmeli,C. (2017). Madde Bağımlılığının Tetiklediği Şiddet. *Yeşilay Dergisi*, Sayı 943.

- İçli, G. (1996). Feminist kuramın Aileye Bakışı. *Pamukkale Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 1,53-59.
- İnce, A., Doğruer, Z. ve Türkçapar, M.H. (2002). Erken Ve Geç Başlangıçlı Erkek Alkol Bağımlılarında Sosyodemografik, Klinik Ve Psikopatolojik Özelliklerin Karşılaştırılması. *Klinik Psikiyatri*, 5(2), 82-91.
- Jacob, T. & Krahn, G.L. (1988). Marital Interactions Of Alcoholic Couples: Comparison With Depressed And Nondistressed Couples. *Journal of Consulting and Clinical Psychology*, 56:73–79.
- Lellinek, E.M. (1952). Phases of Alcohol Addiction. *Quarterly Journal of Studies on Alcohol*, 13(4), 673–684.
- Kadının Statüsü Genel Müdürlüğü (2008). *Aile İçi Şiddetle Mücadele El Kitabı*, Ankara.
- Kağıtçıbaşı, Ç. (1980). Çocuğun Değeri: Türkiye’de Değerler Ve Doğurganlık. İstanbul: *Boğaziçi Üniversitesi Yayınları*.
- Kalyoncu, Ö.A. (2010). Plastik Düşler. İstanbul: Kapital.
- Kaptanoğlu, C., Yenilmez, Ç., Seber, G. ve Tekin, D. (1997). Alkol Bağımlılarında Ruhsal Belirtiler, Evlilik Sorunları Ve Aile Tutumları. *Düşünen Adam*, 10(1): 57-60.
- Karpat, V. (2010). Eşi Alkol Bağımlısı Olan Ve Olmayan Kadınların Anne-Baba Kabul-Reddi, Psikolojik Uyum, Eş Kabul Reddi Ve Eşler Arası Çatışma Açısından İncelenmesi. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ege Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü.
- Khantzian, E.J. (1997). The Self-Medication Hypothesis Of Substance Use Disorders: A Reconsideration And Recent Applications. *Harvard Review of Psychiatry*, 4(5), 231- 244.
- Keller MC., Coventry WL., Heath AC., Martin NG. (2005). Widespread Evidence For Non-Additive Genetic Variation In Cloninger’s And Eysenck’s Personality Dimensions Using A Twin Plus Sibling Design. *Behav. Genetics*, 35, 707–721.

- Kendler KS., Heath AC., Neale MC., Kessler RC., Eaves LJ. (1992). A Population-Based Twin Study Of Alcoholism İn Women. *JAMA*, 14;268(14):1877-82.
- Khantzian, E. J. (1986). A Contemporary Psychodynamic Approach To Drug Abuse Treatment. *The American journal of drug and alcohol abuse*,12(3), 213-222.
- Kortunay S., Yasar U., Isik T., Bozkurt A., Babaoglu MO. (2006). Variant Alleles And Genotypes Of Alcohol Dehydrogenase 3 İn A Turkish Population. *Methods Find Exp Clin Pharmacol*, 28(4):229-31.
- Köknel Ö. (1998). Bağımlılık. “Alkol ve Madde Bağımlılığı”. Altın Kitaplar Yayınevi, Akdeniz Yayıncılık A.Ş., İstanbul.
- Köroğlu E. (1995). Ruhsal Bozuklukların Tanısal ve Sayımsal El Kitabı (DSM-IV-TR).
Ankara: Hekimler Yayın Birliği.
- Köse, S., Sayar, K., Ak, I., Aydın, N., Kirpinar, I., Reeves, R. A., & Cloninger, C. R. (2004). Mizaç ve Karakter Envanteri (Türkçe TCI): Geçerlik, Güvenirliği ve Faktör Yapısı. *Klinik Psikofarmakoloji Bulteni*, 14(3).
- Köse S.(2003). Psychobiological Model Of Temperament And Character. *Yeni Symposium*, 41(2):86-97.
- Kravitz HM., Fawcett J., McGuire M. (199). Treatment Attrition Among Alcohol Dependent Men: İs İt Related To Novelty Seeking Personality Traits? *J Clin Psychopharmacol*, 19:51-56.
- Le Bon O., Basiaux P., Streel E. et al.(2004). Personality Profile And Drug Of Choice; A Multivariate Analysis Using Cloninger’s TCI On Heroin Addicts, Alcoholics, And A Random Population Group. *Drug Alcohol Depend*, 73: 175-182.
- Le Bon O., Basiaux P., Streel E., et al.(2004). Personality Profile And Drug Of Choice; A Multivariate Analysis Using Cloninger’s TCI On Heroin Addicts, Alcoholics, And A Random Population Group. *Drug Alcohol Depend*, 73: 175- 182.

- Linnoila M., De Jong J., Virkkunen M. (1984). Family History Of Alcoholism İn Violent Offenders And İmpulsive Fire Setters. *Arch Gen Psychiatry*, 46(7):613-6.
- MANGIR, M., ARAL, N., & BARAN, G. (1992). Yurtta Kalan Üniversite Öğrencilerinin Sigara Ve Alkol Kullanımlarının İncelenmesi. *A.Ü.Ziraat Fak Yayınları*. Ankara.
- Marquez-Arrico, J.E., López-Vera, S., Prat, G. & Adan, A. (2016). Temperament And Character Dimensions İn Male Patients With Substance Use Disorders: Differences Relating To Psychiatric Comorbidity. *Psychiatry Research*, 237:1-8.
- Mellos, E., Liappas, I., Paparrigopoulos, T. (2010). Comorbidity Of Personality Disorders With Alcohol Abuse, *in vivo*, 24, 761-770
- Meszaros K., Lenzinger E., Hornik K. et al.(1999). Tridimensional Personality Questionnaire As A Predictor Of Relapse İn Detoksified Alcohol Dependents. *The European Fluvaxamine in Alcoholism Study Group. Alcohol Clin Exp Res*, 23: 483-486.
- Mırsal H., Kalyoncu A., Pektaş Ö., Mırsal N., Beyazyürek M. (2000). Alkol Bağımlılığında Klinik Özellikler Ve Sosyodemografik Değişkenler, *Bağımlılık Dergisi*, 1(2):81-85.
- Miller NS. (1991) Comprehensive Handbook Of Drug And Alcohol Addiction. 3. Baskı, *Mercel Dekker Inc, New York*.
- Nazlı, S. (2001). *Aile Danışmanlığı*. Ankara: Nobel yayımları. (s. 17).
- National Institute on Alcohol Abuse and Alcoholism (2006). Alcohol Use And Alcohol Use Disorders İn The United States: Main Findings From The 2001-2002 National Epidemiologic Survey On Alcohol And Related Conditions (NESARC). *Bethesda, MD*.
- National Institute On Alcohol Abuse And Alcoholism Five Year Strategic Plan (Internet) 2007.

- O.Hagnell, Lanke J., Rorsman B. ve ark.(1986). Predictors Of Alcoholism İn The Lundby Study. II. Personality Traits As Risk Factors For Alcoholism.*Eur Arch Psychiatry Neurol Sci*, 235(4):192-6.
- Oreland L. (2004). Platelet Monoamine Oxidase, Personality And Alcoholism: The Rise, Fall And Resurrection. *Neurotoxicology*, 25(1-2):79-89.
- Ögel, K. (2005). Madde Kullanım Bozuklukları Epidemiyolojisi. *Türkiye Klinikleri Dahili Tıp Bilimleri Dergisi*, 1(47):61-64.
- Ögel, K., Tamar, D. & Çakmak, D. (1998). Madde Kullanımı Sorununda Türkiye'nin Yerine Bir Bakış. *Türk Psikiyatri Dergisi*, 9:301-307.
- Ögel, K., Tamar, D., Çorapçıoğlu, A. ve ark. (2001). Lise Gençleri Arasında Tütün, Alkol Ve Madde Kullanım Yaygınlığı. *Türk Psikiyatri Dergisi*, 12: 47-52.
- Ögel,K.; Taner,S.; Yılmazçetin,C.; Erol,B. (2006). Uyusturucu / Uyarıcı Maddeler Ve Bağımlılık Hakkında Bilmek İstedikleriniz Var Mı?,*Yeniden Bilgi Notu*.
- Öncü, F., Ögel, K. ve Çakmak, D. (2001). Alkol Kültürü-1: Tarihsel Süreç Ve Meyhane Kültürü. *Bağımlılık Dergisi*. 2(3), 133- 138.
- Özdemir, O., Özdemir, P. G., Kadak, M. T. & Nasıroğlu, S. (2012). Kişilik Gelişimi. *Psikiyatride Güncel Yaklaşımlar*, 4(4).
- Özer, Ö.A. (1991) Ortaöğretimde Öğrencilerin Psikoaktif Madde Kullanımına Yaklaşımı ve Demografik Özellikler. Uzmanlık Tezi, *Istanbul: Bakırköy Ruh ve Sinir Hastalıkları Hastanesi*.
- Öztürk MO. (2008). Ruh Sağlığı ve Bozuklukları. 11. Baskı, *Nobel Tıp Kitabevi*, Ankara.
- Öztürk, O. ve Uluşahin, A. (2008). *Ruh Sağlığı Bozuklukları*. Ankara: Nobel Tıp Yayınevi.
- P. Basiaux, O.L.B., M.Dramaix, I.Massat, D.Souery, J.Mendlewicz, I. Pelc and P.Verbanck, (2001). Temperament And Character Inventory (Tcı)

Personality Profile And Sub-Typing In Alcoholic Patients: *A Controlled Study. Alcohol And Alcoholism*, Vol. 36, No. 6, pp. 584-587

Penick, E. C., Powell, B. J., Nickel, E. J., Read, M. R., Gabrielli, W. F., & Liskow, B. I. (1990). Examination Of Cloninger's Type I And Type II Alcoholism With A Sample Of Men Alcoholics In Treatment. *Alcoholism: Clinical and Experimental Research*, 14(4), 623-629.

Quickfall, J. and N. el-Guebaly. (2006). Genetics And Alcoholism: How Close Are We To Potential Clinical Applications? *The Canadian Journal of Psychiatry*.

Ribeiro, M. S., Ribeiro, L. C., Souza, G. F. D., Antunes, M. G., & Oliveira, L. N. D. (2008). Evaluation Of Cloninger's Type I And Type II Alcoholism In Male Alcoholics In An Outpatient Treatment Program. *Archives of Clinical Psychiatry (São Paulo)*, 35(2), 39-48.

Roehrs, T., & Roth, T. (2001). Sleep, Sleepiness, And Alcohol Use. *Alcohol research and Health*, 25(2), 101-109.

Room R., Babor T., Rehm J. (2005). Alcohol and public health. *Lancet*. 5-11;365(9458):519-30.

Ross HE, Glasser FB, Germanson T. (1988). The Prevalance Of Psychiatric Disorders In Patients With Alcohol And Other Drug Problems. *Arch Gen Psychiatry*. 45:1023-31.

Rose, R. J., Dick, D. M., Viken, R. J., & Kaprio, J. (2001). Gene–Environment Interaction In Patterns Of Adolescent Drinking: Regional Residency Moderates Longitudinal Influences On Alcohol Use. *Alcoholism: Clinical and Experimental Research*, 25, 637–643.

Saatçioğlu, Ö., Evren, C. & Çakmak, D. (2002). Alkol Kullanım Bozuklukları Tanıma Testi'nin Geçerliği Ve Güvenirliği. *Türkiye'de Psikiyatr*, 4(2-3):107- 113.

Samuel, A.B., Bruce J Rounsaville, Howard Tennen, & Henry R Kranzler. (2001). Reliability Of Personality Disorder Symptoms And Personality Traits In 128 Substance-Dependent Inpatients. *Journal of Abnormal Psychology*, 110(2), 341-352.

- Sayın A., Karşlıoğlu E., Arıkan Z., Aslan S. (2004). Alkol Bağımlısı Bir Grup Hastada Kişilik Özellikleri. *Bağımlılık Dergisi*, 5: 13-19.
- Sayıl, I., Acar, V. N., Bilge, F., Birgöl, K. A., Çopur, H., Çamur Duyan, G. ve diğerleri. (2002). Aile İçi İlişkiler Ve Sorunlar. 2001 Yılı Aile Raporu İçinde Alt Rapor (yay. hzl. İ. Çayboylu, s. 3-87). *Ankara: T.C. Başbakanlık Aile Araştırma Kurumu Yayınları*.
- Schneider Jr, R., Ottoni, G. L., Carvalho, H. W. D., Elisabetsky, E., & Lara, D. R. (2015). Temperament And Character Traits Associated With The Use Of Alcohol, Cannabis, Cocaine, Benzodiazepines, And Hallucinogens: Evidence From A Large Brazilian Web Survey. *Revista Brasileira de Psiquiatria*, 37(1), 31-39.
- Schuckit M.A. (2007). Alkole Bağlı Bozukluklar, Kaplan and Sadock's Comprehensive Textbook Psychiatry, Çeviri (Ed) Dr. Aydın H. ve Dr. Bozkurt A. (2000) 8. Baskı, II. cilt, 1168-1188.
- Schuckit MA., Wilhelmsen K., Smith TL., Feiler HS., Lind P., Lange LA., et al.(1987). Autosomal Linkage Analysis For The Level Of Response To Alcohol. *Alcohol Clin Exp Res*, 29(11):1976-82.
- Svrakic, D.M., Whitehead, C., Przybeck, T.R. & Cloninger, C.R. (1993) Differential Diagnosis Of Personality Disorders By The Seven-Factor Model Of Temperament And Character. *Archives of General Psychiatry*, 50, 991-999.
- Şahin, B. (2011). Alkol Bağımlıları ve Eşlerinde Evlilik Uyumu, Bağlanma Biçimi ve Mizaç Karakter Özellikleri Arasındaki İlişki. Yayınlanmamış tıpta uzmanlık tezi, Gazi Üniversitesi Tıp Fakóltesi Psikiyatri Anabilim Dalı.
- Şahinkaya, R., (1991). "Türk Aileleri Hangi Yönlerden Birbirlerine Farklılıklar Gösterirler Aile Yazıları I", Temel Kavramlar Yapı ve Tarihi Süreç, Bilim Serisi 5/1, *Başbakanlık Aile Araştırma Kurumu Yayınları*, Ankara, s.37-42.
- Şentürk, M. & Turđut, M. (2011). Medya Profesyonellerinin ve Medyanın Aile Algısı. *Aile ve Toplum Eğitim-Kültür ve Araştırma Dergisi*.

- THSK (2013). Türkiye Kronik Hastalıklar Ve Risk Faktörleri Sıklığı Çalışması. Ankara, Türkiye.
- Tomassini, A., Struglia, F., Spaziani, D., Pacifico, R., Stratta, P., & Rossi, A. (2012). Decision Making, Impulsivity, And Personality Traits In Alcohol-Dependent Subjects. *The American Journal on Addictions*, 21(3):263-267.
- Tosun, M. (2008). Madde Bağımlılığına Genel Bakış Đ.U. Cerrahpasa Tıp Fakültesi Sürekli Tıp Eğitimi Etkinlikleri Turkiyede Sık Karşılaşılan Psikiyatrik Hastalıklar Sempozyum Dizisi No:62 S:201-220.
- Türkcan A. (1999). Türkiye’de Alkol Kullanımı Ve Bağımlılığının Yaygınlığı Üzerine Bir Gözden Geçirme. *Türk Psikiyatri Dergisi*,10(4):310-318.
- Türkiye İstatistik Kurumu (2013). Sağlık Araştırması. www.tuik.gov.tr/IcerikGetir.do?istab_id=223.
- Uzday, İ.T. (2009). Madde Bağımlılığının Tarihçesi, Tanımı, Genel Bilgiler Ve Bağımlılık Yapan Maddeler. *Türk Eczacıları Birliği Meslek İçi Sürekli Eğitim Dergisi*, 5: 5-15.
- Ünal, M. (1991) Madde Bağımlılığı ve Alkolizmde Aile. *Aile ve Toplum Dergisi*, 1:80-85.
- Ünal M., Özpoyraz N. (2004) .Alkol Kullanımı İle İlişkili Bozukluklar. Psikiyatri Temel Kitabı. Güleç C, Köroğlu E (eds), Ankara, s. 265-298.
- Verheul R., Van den Brink W., Hartgers C. (1995). Prevalence Of Personality Disorders Among Alcoholics And Drug Addicts: An Overview. *European Addiction Research*, 166-77.
- von Knorring L., von Knorring A.L., Smigan L., Lindberg U., Edholm M. (1987). Personality Traits In Subtypes Of Alcoholics. *J Stud Alcohol*, 48(6):523-7.
- Weijers HG., Wiesbeck GA., Wodarz N., Keller H., Michel T., Boning J. (2003). Gender And Personality In Alcoholism. *Arch Womens Ment Health*, 6(4):245- 52.

- Whisman, M.A., Uebelacker, L.A., & Bruce, M. L. (2006). Longitudinal Association Between Marital Dissatisfaction and Alcohol Use Disorders in a Community Sample, *Journal of Family Psychology*, 20(1):164–167
- WHO(2014)apps.who.int/iris/bitstream/10665/112738/1/9789240692671_eng.pdf
- World Health Organization, (2004). Who Global Status Report on Alcohol 2004, http://www.who.int/substance_abuse/publications/global_status_report_2004_overview.pdf.
- Young RM., Connor JP., Ricciardelli LA., Saunders JB. (2009). The Role Of Alcohol Expectancy And Drinking Refusal Self-Efficacy Beliefs İn University Student Drinking. *Alcohol Alcohol*, 41: 70–75.
- Yüksel N., Dereboy Ç. & Çifter İ. (2009). Üniversite Öğrencileri Arasında Madde Kullanımı. *Türk Psikiyatri Dergisi*, 5(4):283-286.
- YÜNCÜ, Zeki, Umut YILDIZ ve diğerleri.(2005). Alkol Kullanım Bozukluğu Olan Olguların Sosyal Destek Sistemlerinin Değerlendirilmesi. *Bağımlılık Dergisi*, cilt 6. sayı 3, s: 129– 135.
- Zucker R., Ellis D., Bingham R., Fitzgerald H. (1996). The Development Of Alcoholic Subtypes. *Alcohol Health and Research World*, 20(1):46-54

EKLER

EK 1

BİLGİLENDİRİLMİŞ GÖNÜLLÜ OLUR FORMU

“Bir Grup Yetişkin Erkeklerde Aile Değerlerinin ve Mizaç-Karakter Özelliklerinin Alkol Kullanımı ile İlişkisi”

Başlıklı Tez Araştırması İçin

Katılımcı için Bilgiler:

Tarih:/...../.....

Bu araştırmanın amacı, bir grup yetişkin erkekte aile değerlerinin ve mizaç karakter özelliklerinin alkol kullanımı ile olan ilişkisini incelemektir.

Araştırma için sizden yapmanızı istediğimiz, size ilettiğimiz formlardaki her soruyu tek tek okuyarak size en uygun yanıtları vermenizdir. Bu uygulama ortalama 30 dakika sürmektedir. Anlamadığımız sorularda araştırmacıdan yardım isteyebilirsiniz. Bu çalışmaya katılmak tamamen gönüllülük esasına dayanmaktadır. Araştırmaya katılmanız halinde kişisel bilgilerinizin gizliliğine saygı gösterilecek, bilimsel esaslara uygun olarak gizlilik ilkesi içinde paylaşılacaktır. Bu çalışmadan elde edilen veriler farklı bilimsel çalışmalarda kullanılabilir.

Bu formu okuyup onaylamanız, araştırmaya katılmayı kabul ettiğiniz anlamına gelecektir. Ancak, çalışmaya katılmama veya katıldıktan sonra çekilme hakkına sahipsiniz.

Bu yazıyı okuduktan sonra araştırmamıza gönüllü olarak katılmak istiyorsanız aşağıdaki onay bölümünü doldurunuz ve imzalayınız.

Katılımcının Beyanı:

Işık Üniversitesi Klinik Psikoloji Yüksek Lisans Programı'nda Melis Aysucan ARDA tarafından yürütülen ve Yrd. Doç. Dr. Vicdan Yücel tarafından yönetilen bu çalışma hakkında verilen bilgileri okudum. Yapılan tüm açıklamaları anladım. Araştırma sonuçlarının eğitim ve bilimsel amaçlarla kullanımı sırasında bilgilerimin özenle korunacağı konusunda bana yeterli güven verildi.

Bu koşullarla söz konusu araştırmaya kendi isteğimle katılmayı kabul ediyorum.

Tarih:/...../.....

Katılımcı Adı Soyadı:

Tel:

İmza:

Araştırmacı Adı Soyadı: Melis Aysucan ARDA

Tel: 05453221411

e-mail: aysuarda1411@gmail.com

İmza:

EK 2

Sosyodemografik Bilgi ve Veri Formu

a.Uygulama tarihi:

b.Yaşınız:

c.Eğitim durumunuz :

1. Okur-Yazar

2. İlkokul

3.Ortaokul

4.Lise

5.Üniversite / Yüksek Lisans

d.Gelir Durumunuz :

1.0-1300

2.1301- 3000

3.3001- 4500

4.4501 ve üzeri

e.Yaşadığınız yer:

1.Şehir- Merkez

2.Kırsal- Köy

f.Medeni durum:

1.Bekar ()

2.Evli ()

g. Aşağıdakilerden hangisi sizi tanımlar, lütfen işaretleyiniz.

1) Yalnız yaşıyorum

2) Ailele birlikte yaşıyorum

3) Arkadaş grubuyla birlikte yaşıyorum

4) Evliyim, eşimle birlikte yaşıyorum

5) Evliyim, eşimden ayrı yaşıyorum

6) Erkek/kız arkadaşım ile birlikte yaşıyorum

h. Ailenizde alkol kullanan var mı?

1. Ailemde alkol kullanan yok ___

2. Annem alkol kullanıyor ___

3. Babam alkol kullanıyor ___

4. Kardeşim/ Ağabeyim/ Ablam alkol kullanıyor ___

5. Eşim alkol kullanıyor ___

6. Yakın akrabalarım alkol kullanıyor (dayı, teyze vb.) ___

7. Diğer

j. Alkol dışında başka madde kullanımınız var mı?

1. Evet (Belirtiniz.....)

2. Hayır

k. Alkol ilk kullanım yaşı

l. Ne kadar süredir alkol kullanıyorsunuz?

m. Alkol Alınan Ortam

1. Bar

2. Restaurant

3. Ev

4. Diğer

5. Duruma Göre Hepsi

n. Alkol Kullanımından sonra davranışlarda değişiklik

1. Var

2. Yok

o. Daha önce alkol sorununuz ile ilgili bir yardım aldınız mı?

1. Hayır almadım

2. Psikoterapi aldım

3. İlaç tedavisi aldım /ilaç isimleri; (.....)

4. İki tedavi yöntemi birlikte aldım (ilaç+psikoterapi)

5. Diğer yöntemler (.....)

p. Eşiniz ve ya çocuklarınız alkol alımınızda size eşlik eder mi?

1. Evet

2. Hayır

EK 3

AUDIT-Alkol Kullanım Bozuklukları Tanıma Testi

Soruları dikkatlice okuyun ve cevapları kaydedin. AKBTT'e "Size geçtiğimiz yıl süresince alkollü içecek kullanmanızla ilgili bazı sorular soracağım" diyerek başlayın. "Alkollü içecekler" diyerek neyi kastettiğinizi; bira, şarap, votka vs.'nin yöresel ve kültürel örneklerini kullanarak açıklayın. Cevapları "standart içki" terimlerine göre belirleyin.

1-Alkollü içki ne sıklıkta kullanıyorsunuz?

- (0) Asla [Soru 9-10'a geç]
- (1) Ayda bir ya da az
- (2) Ayda 2 ila 4 kez
- (3) Haftada 2 ila 3 kez
- (4) Haftada 4 ya da daha çok kez

6-Geçtiğimiz yıl süresince yoğun içki içilen toplantı sonrası, sabah kendinize gelmek için ilk içkiye ne sıklıkta ihtiyacınız oldu?

- (0) Asla
- (1) Ayda birden az
- (2) Ayda bir
- (3) Haftada bir
- (4) Her gün veya hemen hemen hergün

2-içtiğiniz zaman, günde kaç tane alkollü içki kullanıyorsunuz?

- (0) 1 veya 2
- (1) 3 veya 4
- (2) 5 veya 6
- (3) 7, 8 veya 9
- (4) 10 veya daha fazla

7-Geçtiğimiz yıl süresince içtikten sonra ne sıklıkta suçluluk ya da pişmanlık duygunuz oldu?

- (0) Asla
- (1) Ayda birden az
- (2) Ayda bir
- (3) Haftada bir
- (4) Her gün veya hemen hemen hergün

3-Bir defada altı ya da daha fazla içkiyi ne sıklıkta kullanıyorsunuz?

- (0) Asla
- (1) Ayda birden az
- (2) Ayda bir
- (3) Haftada bir
- (4) Her gün veya hemen hemen hergün

8-Geçtiğimiz yıl süresince, içtiğiniz için önceki gece ne olduğunu ne sıklıkta hatırlayamadınız?

- (0) Asla
- (1) Ayda birden az
- (2) Ayda bir
- (3) Haftada bir
- (4) Her gün veya hemen hemen hergün

Eğer 2 ve 3'üncü Sorular için Toplam Skor = 0 ise, 9 ve 10'uncu Sorulara Geç

4-Geçtiğimiz yıl süresince, içki içmeye başladığınızda

9-içmenizin sonucunda; siz ya da başka birisi zarar

ne sıklıkta kendinizi durduramadan kullanmaya devam ettiniz?

(0) Asla

(1) Ayda birden az

(2) Ayda bir

(3) Haftada bir

(4) Her gün veya hemen hemen hergün

gördü mü?

(0) Hayır

(2) Evet, fakat geçen yıl içinde değil

(4) Evet, geçen yıl süresince

5-Geçtiğimiz yıl süresince içki yüzünden sizden normalde beklenileni ne sıklıkta başaramadınız?

(0) Asla

(1) Ayda birden az

(2) Ayda bir

(3) Haftada bir

(4) Her gün veya hemen hemen hergün

10-Akraba, arkadaş, doktor veya başka bir sağlık çalışanı içmeniz hakkında endişelendi ya da içkiyi azaltmanızı önerdi mi?

(0) Hayır

(2) Evet, fakat geçen yıl içinde değil

(4) Evet, geçen yıl içinde

EK 4

Cloninger Mizaç ve Karakter Envanteri

Bu anket formunda kişilerin kendi tutumlarını, görüşlerini, ilgilerini ya da kişisel duygularını tanımlarken kullanabilecekleri ifadeleri bulacaksınız. Her ifade DOĞRU (D) ya da YANLIŞ (Y) olarak yanıtlanabilir. İfadeleri okuyunuz ve hangi seçeneğin sizi en iyi tanımladığına karar veriniz. Sadece şu anda nasıl hissettiğiniz değil, ÇOĞU KEZ ya da genellikle nasıl davrandığınız ve hissettiğinizi tanımlamaya çalışınız.

1. Çoğu kimse zaman kaybı olduğunu düşünse bile, sırf eğlence ya da heyecan olsun diye çoğu kez yeni şeyler denerim. D Y
2. Çoğu kimseyi kaygılandırıcı durumlarda bile, genellikle her şeyin iyiye gideceğine güvenirim. D Y
3. Çoğu kez güzel bir konuşma ya da şiirden derinden etkilenirim. D Y
4. Çoğu kez koşulların kurbanı olduğumu düşünürüm. D Y
5. Benden çok farklı olsalar bile, genellikle başkalarını olduğu gibi kabul ederim. DY
6. Mucizelerin olabileceğine inanırım. D Y
7. Beni inciten kimselerden intikam almak hoşuma gider. D Y
8. Bir şeye yoğunlaştığımda, çoğu kez zamanın nasıl geçtiğinin farkına varmam. D Y
9. Çoğu kez yaşamımın, pek az bir amacı ya da anlamı olduğunu düşünürüm. D Y
10. Herkesin karşısına çıkabilecek sorunlara çözüm bulmakta, yardımcı olmak isterim. D Y
11. Belki de yaptığımdan daha fazlasını başarabilirim, ancak bir şeye ulaşmak için kendimi gereğinden fazla zorlamada bir yarar görmüyorum. D Y
12. Başkaları endişelenecek bir şey olmadığını düşünseler bile, tanıdık olmayan ortamlarda çoğu kez gergin ve endişeli hissederim. D Y
13. İşleri yaparken geçmişte nasıl yapıldığını düşünmeksizin, çoğu kez o anda nasıl hissettiğimi temel alarak yaparım. D Y
14. İşleri başkalarının arzularına bırakmaktansa, genellikle kendi tarzıma göre yaparım. D Y
15. çoğu kez çevremdeki kimselerle öylesine bağlantılı olduğumu düşünürüm ki, sanki aramızda bir ayrılık yokmuş gibi gelir. D Y
16. Benden farklı düşünceleri olan kimselerden, genellikle hoşlanmam. D Y
17. Çoğu durumda doğal tepkilerim, geliştirmiş olduğum iyi alışkanlıklara dayanır. DY
18. Bir çok eski arkadaşımın güvenini kaybedecek olsam bile, zengin ve ünlü olmak için, yasal olan hemen her şeyi yapardım. D Y
19. Çoğu kimseden daha çok tedbirli ve denetimliyimdir. D Y
20. Bir şeylerin yanlış gidebileceğinden endişelendiğim için, çoğu kez yapmakta olduğum işi bırakmak zorunda kalırım. D Y
21. Yaşantı ve duygularımı kendime saklamak yerine, arkadaşlarımla açıkça tartışmaktan hoşlanırım. D Y
22. Çoğu kimseden daha az enerjiye sahibim ve daha çabuk yorulurum. D Y
23. Yapmakta olduğum işe kendimi fazla kaptırıp başka her şeyi unuttuğumdan, çoğu kez “dalgın” olarak adlandırılırım. D Y
24. Ne yapmak istediğimi seçmede kendimi nadiren serbest hissederim. D Y
25. Bir başkasının duygularını, çoğu kez kendiminkiler kadar dikkate alırım. D Y
26. Bir kaç saat sessiz ve hareketsiz kalmaktansa, çoğu zaman biraz riskli şeyler (sarp tepeler ve keskin virajlar üzerinde araba kullanmak gibi) yapmayı tercih ederim. D Y
27. Tanımadığım kimselere güven duymadığım için, çoğu kez yabancılarla tanışmaktan kaçınırım. D Y
28. Başkalarını edebileceğim kadar çok memnun etmekten hoşlanırım. D Y
29. Bir iş yaparken “yeni ve geliştirilmiş” yollardan çok, eski “denenmiş ve doğru” yolları tercih ederim. D Y
30. Zaman yokluğu nedeniyle, genellikle işleri önemlilik sırasına göre yapamam. DY
31. Çoğu kez hayvanları ve bitkileri yok olmaktan korumaya yarayacak işler yaparım. D Y

32. Çoğu kez başka herkesten daha zeki olmayı dilerim. D Y
33. Düşmanlarımla acı çektiğini görmek bana hoşnutluk verir. D Y
34. Her ne zaman olursa olsun, çok düzenli olmak ve kişiler için kurallar koymaktan hoşlanırım. D Y
35. Dikkatim çoğu kez başka bir şeye kaydığı için, uzunca bir süre aynı ilgilerimi sürdürmem güçtür. D Y
36. Tekrarlanmış uygulamalar bana, çoğu anlık dürtüler ya da telkinlerden daha güçlü olan, iyi alışkanlıklar kazandırdı. D Y
37. Genellikle o kadar kararlıyım ki, başkaları vazgeçtikten sonra bile çalışmaya devam ederim. D Y
38. Yaşamda, bilimsel olarak açıklanamayan birçok şeye hayran olurum. D Y
39. Bırakabilmeyi dilediğim birçok kötü alışkanlığım var. D Y
40. Sorunlarıma çoğu kez bir başkasının çözüm sağlamasını beklerim. D Y
41. çoğu kez nakit param bitinceye ya da aşırı kredi kullanıp borçlanıncaya değin para harcarım. D Y
42. Gelecekte bir hayli şanslı olacağımı düşünürüm. D Y
43. Hafif rahatsızlık ya da gerginlikten çoğu kimseye göre daha geç kurtulurum. D Y
44. Yalnız olmak beni her zaman rahatsız etmez. D Y
45. Gevşemekteyken, çoğu kez beklenmedik iç görü ya da anlayış parıltıları yaşarım. D Y
46. Başkalarının benden ya da işleri yapma tarzımdan hoşlanıp hoşlanmadıklarına pek aldırım. D Y
47. Herkesi memnun etmek mümkün olmadığı için, genellikle kendim için ne istiyorsam sadece onu edinmeye çalışırım. D Y
48. Görüşlerimi kabul etmeyen kimselere karşı sabırlı değilimdir. D Y
49. Çoğu kimseyi pek de iyi anladığım söylenemez. D Y
50. Ticarete başarılı olmak için sahtekâr olmak zorunda değilsiniz. D Y
51. Bazen kendimi doğayla öylesine bağlantılı hissedirim ki, her şey tek bir canlı organizmanın parçasıymış gibi görünür. D Y
52. Konuşmalarda konuşmacı olmaktan çok, iyi bir dinleyiciyimdir. D Y
53. Çoğu kimseden daha çabuk öfkelenirim. D Y
54. Bir grup yabancıyla tanışmak zorunda olduğumda, çoğu kimseden daha sıkılganımdır. D Y
55. Çoğu kimseden daha duygusalımdır. D Y
56. Bazen neler olacağını sezmemeye olanak veren, bir “altıncı his”e sahipmişim gibi gelir. D Y
57. Birisi beni bir şekilde incitti mi, genellikle acısını çıkartmaya çalışırım. D Y
58. Tutumlarımı, büyük ölçüde denetimim dışındaki etkiler belirler. D Y
59. Her gün amaçlarıma doğru bir adım daha atmaya çalışırım. D Y
60. Çoğu kez başka herkesten daha güçlü olmayı dilerim. D Y
61. Karar vermeden önce işler konusunda uzunca süre düşünmeyi tercih ederim. D Y
62. Çoğu kimseden daha çok çalışırım. D Y
63. Çok kolay yorulduğumdan, çoğu kez kısa uykulara ya da ek dinlenme dönemlerine gereksinim duyarım. D Y
64. Başkalarının hizmetinde olmaktan hoşlanırım. D Y
65. Üstesinden gelmem gereken geçici sorunlara aldırmaşızım, daima her şeyin yolunda gideceğini düşünürüm. D Y
66. Çok miktarda para biriktirmiş olsam bile, kendim için para harcamaktan hoşlanmakta güçlük çekerim. D Y
67. Çoğu kimsenin bedensel olarak tehlike hissettiği durumlarda, genellikle sakin ve güvenli kalırım. D Y
68. Sorunlarımı kendime saklamaktan hoşlanırım. D Y
69. Kişisel sorunlarımı, çok az ya da kısa bir süre tanıdığım kişilerle tartışmakta sakınca görmem. D Y
70. Seyahat etmek ya da yeni yerler araştırmaktansa, evde oturmaktan hoşlanırım. D Y

71. Kendilerine yardımı dokunamayan zayıf kimselere yardım etmenin zekice olduğunu düşünmüyorum. D Y
72. Bana haksız davranmış olsalar bile, başkalarına haksızca davranırsam, zihinsel huzurum kalmaz. D Y
73. İnsanlar genellikle bana nasıl hissettiklerini anlatırlar. D Y
74. Çoğu kez sonsuza değin genç kalabilmeyi dilerim. D Y
75. Yakın bir arkadaşı kaybedince, genellikle çoğu kimseden daha çok uzundu duyarım. D Y
76. Bazen sanki zaman ve mekânda sonu ve sınırı olmayan bir nesnenin parçasıymışım hissine kapılırım. D Y
77. Bazen başkalarına karşı sözcüklerle açıklayamadığım bir bağlantı hissederim. DY
78. Bana geçmişte haksızlık yapmış olsalar bile, başka kimselerin duygularını dikkate almaya çalışırım. D Y
79. Katı kurallar ve düzenlemeler olmaksızın, insanların her istediklerini yapabilmeleri hoşuma gider. D Y
80. Bir grup yabancıyla buluşunca, bana dostça davranmadıkları söylenmiş olsa bile, rahat ve acık sözlü olmayı sürdürürüm. D Y
81. Gelecekte bir şeylerin kötüye gideceği konusunda, genellikle çoğu kimseden daha endişeliyimdir. D Y
82. Bir karara varmadan önce genellikle her olguyu etraflıca düşünürüm. D Y
83. Başkalarına karşı sempatik ve anlayışlı olmanın, pratik ve katı düşünceli olmaktan daha önemli olduğunu düşünürüm. D Y
84. Çoğu kez etrafımdaki tüm nesnelere karşı güçlü bir bütünlük duygusu hissederim. D Y
85. Çoğu zaman “Superman” gibi özel güçlerimin olmasını dilerim. D Y
86. Başkaları beni çok fazla denetliyor. D Y
87. Öğrendiklerimi başkalarıyla paylaşmaktan hoşlanırım. D Y
88. Dinsel yaşantılar, yaşamımın gerçek amacını anlamamda bana yardımcı olmuştur. D Y
89. Çoğu kez başkalarından çok şey öğrenirim. D Y
90. Tekrarlanmış uygulamalar, başarılı olmamda bana yardımcı olan, pek çok şeyde iyi olmama olanak vermiştir. D Y
91. Söylediğimin abartılı ve gerçek olmadığını bilmeme rağmen, genellikle başkalarının bana inanmalarını sağlayabilirim. D Y
92. Hafif rahatsızlık ya da gerginlikten kurtulmak için daha fazla dinlenme, destek ya da güvenceye gereksinim duyarım. D Y
93. Yaşamak için ilkeler olduğunu ve hiç kimsenin sonunda acı çekmeksizin bunları çığneyemeyeceğini bilirim. D Y
94. Başka herkesten daha çok zengin olmak istemem. D Y
95. Dünyayı daha iyi bir yer haline getirmek için, kendi yaşamımı severek riske ederdim. D Y
96. Bir şey hakkında uzunca süre düşündükten sonra bile, mantıksal nedenlerimden çok duygularıma güvenmeyi öğrendim. D Y
97. Bazen yaşamımın, herhangi bir insandan daha büyük bir manevi güç tarafından yönetildiğini düşünürüm. D Y
98. Bana adice davranan birisine, genellikle adice davranmaktan hoşlanırım. D Y
99. Son derece pratik ve duygularına göre hareket etmeyen birisi olarak tanırım. DY
100. Benim için, birisiyle konuşurken düşüncelerimi düzenlemek kolaydır. D Y
101. Beklenmedik haberlere çoğu kez öylesine güçlü tepki veririm ki, pişmanlık duyduğum şeyler söyler ya da yaparım. D Y
102. Duygusal yakarıtlardan (kötürüm kalmış çocuklara yardım istendiğindeki gibi) oldukça çok etkilenirim. D Y
103. Yapabileceğimin en iyisini yapmak istediğim için, genellikle kendimi çoğu kimseden daha çok zorlarım. D Y
104. Öyle çok kusurluyum ki, bu yüzden kendimi pek de sevmem. D Y
105. Sorunlarıma uzun vadeli çözümler aramak için çok az zamanım var. D Y
106. Sırf ne yapılacağını bilmediğim için, çoğu kez sorunların gereğine bakamam. DY
107. Çoğu kez zamanın akışını durdurabilmeyi dilerim. D Y

108. Yalnızca ilk izlenimlerime dayanarak karar vermekten nefret ederim. D Y
109. Biriktirmektense, para harcamayı yeğlerim. D Y
110. Bir öyküyü daha gülünç hale getirmek ya da birisine şaka yapmak için, doğruları eğip bükmeyi genellikle iyi beceririm. D Y
111. Sorunlar olsa bile, bir arkadaşlığın hemen her zaman sürüp gitmesine çalışırım. D Y
112. Utandırılır ya da aşağılanırsam, çok çabuk atlatırım. D Y
113. Çok gergin, yorgun ya da endişeli olacağım için, işleri genelde yürütme tarzımdaki değişmelere uyum sağlamam son derece güçtür. D Y
114. İşleri eski yapış tarzımda değişiklik yapmayı istemeden önce, genellikle çok iyi gerçekçi nedenler talep ederim. D Y
115. İyi alışkanlıklar edinebilmem için, beni eğiten kişilerden çok fazla yardıma gereksinim duyarım. D Y
116. Duygu-dışı algılamanın (telepati ya da önceden bilme gibi), gerçekten de mümkün olduğuna inanırım. D Y
117. Candan ve yakın arkadaşlarımdan çoğu zaman benimle birlikte olmasını isterim. D Y
118. Uzun zaman pek başarılı olmasam bile, çoğu kez aynı şeyi defalarca yeniden denemeyi sürdürürüm. D Y
119. Hemen herkes korku dolu olsa bile, ben hemen her zaman rahat ve tasasız kalırım. D Y
120. Hüzünlü şarkı ve filmleri epeyce sıkıcı bulurum. D Y
121. Koşullar çoğu kez beni irademe karşı bir şeyler yapmaya zorlar. D Y
122. Benim için, benden farklı olan insanlara katlanmak güçtür. D Y
123. Mucize denilen çoğu şeyin, sadece şans eseri olduğunu düşünürüm. D Y
124. Birisi beni incitirse, intikam almaktansa kibar davranmayı yeğlerim. D Y
125. Çoğu kez yaptığım işin o kadar etkisinde kalırım ki, zaman ve mekândan kopmuş gibi o an içinde kaybolurum. D Y
126. Yaşamımın gerçek bir amacı ve önemi olduğunu sanmıyorum. D Y
127. Başkalarıyla olabildiğince iş birliği yapmaya çalışırım. D Y
128. Başarılarımdan dolayı içim rahattır ve daha iyisini yapmak için pek istekli değilimdir. D Y
129. Başkaları pek tehlike olmadığını düşünse de, tanıdık olmayan ortamlarda çoğu kez gergin ve endişeli hissederim. D Y
130. Tüm ayrıntıları bütünüyle düşünmeksizin, çoğu kez içgüdülerimi, önsezi ve sezgilerimi izlerim. D Y
131. Başkaları, benden istediklerini yapmayacağı için, çoğu kez benim aşırı bağımsız olduğumu düşünürler. D Y
132. Çoğu kez etrafımdaki tüm kişilerle güçlü manevi ve duygusal bağlantım olduğunu hissederim. D Y
133. Benden farklı değer yargıları olan insanları sevmek, genellikle benim için kolaydır. D Y
134. Başkaları benden daha çoğunu beklese bile, olabildiğince az iş yapmaya çalışırım. D Y
135. İyi alışkanlıklar benim için “ikinci mizaç” olmuştur ve hemen her zaman otomatik ve kendiliğinden davranışlardır. D Y
136. Başkalarının bir şey hakkında benden daha çok bilmesi gerçeğinden, çoğu zaman rahatsızlık duymam. D Y
137. Genellikle kendimi başkalarının yerinde hayal etmeye çalışır, böylece onları gerçekten anlayabilirim. D Y
138. Tarafsızlık ve dürüstlük gibi ilkeler yaşamımın bazı yönlerinde pek az rol oynarlar. D Y
139. Para biriktirmede çoğu kimseden daha iyiyimdir. D Y
140. Kendimi nadiren öfkelenmiş ve engellenmiş hisseder, işler yolunda gitmediğinde hemen başka etkinliklere dalarım. D Y
141. Çoğu kimse önemli olmadığını düşünse bile, çoğu kez işlerin değişmez ve düzenli biçimde yapılmasında ısrar ederim. D Y
142. Hemen her sosyal durumda, kendimi oldukça güvenli ve emin hissederim. D Y
143. Özel düşüncelerimden nadiren söz ettiğimden, arkadaşlarımdan duygularımı anlamakta güçlük çekerler. D

144. Çoğu kimse bana yeni ve daha iyi bir yol olduğunu söylese bile, işleri yapış tarzımı değiştirmekten nefret ederim. D Y
145. Bilimsel olarak açıklanamayan şeylere inanmanın, akıllıca olmadığını düşünürüm. D Y
146. Düşmanlarımla acı çektiğini hayal etmekten hoşlanırım. D Y
147. Çoğu kimseden daha fazla enerjim var ve daha geç yorulurum. D Y
148. Yaptığım her işte ayrıntılara dikkat etmekten hoşlanırım. D Y
149. Endişeye kapıldığımdan, arkadaşlarımla her şeyin yolunda gideceğini söylese bile, yapmakta olduğum işi bırakırım. D Y
150. Çoğu kez başka herkesten daha güçlü olmayı dilerim. D Y
151. Genellikle ne yapacağımı seçmede serbestimdir. D Y
152. Çoğu kez kendimi yapmakta olduğum işe o kadar kaptırırım ki, bir an nerede olduğumu unuturum. D Y
153. Bir ekibin üyeleri, paylarını nadiren dürüstçe alırlar. D Y
154. Bir kaç saat sessiz ve hareketsiz kalmaktansa, çoğu zaman riskli şeyler (planörle uçmak ya da paraşütle atlamak gibi) yapmayı tercih ederim. D Y
155. Çoğu zaman dürtüsel olarak o kadar çok para harcarım ki, tatil yapmak gibi özel planlar için bile para biriktirmek bana güç gelir. D Y
156. Başkalarını memnun etmek için kendi bildiğimden şaşmam. D Y
157. Yabancılarla birlikteyken hiç sıkılgan değilimdir. D Y
158. Çoğu kez arkadaşlarımla arzularına boyun eğirim. D Y
159. Zamanımın çoğunu, gerekli gibi görünen, ancak benim için gerçekte önemsiz olan şeylere harcarım. D Y
160. Ticari kararlarda, neyin doğru neyin yanlış olduğuna ilişkin dinsel ya da ahlaki ilkelerin çok etkili olması gerektiğini düşünmem. D Y
161. Çoğu kez başkalarının yaşantılarını daha iyi anlamak için, kendi yargılarımı bir kenara koymaya çalışırım. D Y
162. Alışkanlıklarımın çoğu, bana değerli amaçlara ulaşmada zorluk çıkarır. D Y
163. Dünyayı daha iyi bir yer yapmak için; savaş, yoksulluk ya da haksızlıkları önlemeye çalışmak gibi gerçekten de kişisel fedakârlıklar yaptım. D Y
164. Gelecekte olabilecek kötü şeyler hakkında hiç endişelenmem. D Y
165. Kendi denetimimi yitirecek kadar, hemen hiç heyecanlanmam. D Y
166. Düşündüğümden daha uzun sürerse, çoğu kez o işi bırakırım. D Y
167. Başkalarının benimle konuşmalarını beklemektense, konuşmaları kendim başlatmayı tercih ederim. D Y
168. Bana yanlış yapan birisini, çoğu zaman, çabucak bağışlarım. D Y
169. Davranışlarımla, büyük ölçüde denetimim dışındaki etkiler belirler. D Y
170. Yanlış bir önsezi ya da hatalı bir ilk izlenim nedeniyle, çoğu kez kararlarımı değiştirmek zorunda kalırım. D Y
171. İşlerin yapılması için, bir başkasının on ayak olmasını beklemeyi tercih ederim. D Y
172. Genellikle başkalarının görüşlerine saygı duyarım. D Y
173. Yaşamdaki rolümün berraklaşmasına yol açan, kendimi çok coşkulu ve mutlu hissettiğim yaşantılarımla olmuştur. D Y
174. Kendim için bir şeyler satın almak eğlendiricidir. D Y
175. Kendimin duygu dışı algılarla yaşantıladığıma inanırım. D Y
176. Beynimin düzgün çalışmadığına inanırım. D Y
177. Davranışlarımla yaşamım için koyduğum belli amaçlar, güçlü şekilde yol gösterir. D Y
178. Genellikle başkalarının başarısına on ayak olmak aptalcadır. D Y
179. Çoğu kez sonsuza değin yaşamak isterim. D Y
180. Genellikle soğukkanlı ve başkalarından ayrı kalmaktan hoşlanırım. D Y
181. Hüzünlü bir film seyrederken, ağlama ihtimalim çoğu kimseden daha fazladır. D Y
182. Hafif rahatsızlık ya da gerginlikten çoğu kimseye göre daha çabuk kurtulurum. D Y
183. Cezalandırılmayacağımı sandığımda, çoğu kez kuralları ve düzenlemeleri ihlal ederim. D Y
184. Çoğu ayartıcı durumda, kendime güvenebilmem için iyi alışkanlıklar geliştirmemi sağlayacak, çok sayıda uygulama yapmam gerekir. D Y

185. Keşke başkaları bu kadar çok konuşmasalar. D Y
186. Önemsiz ya da kötüymüş gibi görünseler bile, herkes itibar ve saygı ile muamele görmelidir. D Y
187. Yapılması gerekli olan işleri sürdürebilmek için, çabuk kararlar vermekten hoşlanırım. D Y
188. Yapmaya çalıştığım her şeyde, genellikle şansım açıktır. D Y
189. Çoğu kimsenin tehlikeli nitelendirebileceği şeyleri (ıslak ya da buzlu bir yolda hızlı araba kullanmak gibi), genellikle kolayca yapabileceğime dair kendime güvenirim. D Y
190. Başarılı olma şansı olmadıkça, bir şey üzerinde çalışmayı sürdürmede bir yarar görmüyorum. D Y
191. İşleri yaparken yeni yollar araştırmaktan hoşlanırım. D Y
192. Eğlence ya da heyecan için para harcamaktansa, biriktirmekten zevk alırım. D Y
193. Bireysel haklar, herhangi bir grubun gereksinimlerinden daha önemlidir. D Y
194. Kendimi, ilahi ve olağanüstü bir manevi güçle temas içinde hissettiğim yaşantılarım oldu. D Y
195. İçimde, ansızın var olan her şeyle berrak ve derinden bir aynılık duygusu edindiğim, epeyce coşkulu anlarım oldu. D Y
196. İyi alışkanlıklar, işleri istediğim şekilde yapmamı kolaylaştırır. D Y
197. Çoğu kimse benden daha çok çare bulucu görünür. D Y
198. Sorunlarım için, çoğu kez başkalarını ve koşulları sorumlu tutarım. D Y
199. Bana kötü davranmış olsalar bile, başkalarına yardım etmekten hoşnutluk duyarım. D Y
200. Çoğu kez, tüm yaşamın kendisine bağlı olduğu manevi bir gücün parçasıymışım hissine kapılırım. D Y
201. Arkadaşlarla birlikteyken bile, çok fazla “açılmamayı” tercih ederim. D Y
202. Kendimi zorlamaksızın, genellikle tüm gün boyunca bir şeylerle “meşgul” kalabilirim. D Y
203. Başkaları çabuk bir karar vermeme isteseler bile, karar vermeden önce hemen her zaman tüm olgular hakkında ayrıntılı düşünürüm. D Y
204. Bir şeyi yanlış yaptığımı anladığımda, sıkıntıdan öyle kolayca kurtulamam. D Y
205. Çoğu kimseden daha mükemmeliyetçiyimdir. D Y
206. Bir şeyin doğru mu yanlış mı olduğu, sadece bir görüş meselesidir. D Y
207. Şimdiki doğal tepkilerimin, genellikle ilkelerim ve uzun vadeli amaçlarımla tutarlı olduğunu düşünürüm. D Y
208. Tüm yaşamın, bütünüyle açıklanamayacak bir manevi düzen ya da güce bağlı olduğuna inanırım. D Y
209. Bana kızgın oldukları söylenmiş olsa bile, yabancılarla tanıştığımda güvenli ve rahat olacağımı düşünürüm. D Y
210. İnsanlar yardım, sempati ve sıcak bir anlayış bulmak için bana yaklaşmanın kolay olduğunu söylerler. D Y
211. Yeni düşünceler ve etkinliklerden heyecan duymada, çoğu kimseye göre daha geriyimdir. D Y
212. Bir başkasının duygularını incitmemek için söylenecek olsa bile, yalan söylemekte sıkıntı yaşarım. D Y
213. Hoşlanmadığım bazı insanlar var. D Y
214. Başka herkesten daha fazla hayran olunmak istemem. D Y
215. Sıradan bir şeye bakarken, çoğu kez olağan ustü bir şey olur ve sanki onu ilk kez görüyormuşum duygusuna kapılırım. D Y
216. Tanıdığım çoğu kimse, başka kimin incineceğine aldırmaksızın, yalnızca kendisini düşünür. D Y
217. Yeni ve alışılmadık bir şey yapmak zorunda olduğumda, genellikle gergin ve endişeli hissederim. D Y
218. Çoğu kez kendimi tükenmişlik sınırına dek zorlar ya da gerçekte yapabileceğimden daha fazlasını yapmaya çalışırım. D Y
219. Kimileri para konusunda aşırı cimri ya da eli sıkı olduğumu düşünür. D Y
220. Mistik yaşantı söylentileri, muhtemelen sadece birer hüsnü kuruntudan ibarettir. D Y

221. Sonucunda acı çekeceğimi bilsem bile, irade gücüm çok güçlü ayartmaları üstesinden gelmeyecek kadar zayıftır. D Y
222. Herhangi birisinin acı çektiğini görmekten nefret ederim. D Y
223. Yaşamımda ne yapmak istediğimi biliyorum. D Y
224. Yaptığım işin doğru mu yanlış mı olduğunu düşünüp taşınmak için, düzenli olarak zaman ayırırım. D Y
225. Çok dikkatli olmazsam, benim için işler çoğu kez ters gider. D Y
226. Kendimi keyifsiz hissettiğimde, yalnız kalmak yerine arkadaşlarla birlikte olduğumda, genellikle daha iyi hissederim. D Y
227. Aynı şeyi yaşantılamayan birisiyle duyguları paylaşmanın, mümkün olmadığını düşünürüm. D Y
228. Çevremde olup bitenlerden bütünüyle haberdar olmadığım için, başkalarına çoğu kez sanki başka bir dünyadaymışım gibi gelir. D Y
229. Keşke başka herkesten daha iyi görünüşlü olsam. D Y
230. Bu anket formunda çok yalan söyledim. D Y
231. Arkadaş canlısı oldukları söylenmiş olsa bile, genellikle yabancılarla tanışmak zorunda kalacağım sosyal ortamlardan uzak dururum. D Y
232. Baharda çiçeklerin açmasını, eski bir arkadaşı yeniden görmek kadar severim. D Y
233. Zor durumları, genellikle bir meydan okuma ya da fırsat olarak değerlendiririm. D Y
234. Benimle ilgili kimseler, işleri benim tarzıma göre yapmayı öğrenmek zorundadırlar. D Y
235. Sahtekar olmak, yalnızca yakalandığınızda sorun yaratır. D Y
236. Hafif rahatsızlık ve gerginlikten sonra bile, genellikle çoğu kimseden daha fazla güvenli ve enerjik hissederim. D Y
237. Herhangi bir kağıdı imzalamam istendiğinde, her şeyi okumaktan hoşlanırım. D Y
238. Yeni bir şeyler olmadığında, genellikle heyecan ya da coşku verici bir şey aramaya başlarım. D Y
239. Bazen keyifsiz olurum. D Y
240. Ara sıra insanların arkasından konuşurum. D Y

EK 5

Aile Değerleri Ölçeği (ADÖ)

Aşağıda aile hakkında bazı açıklamalar yer almaktadır. Bu açıklamaların her birine ne ölçüde katılıp katılmadığınızı belirtmeniz istenmektedir.

Bu amaçla her açıklama için görüşlerinizi yansıtacak biçimde lütfen *bir ve yalnız bir* kutuyu işaretleyiniz.

İFADE	Kesinlikle Katılmıyorum	Katılmıyorum	Kararsızım	Katılıyorum	Kesinlikle Katılıyorum
1.Çocuk bakımında birinci derecede sorumlu annedir.(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	
2.Genç erkeklerin evlilik öncesi cinsel ilişki kurmasında sakınca görmüyorum.	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
3.Aileler mutlaka çocuk sahibi olmalıdırlar.	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
4.Zor zamanlarda başvurulacak kişi öncelikle eşim olmalıdır.	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
5.Evlenmek insanların hayatının en önemli önceliklerinden biridir.(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	
6.Aileler yaşamlarını mevcut dinî ve manevi değerleri dikkate alarak sürdürmelidirler.	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
7.Ev kadını olmak da, çalışmak ve para kazanmak kadar tatmin edicidir.(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	
8.Evde son sözü baba söylemelidir.	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
9. İnsan kendi hayatıyla ilgili önemli kararlar alırken öncelikle bunun kariyerini nasıl etkileyeceğini düşünmelidir.	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
10. Tek bir ebeveyn ve çocuktan oluşan bir aile de olabilir.	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
11. Kadınların ufak tefek kaçamakları hoş görülebilir.	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
12. Evlat edinme hakkı sadece evli olan çiftlere verilmelidir.	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
13. Eşler akrabalarına ayıracakları zaman konusunda hemfikir olmalıdır.	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
14. Eğer bir ülkede işsizlik varsa iş konusunda öncelik erkeklerin olmalıdır.	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
15. Kadın dediğin kocanın tokadını sineye çekmelidir.	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
16. Huzurevleri anne babama benden daha iyi bakarlar.	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
17. Bir çift boşanırsa çocukların anneleri ile yaşamaları daha uygundur.	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
18. Evlilik dışı cinsel ilişki kurulmamalıdır.	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)

19. Ailenin en önemli görevi çocuk yetiştirmektir. (1) (2) (3) (4) (5)
20. Kendimi aileme “duygusal olarak fazla bağlı” hissetmem. (1) (2) (3) (4) (5)
21. Eşlerin her biri diğerinin çıkarını kendi çıkarının önüne koymalıdır. (1) (2) (3) (4) (5)
22. Modern koşullar ne olursa olsun, aile geleneksel yapısını sürdürmelidir. (1) (2) (3) (4) (5)
23. Kadın dediğin evi çekip çevirir. (1) (2) (3) (4) (5)
24. Eşler kendi kişisel kararlarını kendileri alabilirler. (1) (2) (3) (4) (5)
25. İyi bir kariyer sahibi olmak hayatımın en önemli gayesidir. (1) (2) (3) (4) (5)
26. Eşler kendi kişisel kararlarını kendileri alabilirler. (1) (2) (3) (4) (5)
27. Çocuklar aile büyüklerinin olduğu ortamda daha iyi yetişirler. (1) (2) (3) (4) (5)
28. Evlilik modası geçmiş bir oludur. (1) (2) (3) (4) (5)
29. Aile temelde ekonomik bir olgudur. (1) (2) (3) (4) (5)
30. Eşler arasındaki sadakat kavramının içeriği günümüz koşullarında yeniden tanımlanmalıdır.(1) (2)(3)(4)(5)
31. Evliliğin daha yüksek bir sosyal statüye ulaşmanın aracı olarak görülmesi bana yanlış gelmiyor. (1) (2) (3) (4) (5)
32. Bazen evliliğin sürebilmesi için fiziksel güç kullanılabilir. (1) (2) (3) (4) (5)
33. Eşimin anne babasının bakımını üstlenmek istemem. (1) (2) (3) (4) (5)
34. Çalışan bir anne de, çocuklarıyla çalışmayan bir anne kadar sıcak ve güvenli ilişkiler kurabilir. (1) (2) (3) (4) (5)
35. Evli de olsa erkekler çapkınlık yapabilirler. (1) (2) (3) (4) (5)
36. Bir çocuğun mutlu bir şekilde büyüebilmesi için, anne babasının beraber olduğu bir eve ihtiyacı vardır. (1) (2) (3) (4) (5)
37. Ailemin iyiliği için kendi mutluluğumu feda etmeye hazırım. (1) (2) (3) (4) (5)
38. Çocuk sahibi çiftler mutsuz olsalar da evliliklerini sürdürmelidirler. (1) (2) (3) (4) (5)
39. Ailenin geleneksel yapısının korunması için elimden geleni yaparım.(1) (2) (3) (4) (5)
40. Kadınlar kocalarından önce eve dönmüş olmalıdırlar. (1) (2) (3) (4) (5)
41. Aile ile ilgili kararlar tüm aile üyelerince ortak alınmalıdır. (1) (2) (3) (4) (5)
42. Kariyer konusunda eşlerden birine öncelik verilmelidir. (1) (2) (3) (4) (5)
43. Çocuklar ailelerinden bağımsız yaşayabilecek şekilde yetiştirilmelidirler.(1) (2) (3) (4) (5)

44. Birlikte yaşamak evlilik sorumluluklarına karşı uygun bir çözümdür.(1) (2) (3) (4) (5)
45. Birlikte yaşamak için evlilik şart değil. (1) (2) (3) (4) (5)
46. Erkeklerin ufak tefek kaçamakları hoş görülebilir. (1) (2) (3) (4) (5)
47. Bir eş diğer eşi statü kaynağı olarak görmemelidir. (1) (2) (3) (4) (5)
48. Bir evlilik kişiler kadar ailelerin de evliliğidir. (1) (2) (3) (4) (5)
49. Anne olmak bir kadının hayatını felç eder. (1) (2) (3) (4) (5)
50. Kızların flört etmesi onların bireysel gelişimlerini destekler. (1) (2) (3) (4) (5)
51. Çocuklar için yapılabilecek fedakârlığın sınırları vardır. (1) (2) (3) (4) (5)
52. Evlilikte sevgi zorunlu değildir. (1) (2) (3) (4) (5)
53. Günümüz koşullarının ortaya çıkardığı aile modeli beni endişelendiriyor.(1) (2) (3) (4) (5)
54. Kadın, her zaman kocasına itaat etmelidir.(1) (2) (3) (4) (5)
55. Evlilik boyunca aile büyüklerinin görüşü dikkate alınmalıdır. (1) (2) (3) (4) (5)
56. Kariyer için mantık evliliği yapılabilir. (1) (2) (3) (4) (5)
57. Bütün zamanını çocuklara ayıran anneler tükenmiş demektir. (1) (2) (3) (4) (5)
58. Ülkemizde kabul gören aile değerleri olmalıdır. (1) (2) (3) (4) (5)
59. Zamanımın çoğunu kariyerime adanmak isterim. (1) (2) (3) (4) (5)
60. Bir kadın, evlenmeden de çocuk sahibi olabilir. (1) (2) (3) (4) (5)
61. Çocuklar küçükken anne işine ara vermeli veya yarı zamanlı (part time) çalışmalıdır.(1) (2) (3) (4) (5)
62. Ev hanımlarının yaşamlarını çekilmez buluyorum. (1) (2) (3) (4) (5)
63. Aile içindeki sorunlar eşleri ilgilendirir, başkalarını değil. (1) (2) (3) (4) (5)
64. Ne olursa olsun evlilikler ömür boyu sürmeli. (1) (2) (3) (4) (5)
65. Genç kızların evlilik öncesi cinsel ilişki kurmasında sakınca görmüyorum. (1) (2) (3) (4) (5)

ÖZGEÇMİŞ

Melis Aysucan ARDA, 19 Mart 1993'te Lüleburgaz'da doğdu. 2011 yılında Işık Üniversitesi Fen- Edebiyat Fakültesi Psikoloji Bölümü'nü okumaya hak kazandı. 2016 yılında Işık Üniversitesi Fen- Edebiyat Fakültesi Psikoloji Bölümü'nden 3.89(4 üzerinden) ortalama ile ikincilikle mezun oldu. Lisan eğitimi sürecinde Lüleburgaz Tıp Merkezi ve Bakırköy Ruh ve Sinir Hastalıkları Hastanesi'nde stajyer psikolog olarak stajını başarılı bir şekilde tamamladı. Lisansın son senesinde bölümündeki akademik başarısından ötürü Işık Üniversitesi rektörü Prof. Dr. Şirin Tekinay tarafından Onur Konseyi'ne davet edildi. New York Teknoloji Üniversitesi'nin davetlisi olarak New York'a gitti ve orada kültürel aktivitelerde bulundu. 2016 yılında Işık Üniversitesi Klinik Psikoloji Yüksek Lisansı Yetişkin Alt Alanına kabul edildi. Yüksek lisans süresince, Bakırköy Ruh ve Sinir Hastalıkları Hastanesi'nde uzmanlık stajlarını tamamladı ve yüksek lisansının son senesinde süpervizyon altında danışan görmeye başladı. 2016-2018 yılları arasında, Çocuklar için objektif ve projektif testler eğitimini, aile ve evlilik terapisi eğitimini tamamlamıştır.